

ጅማ ዩኒቨርሲቲ

የሶሻል ሳይንስና ሒውማኒቲስ ኮሌጅ

የኢትዮጵያ ቋንቋ(ዎች) እና ሥነ ጽሑፍ - አማርኛ - ትምህርት ክፍል

የድጎረ ምረቃ መርሃ ግብር

የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አጠቃቀም ስልት በአለማዊው ዋና ልቦለቶች ውስጥ

በ

ኪዳኔ ደበበ

ነሐሴ 2012 ዓ.ም

ጅማ

ጅማ ዩኒቨርሲቲ
የሶሻል ሳይንስና ሒውማኒቲስ ኮሌጅ
የኢትዮጵያ ቋንቋ(ዎች) እና ሥነ ጽሑፍ - አማርኛ - ትምህርት ክፍል
የድኅረ ምረቃ መርሃ ግብር

የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አጠቃቀም ስልት በአለማየሁ ዋሴ
ልቦለዶች ውስጥ

በ

ኪዳኔ ደበበ

ለኢትዮጵያ ሥነ ጽሑፍና ፎክሎር ሁለተኛ ዲግሪ ማሟያነት የቀረበ ጥናት

አማካሪ

ተ/ፕ ለማ ንጋቱ (ፒ.ኤች.ዲ)

ነሐሴ 2012 ዓ.ም

ጅማ

ጅማ ዩኒቨርሲቲ
የሶሻል ሳይንስና ሒውማኒቲስ ኮሌጅ
የኢትዮጵያ ቋንቋ(ዎች) እና ሥነ ጽሑፍ - አማርኛ - ትምህርት ክፍል
የድኅረ ምረቃ መርሃ ግብር

የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አጠቃቀም ስልት በአለማዊ ሆሴ
ልቦለዶች ውስጥ

በ

ኪዳኔ ደበበ

ነሐሴ 2012 ዓ.ም

የፈተና ቦርድ አባላት

የአማካሪ ስም

ፊርማ

ቀን

የውስጥ ፈታኝ ስም

ፊርማ

ቀን

የውጪ ፈታኝ ስም

ፊርማ

ቀን

ምስጋና

ከሁሉም በፊት ሁሉን ነገር በጊዜው ውብ አድርጎ ለሰራ፣ የልጆቹን ብርታት እንጂ ተፈትኖ መውደቅን ለማይሻው ልዑል እግዚአብሔር ክብርና ምስጋና ለሱ ይሁን!!!

በመቀጠል ውድ ጊዜዎትን ሰውተው፣ የኔን የተጣመመ ሀሳብ አቃንተው፣ የጎደለውንም ሀሳብ እንዳሟላ የሚነበቡ ጽሑፎችን በመስጠት ጭምር አግዘው፣ ስዘናጋና ፈር ስለቅ ተቆጥተው፣ ይህ ጥናት ለዚህ ደረጃ እንዲደርስ ሳይሰለፍኝ በፍጹም ትህትናና ቅንነት ላገዙኝ መምህራና አማካሪዬ ተባባሪ ፕሮፌሰር ለማ ንጋቱ (ፒ.ኤች.ዲ) ምስጋናዬ የላቀ ነው። በቀጣይም ቅንነት ከተሞላውና ከማይሰስቱት ዕውቀትዎ እያካፈሉኝ የምዘልቅበትን ረጅም ዕድሜና ጤና ያድልዎት።

በሦስተኛ ደረጃ በቆየሁባቸው የትምህርት ጊዜያት በቅን ልቦና ዕውቀታቸውን ላካፈሉኝ መምህራኖቼ ዶክተር ማንያለው አባተና ዶክተር ጌታቸው አንተነህ ምስጋናዬ ይድረላችሁ።

በተጨማሪም ለትምህርቴ ዳር መድረስ ታላቅ አስተዋጽኦ ያበረከቱልኝ ዶክተር አስናቀኝ ደምሴና ባለቤቷ አቶ ሀሰን መሀመድ ውለታችሁን ይሄ ነው ብዬ ለመናገር ቃላት ያጥረኛል። እንዲሁም የጓደኛ ቁንጮ የሆንከው ባምላኩ አስማረ መልካም ውለታህ ለዚህ አብቅቶኛል። በመጨረሻም የትምህርት ክፍያዬን በመሸፈን ለረዳችሁኝ ፍሬ ስለሺና ታናሽ ወንድሜ ግዛቸው ደበበ ፈጣሪ አብዝቶ ይባርካችሁ።

አጠቃሎ

ይህ ጥናት “የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አጠቃቀም ስልት በአለማዊው ዋሴ ልቦለዶች ውስጥ” በሚል ርዕስ የተካሄደ ሲሆን፤ ረጅም ልቦለዶችም እመን (2007)፣ ዝጎራ (2008) እና መርብብት (2010) የተሰኙ ናቸው። የጥናቱ ዋና ዓላማ በደራሲው የልቦለድ ስራዎች ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች የገቡበትን አጠቃቀም ስልት መመርመር ነው። ጥናቱ አይነታዊ ምርምር ሲሆን፤ ገላጭ የጥናት ንድፍን የተከተለ ነው። አቀራረቡ በይነቴክስታዊ (Intertextuality) ሲሆን፤ የመተንተኛ ስልቱ ፍክራ ነው። ረጅም ልቦለዶች ውስጥ በርካታ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጥቅሶች፣ ታሪኮች እንዲሁም የሀሳብ አገላለጽ ስልቶች ተስተውለዋል። ደራሲው እነዚህን ጥቅሶች የልቦለድ አሳባውያኑን በተገቢው መንገድ ለማሳካት ሲል በተለይም ደግሞ ለታሪክ ማቀናበሪያነት ይበልጥ እንደተጠቀመባቸው ያሳያል። ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አስፈላጊ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ሲወስድ በቀጥታ ቃሉን ምንም ሳይቀይር ወይም መሰረታቸውን መጽሐፍ ቅዱስ ላይ አድርጎ መጠነኛ ማሻሻያ በማድረግ ለምናባዊ ፈጠራው ምቹ እንዲሆኑ ተጠቅሞባቸዋል። መቼቶቹን ሲገልጽ በኦርቶዶክስ ተዋህዶ ኃይማኖት ተከታዮች ዘንድ በይበልጥ የሚታወቁትን ኃይማኖታዊ ቦታዎች እንደ መቼት ሲጠቀም በገፀባህርያት አሳሳሉም አንዳንዶቹን ገፀባህርያት ኢትዮጵያዊ ማንነትን በመፈለግ የሚንከራተቱ ሌሎችን ደግሞ ማንነታቸውን በወጉ የተረዱ አድርጎ መሳሉን ያሳያል። በአጠቃላይ ደራሲው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን መጠቀሙ እንዲሁም መጽሐፍ ቅዱሳዊ የአጻጻፍ ስልቶችን በልቦለዶች ውስጥ መጠቀሙ የተለያዩ ጠቀሜታዎችን አስገኝተውለታል። ልቦለዶቹ ተነባቢነት፣ ስራዎቹን ማራኪነት በማላበስ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎቹ የበኩላቸውን አስተዋጽኦ እንዳደረጉለት መረዳት ተችሏል።

ማውጫ

ርዕስ	ገጽ
ምስጋና.....	III
አጠቃሎ	II
አኅጽሮተ ቃላት	V
ምዕራፍ አንድ	
መግቢያ.....	1
1.1. የጥናቱ ዳራ	2
1.2. የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት.....	4
1.3. የምርምር ጥያቄዎች	4
1.4. የጥናቱ ዓላማዎች	5
1.5. የጥናቱ ጠቀሜታ.....	5
1.6. የጥናቱ ወሰን	5
ምዕራፍ ሁለት	
ክለሳ ድርሳናት.....	7
2.1. የንድፈ-ሀሳባዊ ጽሑፍ ቅኝት	7
2.1.1. የዘይቤ ምንነት	7
2.1.2. የንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ምንነት.....	8
2.1.3. የንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አይነቶች	10
2.1.3.1. ሚቶሎጂያዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ (Mythological Allusion)	10
2.1.3.2. ሥነ ጽሑፋዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ (Literary Allusion)	11
2.1.3.3. ታሪካዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ (Historica Allusion).....	11
2.1.3.4. መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ (Biblical Allusion).....	12
2.1.3.4.1. ስልታዊ ፍች (Semantic-stylistic).....	14
2.1.3.4.2. ቀጥተኛ ፍች (Semantic-textual).....	14
2.1.3.4.3. መዋቅራዊ ፍች (Semantic-structural).....	14

2.1.3. የመጽሐፍ ቅዱስና የሥነ ጽሑፍ ዝምድና.....	15
2.2. የጥናቱ ትወራዊ ማህቀፍ (THEORETICAL FRAMEWORK OF THE STUDY)	18
2.2.1. ሥራ-መሰረታዊ ትወራ (Archetype Theory)	18
2.2.2. በይነቴክስታዊ ትወራ (Intertextuality Literary Theory)	19
2.3. የተዛማጅ ጽሑፎች ቅኝት	21
ምዕራፍ ሦስት	
የጥናቱ ስነ ዘዴና ንድፍ	25
3.1. የጥናቱ ዘዴዎች	25
3.2. የመረጃ ምንጮች.....	25
3.3. የልቦለድ አመራረጥ መሥፈርት/መመዘኛዎች.....	25
3.4. የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች.....	26
3.5. የመረጃ አደረጃጀት	26
3.6. የመረጃ መተንተኛ ዘዴ.....	27
ምዕራፍ አራት	
የመረጃ ትንተና.....	28
4.1 የልቦለዶቹ ጭምቀ ታሪክ.....	28
4.1.1 የእመን ረጅም ልቦለድ ጭምቀ ታሪክ	29
4.1.2 የዝጎራ ረጅም ልቦለድ ጭምቀ ታሪክ.....	31
4.1.3 የመርበብት ረጅም ልቦለድ ጭምቀ ታሪክ	33
4.2. በስልታዊ ፍች የተገለጹ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጠቃሾች ትንተና	35
4.3. በቀጥተኛ ፍች የተገለጹ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጠቃሾች ትንተና	41
4.4. በመዋቅራዊ ፍች የተገለጹ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጠቃሾች ትንተና	45
4.5. የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ጠቃሾች ኪናዊ ፋይዳ በአለማየሁ ዋሴ ልቦለዶች	50
4.5.1. ለልቦለዶቹ ተነባቢነት	50
4.5.2. ስራዎቹን ማራኪነት ማላበስ.....	56
ምዕራፍ አምስት	
ማጠቃለያና አስተያየት	59

5.1. ማጠቃለያ	59
5.2. አስተያየት	60
ዋቢዎች	61

አገጽፎተ ቃላት

ዘፍ. - አሪት ዘፍጥረት

ዘጸ. - አሪት ዘጸአት

ዘኑ. - አሪት ዘኑልቅ

ዘዳ. - አሪት ዘዳግም

መሳ. - መጽሐፈ መሳፍንት

1 ሳሙ. - መጽሐፈ ሳሙኤል ቀዳማዊ

1 ነገ. - መጽሐፈ ነገስት ቀዳማዊ

ነሀ. - መጽሐፈ ነሀምያ

2 መቃ. - መጽሐፈ መቃብያ ካልዕ

ኤር. - ትንቢተ ኤርሚያስ

ዮና. - ትንቢተ ዮናስ

ማቴ. - የማቴዎስ ወንጌል

ማር. - የማርቆስ ወንጌል

ሉቃ. - የሉቃስ ወንጌል

ዮሐ. - የዮሐንስ ወንጌል

ሐዋ. - የሐዋርያት ሥራ

ይሁዳ - የይሁዳ መልዕክ

ምዕራፍ አንድ

መግቢያ

ሥነ ጽሑፍ ራሱን የቻለ አንድ ወጥ ሙያዊ ብያኔ የለውም። ለዚህ የዳረገው ደግሞ የሙያ መስኩን አሁን ላለበት ደረጃ ያበቁት ዓለማቀፋዊ ዕውቅና ያላቸው ጉምቱ ደራስያን ከሥነ ጽሑፍ ጋር ግንኙነት ስለሌላቸው (ከተለያዩ የሙያ መስኮች የመጡ በመሆናቸው) ነው። በመሆኑም ደራስያኑ ከተለያዩ የሙያ መስኮች የቀሰሟቸውን ዕውቀቶችና ትውፊቶች ወደ ሥነ ጽሑፍ መስኩ በማስገባት ከሥነ ጽሑፍ እሴቶች ጋር እያጣጣሙ ሙያውን አበልጸገውታል። ከዚህ የተነሳም የሥነ ጽሑፍ ጥናት በተለያዩ ትውፊቶች ሊመረመር ይችላል። የሥነ ጽሑፍ ጥናት ከሚመረመርባቸው ትውፊቶች መካከል ብዙዎቹን ከሌሎች የሙያ መስኮች ወስዶ ያለመዳቸው ናቸው። ለአብነትም ከፍልስፍና፣ ከነገረ መለኮት፣ ከሥነ ልቡና፣ ከሥነ ልሳን፣ ከባህል ወዘተ መጥቀስ ይቻላል። ቴዎድሮስ (2008፣ xiv) “በይነዲሲፕሊናዊ የሥነ ጽሑፍ ጥናት ምርጫ ብቻ ሳይሆን ግዳጅም ነው። ... ከዚህ አይነቱ ንባብ ደግሞ ሥነ ውበታዊ፣ ፍልስፍናዊ፣ ርዕዮተ ዓለማዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ወዘተ. አንደምታዎችን ማዘመሩ እምብዛም አይገድም” በማለት ይገልጹታል።

ይህንንም መነሻ በማድረግ በዚህ ጥናት ውስጥ የሥነ ጽሑፍ ጥናት ከሚቀነቀንባቸው ትውፊቶች መካከል በይነቴክኒካዊ ትውፊ ረጅም ልቦለዶችን ለመተንተን ተግባራዊ ተደርጓል። ለጥናቱ የተመረጡት ስራዎችም የአለማዊው ዋሴ ረጅም ልቦለዶች እመን (2007)፣ ዝጎራ (2008) እና መርበብት (2010) ሲሆኑ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን በምን አይነት አጠቃቀም ስልት እንደጻፈ ተተንትኗል። በመሆኑም የመጽሐፍ ቅዱስ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች አጠቃቀም ስልት እየተተነተነና እየተፈከረ ቀርቧል።

ጥናቱ በአምስት ምዕራፎች ተዋቅሮ ቀርቧል። በምዕራፍ አንድ ስር በመግቢያ የተመሩ ስድስት ንዑሳን ክፍሎች ተደራጅተዋል። እነሱም፡- የጥናቱ ዳራ፣ የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት፣ የምርምር ጥያቄዎች፣ የጥናቱ ዓላማዎች፣ የጥናቱ ጠቀሜታና የጥናቱ ወሰን ናቸው። በምዕራፍ ሁለት ክለሳ ድርሳናት ስር ንድፈ-ሀሳባዊ ጽሑፍ ቅኝት፣ የትውፊቱ ማህቀፍ ቅኝትና የተዛማጅ ጽሑፎች ቅኝት ቀርበዋል። በምዕራፍ ሦስት የጥናቱ ስነ ዘዴና ንድፍ የቀረቡ ሲሆን በምዕራፍ አራት ደግሞ የመረጃ ትንተናው ቀርቧል። በምዕራፍ አምስትም የጥናቱ ማጠቃለያና አስተያየት ቀርበውበታል።

1.1. የጥናቱ ዳራ

“መጽሐፍ ቅዱስ ብዙ ጊዜ የጥበብ ምንጭ፤ ዘላለማዊ እውነትን ያዘለ፤ ሥነ ምግባራዊና መንፈሳዊ ዋጋ ያለው መጽሐፍ ተደርጎ ይወሰዳል ሀሳቡም የማይለወጥና ብዙዎች ሊጋሩት የሚችሉት፤ በሰዎች ዘንድ ቅብ-ልነት ያገኘ ነው” በማለት Panasenکو እና Šestáková (2013፣ 191) Johnsonን (1994, 279-280) ዋቢ በማድረግ ይገልጻሉ። መጽሐፍ ቅዱስን ብዙ ህዝብ ወደታል፤ ተስፋ አድርጎበታል፤ መመሪያ አድርጎ ተቀብሎታል። በሚሊዮን የሚቆጠሩ ሰዎች መጽሐፍ ቅዱሳዊ ስሞች አሏቸው። የብዙ ቦታዎችና ከተሞች ስም ከመጽሐፍ ቅዱስ የተወሰዱ ናቸው። በሺዎች የሚቆጠሩ የጥበብ ስራዎች ታሪክ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ባህርያትን የተላበሱ ናቸው።

መጽሐፍ ቅዱስ ከኃይማኖታዊ ፋይዳው በተጨማሪ ትልቅ የዕውቀት ምንጭ መሆኑ የተረጋገጠ እውነት ነው። ዘመን የማይሸራቸውና የተረጋገጡ፤ ለየዘመኑ የሰው ልጆች ባህርያት፤ ተግባራትና ኑሮ ማሳያነትና ምሳሌነት የሚጠቀሱ እውነቶችንና ገጠመኞችን ይዟል። በዚህም ምክንያት በየዘመኑ የሚነሱ ታላላቅ ደራስያን የፈጠራ ስራዎቻቸውን በዚህ መጽሐፍ ላይ ይመሰርታሉ። በዚህ ዙሪያ ብርሃኑ (2003፣ 146) የሚከተለውን ማብራሪያ ይሰጣሉ።

ከሀያኛው ክፍለ ዘመን ወዲህ የተነሱ የዓለማችን ደራስያን ስራዎቻቸውን ከቀረቡበት ዘመን፣ ባህልና ማህበረሰብ የላቀ ሁለንተናዊነት ይኖራቸው ዘንድ ከሚገለገሉባቸው ኪናዊ ብልሃቶች አንዱ በቅዱሳን መጻሕፍት ውስጥ የሚገኙ ስብዕናዎችን፣ ድርጊቶችን፣ ሁነቶችንና እሳቤዎችን ለድርሰቶቻቸው ጭብጥ ማስረገጫና ለሚያነሷቸው ሰብዓዊ ገጠመኞች ማንጸሪያ ማዋል ነው።

ከውጭ ደራስያን መካከል Panasenکو እና Šestáková (2013፣ 193) በሥነ ጽሑፋዊ ጥናታቸው “Shakespeare, Shaw, Tolstoy, Dostoevsky, Pushkin, Lermontov, Tiutchev, Mayakovsky, Durrenmatt, Solzhenitsyn, Steinbeck እና Faulkner” (ዓ.ም. ያልተጠቀሰ) መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን እየተጠቀሙ የሚጽፉ ጥቂት ምሳሌዎች እንደሆኑ ይገልጻሉ። በእነዚህ ደራስያን ስራዎችም ላይ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽነትን ርዕሰ ጉዳይ ባደረገ መልኩ በርካታ ሥነ ጽሑፋዊ ጥናቶች እንደተካሄዱ ይጠቁማሉ።

ከሀገራችን ደራስያን መካከልም መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ለሥነ ጽሑፋዊ ስራዎቻቸው የሚጠቀሙ ብዙ ደራስያን አሉ። ከነዚህ ውስጥ “ጸጋዬ ገብረ መድሀን፣ ደበበ ሰይፉ፣ ዮሐንስ አድማሱ፣ አቤ ጉበኛ፣ ከበደ ሚካኤል፣ መንግሥቱ ለማ፣ በዓሉ ግርማ፣ ወዘተ” (ብርሃኑ፣ 2003፣ 148) እያሉ ይዘረዘሯቸዋል። ነገር ግን እንደሌሎቹ ሀገሮች በእኛ ሀገር የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ሚና በየደራስያኑ የሥነ ጽሑፍ ስራዎች ላይ ምን መልክ እንዳላቸው በስፋት ጥናትና ምርምር ሲካሄድባቸው አይስተዋልም።

ደራሲና የሥነ ምህዳር ተመራማሪ የሆነው አለማየሁ ዋሴም በቅርብ ጊዜ ብቅ ብሎ በሦስት ተከታታይ ረጅም ልቦለዶቹ ትልቅ ዕውቅናን ያተረፈ፣ ከላይ ከተዘረዘሩት ደራስያን ጎራ የሚመደብ ደራሲ ነው። ደራሲው በረጅም ልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ በጉልህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ሲጠቀም ይስተዋላል። ይህ ጥናትም የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አጠቃቀም ስልት በአለማየሁ ዋሴ ልቦለዶች በሚል ርእስ የተካሄደ ነው። ረጅም ልቦለዶቹ እመን በ(2007)፣ ዝጎራ በ(2008) እና መርብብት በ(2010) የታተሙ ሲሆኑ በእነዚህ ስራዎች ላይ በዚህ የጥናት ርዕስ ጉዳይ ዙሪያ የተሰራ ጥናት እንደሌለ አጥኚው በቅድመ ጥናት ዳሰሳው ወቅት አረጋግጧል።

ከዚህ ጥናት ጋር በርዕስ ጉዳይ ቀጥተኛ ግንኙነት ያላቸው ጥናቶች ሁለት ናቸው። በሌላ በኩል ደግሞ በመጽሐፍ ምርጫና በመተንተኛ ስልት የሚገናኙ ሁለት ጥናቶች በወፍ በረር ተዳሰዋል። በርዕስ ጉዳይ ቀጥተኛ ግንኙነት ያላቸው አንደኛው በእንዳለ በሽር በ(2009 እ.ኤ.አ) “Thematic Significance of Biblical Allusion in Contemporary Amharic Songs” የሚል የሁተኛ ዲግሪ ማሟያ ጽሑፍ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ በPanasenko N. እና Šestáková M. በ(2013 እ.ኤ.አ) “Biblical Motifs and Allusions in the Short Stories by Ray Bradbury” በሚል ርዕስ የታተመ ጥናታዊ ጽሑፍ በተዛማጅነት ለመቃኘት ተሞክሯል።

አጥኚው ባደረገው ቅድመ ጥናት ዳሰሳ በዚህ ርዕስ ጉዳይ ላይ በሥነ ጽሑፍ ስራዎች ዙሪያ የተሰራ ጥናታዊ ጽሑፍ አላገኘም። በመሆኑም በዚህ የጥናት ዘርፍ ክፍተት ይስተዋላል ብሎ ስለሚያምን ክፍተቱን ለመሙላት ይህን ጥናት ማካሄድ አስፈልጓል።

1.2. የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት

አጥኚው መጽሐፍ ቅዱስና ሥነ ጽሑፍ ተዛምዶ እንዳላቸው ጥናቱን ከማካሄዱ በፊት ባደረገው ንባብ በተለያዩ የሥነ ጽሑፍ ስራዎች ውስጥ ያስተዋለ ቢሆንም በመካከላቸው ስላለው መስተጋብር በጋዜጦችና መጣጥፎች ላይ ከሚወጡ ሂሳብ ዳሰሳዎች ውጭ የጎላ አካዳሚያዊ ጥናትና ምርምር ሲደረግም ሆነ ትኩረት ሲሰጠው አላስተዋለም። በመሆኑም ደራሲ አለማየሁ ዋሴ እመን (2007)፣ ዝጎራ (2008) እና መርበብ (2010) ረጅም ልቦለዶቹ ውስጥ በብዛት የመጽሐፍ ቅዱስ ንብር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ተጠቅሞ በማሳየቱ እነዚህ ንብር ጠቃሽ ዘይቤዎች ከአጠቃቀም ስልት አንጻር ቢመረመሩ በሚል እምነት ወደ ጥናቱ ተስቧል።

እንዲሁም በልቦለዶች፣ በግጥሞች፣ በተውኔት ጽሑፎች እና በሌሎች መሰል ሥነ ጽሑፍ ዘውጎች ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንብር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ደራስያኑ ሲጠቀሙ ከመመልከቱ የተነሳ ይህን የምርምር ርዕስ ጉዳይ ይመርጥ ዘንድ አበይት ግላዊ አነሳሽ ምክንያቶች ሆነውታል።

በተጨማሪም አጥኚው ባደረገው ቅድመ ጥናት ዳሰሳ ወቅት በአማርኛ ሥነ ጽሑፍ ስራዎች ላይ የተካሄዱት አብዛኞቹ ቀደምት ጥናቶች ከዚህ ጥናት ርዕስ ጉዳይ ውጭ እንደሆኑ ተመልክቷል። መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንብር ጠቃሽ ዘይቤን መነሻ በማድረግ የአጠቃቀም ስልትን በሚመለከት የመረመሩ ጥናቶችን በጅም ዩኒቨርሲቲ አብያተ መጻሕፍትና በድኅረ-ገጽ ባደረገው ፍተሻ ማግኘት አልቻለም። በመሆኑም ይህን በአካዳሚው ዘርፍ የሚታየውን ክፍተት ለመሙላት በማሰብ ይህን ጥናት ለማካሄድ ፍላጎት አድርጎታል።

1.3. የምርምር ጥያቄዎች

በዋና ዓላማና ንዑሳን ዓላማዎች የተዋቀረው ይህ ጥናት ሲመልሳቸው የሚገቡ የሚከተሉት ጥያቄዎች ናቸው።

1. መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንብር ጠቃሽ ዘይቤዎች በጥናቱ በተካተቱት የአለማየሁ ዋሴ ሦስት ረጅም ልቦለዶች (እመን፣ ዝጎራ እና መርበብ) ውስጥ መግባታቸው ምን አይነት ኪናዊ ፋይዳ አበረከቱ?
2. መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንብር ጠቃሽ ዘይቤዎቹ በልቦለዶቹ ውስጥ የገቡበት ስልት ምን ይመስላል?

1.4. የጥናቱ ዓላማዎች

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በደራሲ አለማየሁ ዋሴ ሦስት ረጅም ልቦለዶች (እመን፣ ዝጎራ እና መርበብጎት) ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች የገቡበትን አጠቃቀም ስልት መመርመር ነው። ጥናቱ ከዋና ዓላማው በተጨማሪ ዋና ዓላማውን የሚያጎለብቱ የሚከተሉት ንዑሳን ዓላማዎችም አሉት።

1. መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በጥናቱ በተካተቱት የአለማየሁ ዋሴ ሦስት ረጅም ልቦለዶች (እመን፣ ዝጎራ እና መርበብጎት) ውስጥ መግባታቸው ምን አይነት ኪናዊ ፋይዳ እንዳበረከቱ መተንተንና መፈክር፤
2. መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ በምን ስልት እንደተገለጹ መተንተን የሚሉት ንዑሳን ዓላማዎች ናቸው።

1.5. የጥናቱ ጠቀሜታ

ይህ ጥናት የሚከተሉት ጠቀሜታዎች ይኖሩታል።

1. ደራሲው በልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ ማስተላለፍ የፈለገውን ፍሬ ሀሳብ በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች አዋዝቶ ማቅረቡ የሚያስገኘውን ኪናዊ ፋይዳ ለተደራሰቡ በመጠቀም መጻሕፍቱን በተሻለ ሁኔታ የሚረዱበትን ዕድል ሊፈጥር ይችላል።
2. በሥነ ጽሑፍ የጥናት መስክ ውስጥ ሥነ ጽሑፍና መጽሐፍ ቅዱስ ያላቸውን ቁርኝትና የወል ተጋቦት ይጠቁማል ተብሎ ይታሰባል።
3. ለጀማሪ ደራሰብን የመጽሐፍ ቅዱስ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤን እንዴት መጠቀም እንዳለባቸው አቅጣጫዎችን ይጠቁማል።
4. በተመሳሳይ ርዕስ ጉዳይ ላይ ሰፊ ያለ ጥናት መስራት ለሚፈልጉ ተመራማሪዎች እንደ መነሻ ሀሳብ በመሆን ያገለግላል ተብሎ ይታሰባል።

1.6. የጥናቱ ወሰን

ይህ ጥናት በደራሲ አለማየሁ ዋሴ ሦስት ረጅም ልቦለዶች እመን (2007)፣ ዝጎራ (2008) እና መርበብጎት (2010) ውስጥ የሚገኙ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በሥነጽሑፍ ስራዎቹ አጠቃቀም ስልት ላይ ተመስርቶ የሥነ ጽሑፍ ስራዎቹን መመርመር ላይ ያተኩራል። መረጃውን ለመተንተንና ለመፈክር የተመረጠው ትወራዊ ማህቀፍ (the theoretical

framework of the study) በይነቴክስታዊ ትወራ (Intertextuality literary theory) ነው። በጥናቱ በይነቴክስታዊ ትወራን በመጠቀም ከሦስቱም ረጅም ልቦለዶች ውስጥ የተገኙ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ደራሲው እንዴት እንደተጠቀሰባቸው ተፈክሮበታል። በይነቴክስታዊ ትወራ ለዚህ ጥናት መተንተኛነት ተመራጭ የተደረገበት ምክንያት በልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ የሚገኙትን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ከመጽሐፍ ቅዱስ አውድ አንጻር ለመፈክር አስፈላጊ ሆኖ ስለተገኘ ነው። እነዚህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች የሚመረመሩት ለመንፈሳዊ ዓላማዎች በሚውሉባቸው እሳቤዎች ሳይሆን ለሥነ ጽሑፍ ስራዎቹ ካበረከቷቸው ኪናዊ ፋይዳዎች አንጻር በአጠቃቀም ስልት የሚወሰን ነው። የልቦለድ ስራዎቹን ከሌሎች ርዕሰ ጉዳዮች አንጻር መመርመር የዚህ ጥናት ትኩረት አይደለም።

ምዕራፍ ሁለት

ክለሳ ድርሳናት

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ከጥናቱ ጋር ተዛማጅነት ያላቸው ድርሳናት ተዳሰውበታል። በሦስት አበይት ክፍሎችም ተደራጅተው ቀርበዋል። በመጀመሪያው ክፍል ጥናቱ የተመሰረተበት ንድፈ-ሀሳባዊ ጽሑፍ ቅኝት የተዳሰሰ ሲሆን የዘይቤ ምንነት እና የንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ምንነት በውስጡም የሚገኙ ንዑሳን ዘርፎች ሚቶሎጂያዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ፣ ሥነ ጽሑፋዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ፣ ታሪካዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ እና መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ምንነት ለመረጃ ትንተናው ይረዳ ዘንድ የተብራሩበት ነው። እንዲሁም በዚያው ንዑስ ክፍል የመጽሐፍ ቅዱስና ሥነ ጽሑፍ ዝምድና ተብራራቷል። በሁለተኛው ክፍል የጥናቱ ትወራዊ ማህቀፍ የቀረበበት ነው። በሦስተኛው ክፍል ደግሞ ከጥናቱ ጋር ተዛማጅነት ያላቸው ቀደምት የጥናት ስራዎች ተዳሰውበታል።

2.1. የንድፈ-ሀሳባዊ ጽሑፍ ቅኝት

በዚህ ክፍል የዘይቤ ምንነት እና የንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ምንነትን የተመለከቱ ብያኔዎች፣ በጠቃሽ ዘይቤ ስር የሚገኙ ሚቶሎጂያዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ፣ ሥነ ጽሑፋዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ፣ ታሪካዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ እና መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ብያኔ እንዲሁም አይነቶች፣ የመጽሐፍ ቅዱስና ሥነ ጽሑፍ ዝምድናዎች ተቃኝተውበታል።

2.1.1. የዘይቤ ምንነት

ዘይቤ የሚለውን ቃል የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር ማእከል ኣማርኛ መዝገበ ቃላት (1993፣ 441) “ውስጠ ምስጢር ያለው አነጋገር ወይም በምሳሌ፣ በንፅፅር፣ በሰውኛ፣... ኣማካይነት ንግግርን በማስዋብ ስሜትን ለመግለፅ የሚያስችል የአነጋገር ስልት” እንደሆነ ይገልጻል። ዘይቤ ደራስያን ሀሳባቸውን ለመግለጽ፣ ለአነጋገር ትኩስነትና የሚሉት ነገር በተደራስያን አዕምሮ ውስጥ ምስል ፈጥሮ ይነበብላቸው ዘንድ የሚጠቀሙት የቋንቋ አጠቃቀም ስልት ነው። “ዘይቤ፣ ለአገላለጽ ትኩስነትና ጥንካሬ ለመስጠት ሲባል ከመደበኛው የቃላት ፍቺ ወይም የቃላት አደራደር ስርዓት ይሁነኝ ብሎ ማፈንገጥ ነው” (ዘሪሁን፣ 2002፣ 105)። ደራስያን በቋንቋው ውስጥ ካሉት ዘይቤዎች የመረጧቸውን ይጠቀማሉ። በሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸው ውስጥ አዘውትረው የሚጠቀሙባቸው የዘይቤ አይነቶች የአጻጻፍ ስልታቸው አንዱ መታያ ነው። ከዚህም የተነሳ በደራሲ እገሌ አነጻጻሪ ዘይቤ፣ በደራሲ እገሌ ደግሞ ተምሳሌት ዘይቤ፣ በሌላው ደግሞ ተለዋጭ ዘይቤ ወዘተ... የአጻጻፍ ስልታቸው ገጽታዎች ናቸው ማለት

ይቻላል። ዘይቤ ለደራስያን በየሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸው ውስጥ የምስል መፍጠሪያ ምንጭ በመሆን ያገለግላቸዋል።

እያንዳንዱ ደራሲ በዘይቤ ሀሳቡን በማነጻጸር፣ በማመሳሰል፣ በመወከል፣ የአንዱን ባህሪ ለሌላው በመስጠት ወዘተ... በሚገልጽበት ጊዜ የማነጻጸሪያ፣ የማመሳሰያ ወይም የውክልና ምንጮች አሉት። የእነዚህ ምንጮች መገኛ የየደራሲው ገጠመኝ፣ ለህይወት ያለው ምልክታ፣ ለአካባቢው ያለው ልዩ ትኩረትና ምናቡ ናቸው። በዚህ ደግሞ ሁሉም ደራስያን ተመሳሳይ አይደሉም። ደራስያን ያዩዋቸው፣ ያደጉበት ማህበረሰብ፣ የተማሩበት ትምህርት ቤት፣ የኖሩበት አካባቢ በአጠቃላይ በቅርብ ያወቁት የህይወት መልክ ስለሚለያይ የምናብ ምንጮቻቸውም ይለያያሉ።

ለምሳሌ ሙሉ ህይወቱን በገጠር አካባቢ ያሳለፈ ደራሲ በአብዛኛው የምናብ ምንጩ የገጠሩ ህይወት ነው። የገጠሩ የአኗኗር ዘይቤ፣ መልክአምድራዊ ገጽታ ይበልጥ በአዕምሮው ስለሚቀረጽ ማንጸሪያው ይኸው ህይወት ይሆናል። ዕድሜውን ሙሉ ከከተማ ያልወጣ ደራሲ በውስጡ ተቀርጾ የሚኖረው የከተማ ህይወት በመሆኑ የዘይቤው ምንጭም ይኸው እንደሚሆን ግልጽ ነው። የአንዳንዱ ደራሲ ምንጭ በአብዛኛው ልዩ ልዩ የተፈጥሮ ገጽታዎች ይሆናሉ። ወንዙ፣ ተራራው፣ ሜዳው፣ ጸሐይ፣ ጨረቃ፣ ወዘተ... የሌላው ደግሞ የቤት እንሰሳት፣ የዱር አራዊት፣ ነፍሳት ሆነው ይገኛሉ። የቀረው ደግሞ ዘይቤዎቹን የሚመሰርተው በተለያዩ ነገሮች ላይ ነው። የዚህ ሁሉ መሰረት ከላይ እንደተገለጸው የደራሲው ገጠመኝና የምናቡ ትኩረት ነው። በጥቅሉ ደራስያን ዘይቤዎችን የሚጠቀሙባቸው ገፀባህርያትን ለመግለጽ፣ ድርጊታቸውን፣ ስሜታቸውንና ያሉበትን ሁኔታ ለማሳየት ነው።

2.1.2. የንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ምንነት

“ንቡር” የሚለውን ቃል ኪዳነ ወልድ ክፍሌ (1948፣ 621) “ያለ፣ የኖረ፣ የነበረ፣ የተቀመጠ፣ ቅምጥ፣ ጽሑፍ” ይሉታል። የሚለው ከዚህም በመነሳት ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ የሚለው ጽንሰ ሀሳብ ከቀደመ የጽሑፍ ስራ ላይ አምጥቶ ማጣቀስ የሚል አንደምታ ይኖረዋል። ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ የሚለውን ሥነ ጽሑፍ የአማርኛ ቃል “Allusion” የሚለው የእንግሊዘኛ ቃል ይተካዋል ተብሎ ይታሰባል። ይህን ቃል *Comprehensive Dictionary Of Literature* (2010፣ 10) “a reference to known literary or historical person or event, used to make an idea more easily understood” በማለት ያብራራዋል። ቃሉ ሥነ ጽሑፍ የአጻጻፍ ስልት ሲሆን ትርጓሜውም ደራስያን የተለያዩ የሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸውን በሚጽፉበት ወቅት ለሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸው ማበልጸጊያ ይሆናቸው ዘንድ ከተለያዩ ከቀደሙ ስራዎች ውስጥ ቴክስቶችን

እያስገቡ የሚያስረዱበት ስልት ነው። የሚጽፉት የሥነ ጽሑፍ ስራ በተደራሰቡ ዘንድ የበለጠ ተቀባይነት እንዲያገኝ የተለያዩ የሥዕል ስራዎችን፣ ተረተና ምሳሌዎችን፣ ሀተታ ተፈጥሮዎችን፣ ኃይማኖታዊ ጽሑፎችን፣ ሥነ ጽሑፋዊ ስራዎችን በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ በመጠቀም አንባቢዎች ጭብጥ ሀሳባቸውን በተብራራ ሁኔታ እንዲረዱት ለሀሳቦቻቸው ማበልጸጊያ የሚጠቅም የአጻጻፍ ስልት ነው።

ይህን አስመልክቶ Abrams, M.H (1999፣ 9-10) ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ዘመን ተሻጋሪ ከሆኑ ከሥነ ጽሑፍ ስራዎች፣ ከታሪክ፣ ከባህል፣ ከመጽሐፍ ቅዱስ ወዘተ ውስጥ የሰው ስሞችን፣ የቦታ ስሞችን፣ ክስተቶችን በመውሰድ ለሥነ ጽሑፋዊ ስራዎች በማብራሪያነት የመጠቀም ስልት ነው ይላሉ። በአብዛኛው ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ለአዲሱ ሥነ ጽሑፋዊ ስራ ወይም ለተገላጩ ጉዳይ በቀጥታ እንደማብራሪያነት የሚጠቅም ሲሆን አንዳንዴ ደግሞ ተገላጩን ጉዳይ በተቃራኒው በምጽት ለመግለጽም ይጠቅማል በማለት ይገልጻሉ። ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ እንደማብራሪያነት ሊያገለግል የሚችለው ተደራሰቡ ለማብራሪያነት የመጣውን ጽሑፍ ቀድመው ካነበቡትና ከደራሲው ጋር የጋራ መረዳት ሲኖራቸው ብቻ ነው ይላሉ። ጠቃሽ ዘይቤ ተደራሰቡ በአመዛኙ ዳራዊ ዕውቀት ካላቸው ሥነ ጽሑፋዊ ስራዎችን በአጥጋቢ ሁኔታ ሊረዷቸው ይችላሉ አለበለዚያ ግን ግራ የመጋባት ሁኔታ ሊፈጠርባቸው ይችላል በማለት ያስረዳሉ። የተወሰኑ ዘመናዊ ደራሰብን በሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸው ውስጥ ከተለያዩ ዘርፎች በግል ንባብ ካዳበሯቸው ዕውቀቶች ውስጥ በተደራሰቡን ዕዝነ ልቦና በተለየ ሁኔታ ምስል ለመፍጠር ይሞክራሉ ሲሉ ይገልጻሉ። እንደነዚህ አይነት ሥነ ጽሑፋዊ ስራዎችን ሊረዱ የሚችሉት ግን የተማሩና ጥልቅ አንባቢ የሆኑ ተደራሰብን ብቻ ናቸው ይላሉ። በይነቴክስታዊ የሚለው ቃልም በአሁኑ ወቅት የሁለት ጽሑፎች ዝምድና ከሚፈጠሩባቸው መንገዶች መካከል ሥነ ጽሑፋዊ ጽብረቃና ንቡር ጠቃሽን ያካትታል በማለት ያብራራሉ።

በተጨማሪም ንቡር ጠቃሽ ዘይቤን በሥነ ጽሑፍ ሥራ ውስጥ መጠቀም አያሌ ጠቀሜታዎች ይኖሩታል። ከነዚህም መካከል አንደኛው ጠቃሽ ዘይቤ ተደራሰብን የሚያነቡትን የሥነ ጽሑፍ መልዕክት ከቀደምት ዕውቀታቸው ጋር በማያያዝ በቀላሉ እንዲያነቡትና እንዲገነዘቡት የሚያደርጋቸው ሲሆን ደራሰቡ ደግሞ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ተጠቅመው የሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸውን በሚጽፉበት ጊዜ ረጃጅም ታሪኮችንና ምሳሌዎችን በመጠቀም ከማስረዳት ይልቅ ከተለያዩ ጽሑፎች ወይም የሥነ ጽሑፍ ስራዎች ለተደራሰብን ጠቆም እያደረጉ ለተለያዩ ኪናዊ ፋይዳዎች እንዲጠቀሙ ያግዛቸዋል።

Cuddon, (1998:27) እንደሚገልጸው ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ማለት በኪነ ጥበብ ስራ ወይም በሥነ ጽሑፍ ስራ ውስጥ ግለሰብን ወይም ድርጊትን በግልጽ መጥቀስ ነው ይላል። ተደራሲው የደራስያኑን ልምድና ተሞክሮ እንዲጋራ የሚያደርግ ሲሆን ለተገላጩ ጉዳይ በማዛመዳነት ጥልቅ መረዳትን መፍጠሪያ ዘዴ እንደሆነ ያስረዳል። ብዙ ደራስያን ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን የሚወስዱት በታሪክ ከታወቁ ሰዎች፣ በታሪክ ከሚታወቁ አበይት ክስተቶች፣ ከታወቁ መጻሕፍት፣ በታሪክ ከሚታወቁ የቦታ ስሞች እና ከታላላቅ የኪነ ጥበብ ስራዎች እንደሆነና እነዚህን ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ለሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸው ማስተጋቢያነት ይገለገሉባቸዋል። ደራስያኑ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎቹን እየተዋሉ የተደራስያንን የመቀበል ችሎታ እያገናዘቡ ሀሳባቸውን ያጎለብቱባቸዋል።

በአጠቃላይ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ በታሪክ፣ በሥነ ጽሑፍ፣ በኃይማኖትና በባህል ውስጥ ታዋቂ የሆኑ ገፅሰቦችን (ሰዎችን)፣ ሁኔታዎችን ወይም ነገሮችን የሚጠቅስ የዘይቤ አይነት ነው። ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ በቃላት የዝምድና አካሄድ ፍቺን የማሸጋገር ስልት ነው። ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ቃላት ከቀጥተኛ መደበኛ ፍቻቸው በስተጀርባ አዝለውት የሚኖሩት የታሪክና የባህል ቅሪት ነው። ደራስያን ንቡር ጠቃሽ ዘይቤን የሚጠቀሙት ለሀሳቦቻቸው አንደምታ ለማስገኘት፣ ሀሳቦቻቸውን ከጠባብ መልክዓምድራዊ አካባቢና ከተወሰነ የዘመን ድንበር ለማዘለል፣ በሌላ ቃልም ሁለንተናዊ ፍቺ ለመሻት ነው።

2.1.3. የንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አይነቶች

ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ከሚቀዱበት ምንጭ አንጻር በተለያዩ ክፍሎች ሊከፈሉ ይችላሉ። በዚህ ንዑስ ክፍል ውስጥ ግን በሥነ ጽሑፍ ስራዎች ውስጥ በብዛት የተለመዱትን ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ለማሳየት ተሞክሯል። በሥነ ጽሑፍ ስራዎች በብዛት የተለመዱት ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች አራት ሲሆኑ እነሱም፡- ሚቶሎጂያዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ፣ ሥነ ጽሑፍ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ፣ ታሪካዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ እና መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ናቸው። የዚህ ሥነ ጽሑፍ ጥናት ትኩረት ግን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ላይ ነው።

2.1.3.1. ሚቶሎጂያዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ (Mythological Allusion)

ሚቶሎጂያዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ደራስያን የሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸውን ከተለያዩ ባህሎች፣ ተረቶች፣ አፈ ታሪኮች፣ ሀተታ ተፈጥሮዎች ወዘተ በመጡ ገፀባህርያት የሚያጣቅሱበት ስልት ነው። እነዚህን መሰል ከባህልና ከፈጠራ የተጣቀሱ ስራዎች ሚቶሎጂያዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ይባላሉ። ነገር ግን የአንባቢውን የባህል ዕውቀት ይፈትናሉ። ተረቶችን፣ አፈ

ታሪኮችንና ሀተታ ተፈጥሮዎችን የሚያጣቅሱ የሥነ ጽሑፍ ስራዎች አንባቢውን በጊዜና በቦታ ወደ ኋላ የመመለስ አቅም አላቸው። Lansford (2007)ን ጠቅሶ እንዳለ በሽር (2009፣ 9) ሚቶሎጂያዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ በቀጥታም ይሁን በተዘዋዋሪ መንገድ የተለያዩ ባህሎች ውስጥ ከሚገኙ ተረኮች የባህል ጀግኖችን ወይም ልዕለ ሰብ የሆኑ ገፀባህርያትን ከተፈጥሮና ሰው ስራሽ አደጋዎች ጋር ሲፋልሙ የሚያሳይበት ስልት ነው ይላል። ይህ ስልት ተደራሲውን በጊዜና በቦታ ወደኋላ በመመለስ ሥነ ጽሑፍ ስራውን ከልጅነት ታሪኩ ጋር አስተሳስሮ እንዲረዳ ያግዘዋል በማለት ገልጾታል።

ስለዚህ አንባቢው የባህል ዕውቀቱን ተጠቅሞ የደራሲውን የሥነ ጽሑፍ ስራዎች ለማንበብ ያስችለዋል። ደራሲውም አንባቢው ለስራው ባይተዋር እንዳይሆን መጠንቀቅ ይኖርበታል።

2.1.3.2. ሥነ ጽሑፍ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ (Literary Allusion)

ሥነ ጽሑፍ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ደራስያን በሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸው ውስጥ የታወቁ ቀደምት ደራስያንን የሥነ ጽሑፍ ስራዎች ለተለያዩ ኪናዊ ፋይዳዎች ሲሉ በስራዎቻቸው ውስጥ ሲጠቀሙባቸው ሥነ ጽሑፍ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ይባላል። ብርሃኑ (2003፣ 142) “ከታላላቅ ደራስያን ስራዎች፣ ክልሶለድ፣ ከተውኔት፣ ወይም ከግጥም ገፀባህርያትን ወይም ድርጊቶችን ወይም ትዕይንቶችን ማጣቀስ የሥነ ጽሑፍ ጠቃሽ ባህርይ ነው” በማለት ያስረዳል።

2.1.3.3. ታሪካዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ (Historica Allusion)

ታሪካዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ የሚባለው ደራስያን በሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸው ውስጥ የተለያዩ ታሪኮችን ለሆነ ኪናዊ ዓላማ ሲባል ጣልቃ እያስገቡ ሲጠቀሙ ነው። “በታሪክ ሰነዶችና በቃል ታሪክ የታወቁ ስብዕናዎችን፣ ድርጊቶችንና ቦታዎችን በርዕስ ጉዳይነት ሳይሆን ስለአንድ ሌላ ጉዳይ ጣልቃ አስገብቶ በማምጣት ሀሳብን የማግኘት፣ የማስፋትና የማዛመድ ብልሃት ነው” (ብርሃኑ፣ 2003፣ 139)። ስለሆነም ታሪክን ማጣቀስ እንደ ዘይቤ የሚታየው ወይም አንድ ንግግር ታሪካዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ነው የሚባለው ታሪክን ለታሪክነቱ ሲያመጣ አይደለም። ታሪክ ጠቃሽ ዘይቤ ይጠቅሳል፣ ይጠቁማል፣ በሰያፍ መንገድ ያመለክታል እንጂ አይተርክም፣ አይገልጽም ወይም አያብራራም። ስለዚህ ደራስያን በሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸው ውስጥ ታሪክን ለታሪክነቱ ማምጣት ሳይሆን በሰያፍ መንገድ ጠቁመው ለሥነ ጽሑፍ ስራዎቻቸው አንዳች ኪናዊ ፋይዳ ሊያስገኝላቸው በሚችል መልኩ መሆን አለበት።

2.1.3.4. መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ (Biblical Allusion)

መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ በሥነ ጽሑፍ ስራዎች ውስጥ ስራዎቹ አጽንኦት እንዲያገኙና ትኩረት ስበው ይነበቡ ዘንድ፣ ክፍተኛ የሆነ ተቀባይነት እንዲያገኙ ከመጽሐፍ ቅዱስ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን በመዋስ ለሥነ ጽሑፍ ስራዎቹ የመጠቀም ስልት ነው። መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤን የሥነ ጽሑፍ ባለሙያዎች በስራዎቻቸው ውስጥ መጠቀሙ የቆየ ልማድ ነው። ምክንያቱ ደግሞ መጽሐፍ ቅዱስ በዓለም ህብረተሰብ ዘንድ ሰፊ ተቀባይነት ያገኘና በተለያዩ ተምሳሌቶች የበለጸገ ከመሆኑ የተነሳ ነው። ይህን አስመልክቶ ፋንታሁን (2011፣ 195) “በዕለት ተዕለት ንግግርም ሆነ በፈጠራ ስራዎች አዘውትረው ጥቅም ላይ ከሚውሉት የንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች መካከል ከመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ውስጥ የሚወሰዱት ዛሬም ድረስ ተወዳጅ ናቸው” በማለት ጽንሰ ሀሳቡን ያብራራል።

ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስን እንዲያነቡት ከሚያደርጓቸው ምክንያቶች መካከል ኃይማኖት፣ ስሜትን የሚነካ ጠንካራ ሥራ ከመሆኑ የተነሳ እንዲሁም የማሰብና የመመራመር ብቃትን ከፍ የሚያደርጉ ስራዎች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በመኖራቸው ነው። መጽሐፍ ቅዱስ የተደበቀውን ወይም የተሰወረውን ምስጢር የሚገልጽ፣ በጣም ስሜት የሚነኩ ሀሳቦች ያሉበት መጽሐፍ እንደመሆኑ መጠን፣ በሥነ ጽሑፍ ስራዎችም ከመጽሐፍ ቅዱስ አንዳንድ ታሪኮችንና ጥቅሶችን እያስገቡ ካቀረቡ ተደራስያን የሥነ ጽሑፍ ስራውን ከመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀት ጋር እያዛመዱ ሊያነቡት የሥነ ጽሑፍ ጭብጡን እንዲመረምሩት ያደርጋል። ሆኖም ደራሲው አገኘሁ ብሎ በየቦታው ማስገባት የለበትም። የ“*Practical Criticism*” መጽሐፍ ደራሲ Richards, I.A. (1998) እንደሚለው ከሆነ፣ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤን ስንጠቀም አንባቢው ባይተዋር እንዳይሆንና ግራ እንዳይገባው በየቦታው ከመደንገር መጠንቀቅ ይሻላል ይላል።

ተደራስያን በመጽሐፍ ቅዱስ የተባለን ነገር ስለሚቀበሉት የሥነ ጽሑፍ ስራው ከራሳቸው ህይወት ጋር ምን ተዛምዶ እንዳለው ለማወቅ ጉጉት ያሳድርባቸዋል። ለምሳሌ፦ በአንድ የሥነ ጽሑፍ ስራ ውስጥ በጣም ኃይለኛ ሰው አለ ቢባልና ያሰውም የባህርይ ጉድለት ቢኖርበት ተደራስያን የዚህን ሰው ታሪክ ከመጽሐፍ ቅዱስ ክፍላት ውስጥ አንዱ ከሆነው “ትንቢተ ዳንኤል” ወንጌል ውስጥ ምዕራፍ ሁለት አካባቢ ካለው የናቡከደነጾር ታሪክ ጋር እያዛመዱ ሊያነቡት ይችላሉ (www.allusion.com)።

በዕለት ተዕለት የህይወት ውሏችን ውስጥ ለምናደርገው ተግባራት የምንጠቀምበት ቋንቋ ከመጽሐፍ ቅዱስ ቃል ጋር የሚዛመድበት ሁኔታም አለ። ለአብነትም መጽሐፈ ምሳሌ፣

መጽሐፈ ጥበብ፣ መጽሐፈ ተግሳጽ፣ መጽሐፈ ሲራክና መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን በሚባሉት ክፍላት ውስጥ የሚገኙትን ጥቅሶች በየዕለቱ በምናደርገው ተግባራት ስንጠቀምባቸው ይስተዋላል። ለምክር መጽሐፈ ተግሳጽን፣ ፍቅርን ለመግለጫ መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞንን እንጠቀማለን። በሌሎች የመጻሕፍት ክፍሎች ውስጥም ከኃይማኖት አንጻር ምንም ሳይገደቡ ሁሉንም ሰው በተመለከተ ለዓለማዊ ኑሮው ጠቃሚ የሆኑ የህይወት መመሪያዎችን የሚያስተላልፉ፣ የተከለከሉ ነገሮችንም የሚያስተምሩ ናቸው። በመሆኑም መጽሐፍ ቅዱስ ለመንፈሳዊ ዓላማ ብቻ ሳይሆን ደራስያን ለሥነ ጽሑፋዊ ዓላማም ይጠቀሙበታል።

ከዚህ በተጨማሪ የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ራሱን የቻለ የአጠቃቀም ስልት አለው። ደራስያን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ሲጠቀሙ በተለያዩ የአቀራረብ ስልት ሊጠቀሙ ይችላሉ። አንዳንዴ ትንሽ ፍንጭ ሰጥተው ተደራሲው አሟልቶ እንዲያነብ ያደርጋሉ። አንዳንዴ ደግሞ ስብዕናውን ከሁነኛ ድርጊቶቹ ጋር ሊገልጹ ይችላሉ። ይህን አስመልክቶ ብርሃኑ (2003፣ 146) እንደሚከተለው ይገልጻል።

በሥነ ጽሑፍ ስራ ውስጥ መጽሐፍ ቅዱስ ጠቃሽ መጠቀም እንደየደራስያኑ ይለያያል። አንዳንዴ አንድ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ስብዕናን ብቻ ጠቅሶ አንባቢው አሟልቶ ያነብ ዘንድ ዝርዝር ታሪኩን ለአንባቢው የሚተው ሲኖር፣ አንዳንዴ ደግሞ ስብዕናውን ከሁነኛ ድርጊቶቹ በአንዱ እንዲያስታውስ ያደርጋል፤ አንዳንዴ ደግሞ ሁነቶችንና ታሪኮችን ዘርዘር አድርጎ በማቅረብ፣ ከቅዱሳን መጻሕፍቱ በተቆነጠሩት ጠቋሚዎች ማንጸሪያነት ተደራሲ ድርሰቱን እንዲተረጎም ያሳስባል።

በሥነ ጽሑፍ ስራ ውስጥ በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ተዋግተው የተጻፉ የሥነ ጽሑፍ ስራዎችን አንብቦ ለመረዳት የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀት ይጠይቃል። ከዚያ ውጭ ግን አንድ ደራሲ በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ተመስርቶ ድርሰቱን ከደረሰና ተደራሲው ደግሞ የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀት ከሌለው የጋራ መግባባት አይኖራቸውም። ለዚህ ደግሞ እንደ መፍትሔ አቅጣጫ የሚጠቀመው የመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላትን መገልገል ጠቃሚ እንደሆነ ነው። የመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት በልዩ ልዩ ቅዱሳን መጻሕፍት ስለሚገኙ የስብዕናዎችን ማንነት፣ ድርጊትና ባህርይ፣ እንዲሁም ስለስሞቻቸው ጥንታዊ ፍቺ፣ ስለ ዋና ዋና ታሪካዊና ቅዱስ ስፍራዎች ወዘተ አጫጭር ማብራሪያ ይሰጣል፤ ሙሉ ታሪኩም የሚገኝበትን መጽሐፍና ምዕራፍ ይጠቁማል።

መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች እንደየአስፈላጊነታቸው በተለያዩ ስልቶች ይከፈላሉ። በዚህ ጥናት ውስጥ የMartashavili (2018, 16) ጥናትን መሰረት በማድረግ በሦስት ተከፍለዋል። እነሱም፦ ስልታዊ ፍች (Semantic-stylistic)፣ ቀጥተኛ ፍች (Semantic-textual) እና መዋቅራዊ ፍች (Semantic-structural) ናቸው።

2.1.3.4.1. ስልታዊ ፍች (Semantic-stylistic)

በስልታዊ ፍች ስር የሚገኙ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በሁለት ተከፍለው ይታያሉ። የመጀመሪያዎቹ በተሟላ ሁኔታ ከመጽሐፍ ቅዱስ እንዳለ የሚወሰዱ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ብቻ ሲሆኑ ሁለተኛዎቹ ደግሞ ቅይጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች የሚባሉ ናቸው። መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጥቅሶች፣ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ማንጸሪዎች፣ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች፣ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ቅኔዎች በቅይጥ ውስጥ ይካተታሉ።

2.1.3.4.2. ቀጥተኛ ፍች (Semantic-textual)

በቀጥተኛ ፍች አገልግሎት ላይ የሚውሉት የመጽሐፍ ቅዱስ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችም እንደዚህ በሁለት ምድቦች ተከፍለው ይታያሉ። በመጀመሪያው ምድብ የሚታዩት በዓለም አቀፍ ደረጃ ሰፊ ተቀባይነት ያላቸው ታዋቂ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መጠሪያዎች፣ ሥነ ህንጻዎች፣ መገለጫዎች (የራሄል ልቅሶ፣ የሳምራዊው ሰው ደግነት) ሲሆኑ ደራስያን እንደእነዚህ አይነት ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ዓለማዊ ገለጻ ለመስጠት ይጠቀሙባቸዋል። በሁለተኛው ምድብ የሚታዩት ደግሞ በተወሰነ አካባቢ ብቻ የሚታወቁ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን የመጠቀም ስልት ነው።

2.1.3.4.3. መዋቅራዊ ፍች (Semantic-structural)

በዚህ ምድብ ውስጥ የሚጠኑት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች መዝገብ ቃላዊ ፍች የሌላቸውና ያላቸው ተብለው የሚለዩ ናቸው። ፍች ያላቸው በቃል፣ በሐረግ፣ በዓረፍተ ነገር የሚገለጹ ናቸው። በቃል የሚገለጹት ስሞች ሲሆኑ በሐረግና በዓረፍተ ነገር ደረጃ የሚገለጹት ደግሞ ውስብስብ ሀሳቦች ናቸው። ይህ ጥናትም እነዚህን ሦስት ዋና ዋና መለኪያዎች መሰረት አድርጎ ተጠንቷል።

2.1.3. የመጽሐፍ ቅዱስና የሥነ ጽሑፍ ዝምድና

መጽሐፍ ቅዱስ ከኃይማኖት መመሪያነቱ ባሻገር የሳይንስ መሰረት፣ የዕውቀት ምንጭ ነው። በመሆኑም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የማይዳሰሱ ነገሮች አሉ ለማለት አያስደፍርም። ከዚህ በተለየ ሁኔታ ደግሞ ከሥነ ጽሑፍ ጋር እጅግ የጠበቀ ዝምድና አለው ማለት ይቻላል። ሥነ ጽሑፍ የመጽሐፍ ቅዱስን አወቃቀር ሥነ ጽሑፋዊ ብልሀቶች ተጠቅሞ እንደተጻፈ የሚያሳዩ በርካታ ማሳያዎች አሉ። መጽሐፍ ቅዱስ ሥነ ጽሑፋዊ ገጽታ አለው ማለት ይቻላል። ምክንያቱም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የቀረቡት ነገሮች ምናባዊነታቸው ደምቆ እንዲታይ ለማድረግ ዘይቤዎችን፣ ቅኔዎችን፣ ተምሳሌቶችን ወዘተ ይጠቀማል። ይህን አስመልክቶ Jack, M. (2012፣ 1) የተባሉት የሥነ ጽሑፍ ባለሙያ “ሥነ ጽሑፋዊ ስራዎች ፍሬ ነገራቸውን ለማብራራት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች የተሻለ አቅም አላቸው። መጽሐፍ ቅዱስ ከብዙ ባህሎች የተቀዳ እንደመሆኑ መጠን ለሥነ ጽሑፍ ስራዎች መጠቀም አጽንኦት ሰጥቶ ለማንበብ ያመቻል” በማለት ይገልጹታል።

“ሥነ ጽሑፍ በርካታ ሙያዎችን የሚነካ እንጂ በሩን ዘግቶ ራሱን ያገለለ የሙያ መስክ አይደለም። የበርካታ ዲ.ሲ.ፕሊ.ኖችን ድንበር እየጣሰ መሠረተ ሀሳቦቻቸውንና ንድፈ ሀሳቦቻቸውን በሚስማማው መልኩ ያለምዳል” (ቴዎድሮስ ገብሬ፣ 2008)። በተጨማሪም ዘመንኛ በይነዲ.ሲ.ፕሊ.ናዊ የንድፈ ሀሳብ ንቅናቄዎችና የሥነ ጽሑፍ ጥናት አስተማሪዎች “De-”፣ “Post-”፣ “Anti-” ወዘተ. በሚሉ ቅመራዎች ቀዳሚ የየዲ.ሲ.ፕሊ.ኖች ንድፈ-ሀሳቦችና ፍልስፍናዎችን እየከለሱ የተበጁ ድንበሮችን እየናዱ ጥናቶችን በይነዲ.ሲ.ፕሊ.ናዊ እንዲሆኑ አድርገዋቸዋል (ቴዎድሮስ አለበል፣ 2006)። መጽሐፍ ቅዱስና ሥነ ጽሑፍም ብዙ የሚያመሳስላቸው ጉዳዮች አሉ። እነዚህን የሚያመሳስላቸውን ጉዳዮች አጥኚው ባለው የሥነ ጽሑፍ ዕውቀት ተጠቅሞ የተወሰኑትንና ለአንባቢያን ግልጽ ይሆናሉ ያላቸውን በሚከተለው መልኩ አስቀምጧቸዋል።

ሀ. ፍቺ ብዙነት፦ ፍቺ ብዙነት የሚለው ቃል የሚብራራው ከአተረጓጎምና ቃላት ከሚኖራቸው ፍቺ አንጻር ነው። የሥነ ጽሑፍ ቋንቋ የደራሲውን የቋንቋ አጠቃቀም ችሎታ የሚገልጽ፣ ደራሲው የሚመርጣቸው ቃላትም የአንባቢን አዕምሮ የሚፈታተኑና ለመረዳት በርካታ አንደምታዎችን የሚጠይቁ ናቸው። ከዚህም ባሻገር ደራሲው በሥነ ጽሑፍ ስራው የሚያስተላልፈውን መልዕክት ተደራስያን በተለያዩ ዘዴ እንዲተረጎሙት ያስገድዳቸዋል። መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙ ቃላትንም ሆነ መልዕክቶችን ለመረዳት ጥልቅ የሆነ ምርምርን

የሚሹ ናቸው። ለምሳሌ በአንድ ወቅት ኢየሱስ ክርስቶስ ህዝቡን ሲያስተምር የተጠቀመበት የማስተማሪያ ስልት በሚከተለው መልኩ ተገልጿል።

እነሆ ÷ ዘሪ ሊዘራ ወጣ። እርሱም ሲዘራ አንዳንዱ በመንገድ ዳር ወደቀ ÷ ወፎችም መጥተው በሉት። ሌላውም ብዙ መሬት በሌለበት በጭንጫ ላይ ወደቀ ÷ ጥልቅ መሬትም ስላልነበረው ወዲያው በቀለ ÷ ጸሀይም በወጣ ጊዜ ጠወለገ ÷ ሥርም ስላልነበረው ደረቀ። ሌላውም በእሾህ መካከል ወደቀ ÷ እሾህም ወጣና አነቀው። ሌላውም በመልካም መሬት ወደቀ ÷ አንዱም መቶ ÷ አንዱም ስድሳ ÷ አንዱም ሠላሳ ፍሬ ሰጠ (ማቴ. 13፡3-9)።

ኢየሱስ ክርስቶስ በዚህ ስብከቱ ማስተማር የፈለገው ስለእህል ዘር እንዴት እንደሚዘራ አይደለም። ትምህርቱን ያስተማረው በፍካሬያዊ ስልት ነው። ይህን ትምህርት ስንፈክረው ዘርን የቃለ እግዚአብሔር ምሳሌ በማድረግና የዘሩ አበቃቀል ወይም ዘሩ ከተለያዩ ቦታዎች ላይ ከተዘራ በኋላ የሚሰጠውን ፍሬ ደግሞ ቃለ እግዚአብሔሩን የሚሰሙትን ሰዎች ተመስሎ የቀረበ ነው።

ለ. ትኩረተ ብዙኃን፦ ሥነ ጽሑፍ የሚጻፈው ለእገሌ ብቻ ተብሎ አይደለም። ሰው የሆነ ሁሉ እንዲያነበው ታስቦ ነው። የተለያዩ ህዝባዊ ጉዳዮችን በማካተት ሁሉንም ተደራሲ ያማከለ ጽሑፍን ይዞ የሚቀርብ ነው። መጽሐፍ ቅዱስም የተለያዩ ህዝባዊ ጉዳዮችን በውስጡ አጭቆ የያዘ ነው። በውስጡም ያለው ይዘት መሠረት የሚያደርገው የተወሰኑ ሰዎችን ሀሳብና ምኞት ሳይሆን የብዙኃኑን ነው። በውስጡም ያሉት መልዕክቶች ለእገሌ ሳይባሉ የማንኛውንም አንባቢ ስሜት በመጥቀስ ፖለቲካዊ፣ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊ እና ኃይማኖታዊ ስሜቶችንና ሁኔታዎችን የሚያንጸባርቁ ናቸው።

ሐ. ዘመን ተሻጋሪነት፦ ጥሩ የሥነ ጽሑፍ ስራዎች የተጻፉበትን ዘመን አልፈው ዘላለም እንዲታወሱ የሚያደርጋቸው ጥሩ የአጻጻፍ ስልት፣ ቴክኒክ፣ ጭብጥ፣ የቋንቋ አጠቃቀምን ወዘተ አሟልተው ስለሚይዙ ነው። እንደእነዚህ ዓይነት የሥነ ጽሑፍ ስራዎች ዘመን ተሻጋሪ ከመሆናቸውም ባሻገር በሚያነሱት ርዕስ ጉዳይ እያደር አዲስ የመሆንን ውበት ይላበሳሉ። መጽሐፍ ቅዱስ ደግሞ ከማንኛውም ስራ በበለጠ መልኩ ዘመን ተሻጋሪነትን የተላበሰ ነው። በውስጡም ያሉት ይዘቶች (ማህበራዊ፣ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ) ሁኔታዎች ከዘመን ዘመን

የሚሻገሩ ናቸው። የመጽሐፍ ቅዱስ ጽሑፎች እያደር ሲነበቡ ትኩስ፣ ከዘመናትም በኋላ ሲታዩ አዲስ የመሆን ኪን ተላብሰዋል።

መ. ማዘናናት፦ ማዘናናት የሁሉም ሥነ ጽሑፋዊ ስራዎች ባህርይ ነው። የተለያዩ የሥነ ጽሑፍ ስራዎች እያዘናኑ ቁም ነገር እንዲያስጨብጡ ታስበው ይጻፋሉ። መጽሐፍ ቅዱስም ልክ እንደ ሥነ ጽሑፍ ሁሉ ያዘናናል። አንዳንድ ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስን የሚያነቡት ከጭንቀት ለመላቀቅና ከድብርታቸው ለመንቃት ነው። በልቦለድ ውስጥም ተደራስያን በምናብ ዓለም እንጂ በገሀዱ ዓለም ከማያውቁት ሰው ጋር ባላንጣ ሆነው ግብ ግብ ሲፈጥሩ ወይም ከማያውቁት ሰው ጋር ፍቅር ሲመሰርቱ አቀበት ቁልቁለት ሲናውዙ ተገኙ ማለት ስራው ቀልባቸውን ማረከው አዘናናቸው ማለት ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ደግሞ የተደረገውን፣ የተፈጸመውን ነገር የሚያምኑ ተደራስያን በእውነት ዓለም የማያውቋቸውን ገፀባህርያትን (ኢየሱስ ክርስቶስ፣ ሐዋርያት፣ ነቢያት፣ ጻድቃን፣ ሰማዕታት፣ ማርያም) በማመንና በመውደድ አብረው ከእነርሱ ጋር ይወዳጃሉ። በመሠረቱ በኃይማኖት ማመን ማለት ይደረግልኛል የሚለው ሀሳብ ሳይዘነጋ እንዳለ ሆኖ ነው። ይህ ሁኔታም በተዘዋዋሪ መንገድ መዘናናትን ይጠቁማል።

ሠ. አላባውያን፦ “አንድ የሥነ ጽሑፍ ስራ ግብ መቼ ይሆን ዘንድ የልቦለድ አላባውያን ወይም ፍሬ ነገር ተብለው የሚጠሩት መቼት፣ ገፀባህርይ፣ አንጻር፣ ትልም፣ ታሪክ፣ ግጭትና ጭብጥ መኖር እንዳለባቸው” (ዘሪሁን፣ 2002) ይገልጻሉ። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥም እነዚህ አላባውያን ይገኛሉ። ገፀባህርይን ስንመለከት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉ ታሪኮች ባለቤት ያላቸው መሆኑ፣ ታሪክን ስናይ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተለያዩ ታሪኮች መኖራቸው፣ ትልምን ስንመለከት ደግሞ መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በርካታ ታሪኮች እንዳሉ ሁሉ የእነዚህ ታሪኮች መጀመሪያና መጨረሻ ወይም ምክንያትና ውጤት አለ። ግጭትን ስናይም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስነ ልቦናዊ፣ ተፈጥሯዊ፣ ሰው ከሰው ጋርና ሰው ከፈጣሪ ጋር የሚያደርገው ግጭት አለ። አንጻርን የተመለከትን እንደሆነ ደግሞ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተከናወኑ ታሪኮችን የሚተርክልን አካል እኔ ወይም እሱ እያለ የሚያቀርብበት የታሪክ መንገሪያ ስልት ወይም መንገድ ነው።

በአጠቃላይ መጽሐፍ ቅዱስና ሥነ ጽሑፍ ዝምድና ያላቸው የተለያዩ የሚመስሉ ነገር ግን ተመጋጋቢ የሆኑ ስራዎች ናቸው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በርካታ ሥነ ጽሑፍ መሰል ታሪኮች መኖርም ዝምድናቸውን የበለጠ የጻና ያደርገዋል። ለምሳሌ አጭር ልቦለድን የሚመስሉ ትንቢተ ዮናስ፣ ትንቢተ እዮብ፣ መጽሐፈ አስቴር እንዲሁም ትንቢተ ዳንኤልን የመሳሰሉ

መጻሕፍት አሉ። ግጥምን የሚመስሉ ደግሞ የዳዊት መዝሙር፣ መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን እና የነቢያት ጸሎቶች ይገኛሉ። ምሳሌያዊ ንግግርን የሚመስሉ ደግሞ የጠቢባን ቃላት በመጽሐፈ ተግሳጽ፣ መጽሐፈ ምሳሌ፣ መጽሐፈ ሲራክ ላይ የሚገኙትን ቃላት ማየት ለዝምድናቸው እንደ ማስረጃ መቅረብ የሚችሉ ነገሮች ናቸው።

በዚህ አርአያነት ይህ ጥናት፣ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በአለማዊው ዋሴ የልቦለድ ስራዎች ውስጥ የአጠቃቀም ስልትን መርምሯል። ረጅም ልቦለዶቹ በውስጣቸው የያዙትን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ለቅሞ በማውጣት ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር በማዛመድ የአጠቃቀም ስልት ተንትኖ በማሳየት እንዲሁም ደራሲው መጽሐፍ ቅዱስን እንዴት እንደተጠቀመበት ለማሳየት ተሞክሯል።

ከዚህ በመቀጠል የቀረበው ንዑስ ክፍል ደግሞ መረጃ ትንተናውን ለማስኬድ ትውራ የተመረጠበት የጥናቱ ትውራዊ ማህቀፍ (theoretical framework of the study) ነው። በንዑስ ክፍሉ መረጃውን ለመተንተን ቀረቤታ አላቸው የተባሉ ትውራዎች ቀርበው ይበልጥ አስፈላጊ ሆኖ የተገኘው በይነቴክስታዊ ትውራ (Intertextuality Literary Theory) አገልግሎት ላይ ውሏል።

2.2. የጥናቱ ትውራዊ ማህቀፍ (Theoretical Framework Of The Study)

በዚህ ክፍል የጥናት ስራውን ለመፈከር ያገለገሉ ትውራዎች የታዩበት ነው። ሥራ-መሰረታዊ ትውራና በይነቴክስታዊ ትውራ ታይተው ይበልጥ ለዚህ ጥናት አስፈላጊ የሆነው ትውራ ለጥናት ስራው መፈከሪያነት አገልግሎት ላይ ውሏል።

2.2.1. ሥራ-መሰረታዊ ትውራ (Archetype Theory)

Dobson (2005፣ 2) ይህን ትውራ አስመልክቶ እንደሚከተለው ገልጸውታል። በሥነ ልቡና አቀንቃኝ Carl Jung በ(1922) እንደተጀመረ ያስረዳሉ። ሥራ-መሰረታዊ ትውራ የአንድ ረቂቅ ሀሳብ ወይም ጉዳይን አስመልክቶ፣ የአንድ ህብረተሰብ አባላት ከኃይማኖት፣ ከተረት፣ ከአፈታሪክ በመማር የጋራ ግንዛቤ እንዲሁም አባላቱ ይዘውት የሚኖሩትን ባህላዊ ምስል የሚያወሳ ነው በማለት አብራርተውታል። በመሆኑም ይህ ትውራ ወደ ሥነ ልቡናዊ ጥናት የሚያደላ ስለሆነ ለመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ጥናት ቀረቤታ ቢኖረውም ተመራጭ አልተደረገም።

2.2.2. በይነቴክስታዊ ትውራ (Intertextuality Literary Theory)

በይነቴክስታዊ ትውራ ልክ እንደ ሥነ ጽሑፋዊና ባህላዊ ትውራዎች ሁሉ መታየት የጀመረው ከሀያኛው ክፍለ ዘመን በኋላ ሲሆን እንደ Ferdinand de Saussure (1857-1913) አመለካከት የበይነቴክስታዊ ትውራ ዋና ዓላማ መሆን ያለበት አንድ የሥነ ጽሑፍ ስራን ለመሄስ ትኩረት ማድረግ ያለብን በገጸ ጽሑፉ ላይ ብቻ ነው ይላሉ። በሌላ በኩል ደግሞ ሌላኛው ሩሲያዊ ፈላስፋና የሥነ ጽሑፍ ሀያሲ፣ የሥነ ጽሑፍ ሂስ ትምህርት ቤት መስራች የሆነው Mikhail Bakhtin (1895-1975) በበኩሉ በይነቴክስታዊ ማለት አንድን የሥነ ጽሑፍ ስራ ለመሄስ ትኩረት ማድረግ ያለብን ከገጸ ጽሑፉ በተጨማሪ በጸሀፊውና በሥነ ጽሑፍ ስራው፣ በሥነ ጽሑፍ ስራውና በአንባቢው መካከል ያለውን መስተጋብር እንዲሁም ማህበራዊ፣ ታሪካዊና አካባቢያዊ አውዱን ሁሉ ከግምት ውስጥ ማስገባት ተገቢ መሆኑን ይገልጻሉ።

በመቀጠልም የሁለቱንም ሀሳብ ይዘው የተነሱት የ(Post Structuralism) ተከታይ የሆኑት ቡልጋርያዊቷ የነገረ ትዕምርት ተመራማሪ Julia Kristeva (1941-1980) በይነቴክስታዊ ትውራን ማስተዋወቅ ችለዋል። Kristeva በይነቴክስታዊ (Intertextuality) የሚለው ቃል የላቲን ቃል መሆኑንና ትርጓሜውም (mingle while weaving) “የተቀየጠ ወይም ከተለያዩ ሁኔታዎች አንጻር የሚታይ” ማለት ነው ሲሉ ይገልጻሉ። በጥናታቸው በቴክስቶች ውስጥ ያለው ግንኙነት Horizontal እና Vertical መሆኑን በመግለጽ በቴክስት ውስጥ ያለውን ምልልስ የሚፈጥሩት ሦስት አካላት ሲሆኑ የጽሑፍ ጉዳይ፣ ከተደራሲውና ከጸሀፊው ውጭ ያሉ ሁኔታዎች እንደሆኑ ያስረዳሉ። በማንኛውም ቴክስት ውስጥ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ሌሎች ቴክስቶች ይገኛሉ። የትኛውም ቴክስት የተፈጠረው ከሌሎች ቴክስቶች ውህድና ህብር ነው በማለት ይገልጻሉ። ለዚህ ጥናትም ከሦስቱ ልሂቃን መካከል የKristeva ሀሳብ ተወስዶ ለመተንተኛነት አገልግሎት ላይ ውሏል። ሀሳባቸው ተመራጭ የተደረገበት ምክንያት ከላይ የተጠቀሱትን የSaussur እና Bakhtin አመለካከቶችን ጠቅልሎ የያዘ በመሆኑ ነው።

Kristeva በይነቴክስታዊነት ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ከምንጭ ጥናት ጋር ተያይዞ እየተነሳ መሆኑን፣ ሆኖም በቴክስቶች ውስጥ የሚታየው መወራረስ ወይም መስተጋብር እንዲሁም በቋንቋም ሆነ በተረክ ውስጥ የሚከሰተው በይነቴክስታዊነት የቅንብር ለውጥና ቅመራም ጭምር መሆኑን ያስረዳሉ። እንደ Kristeva አመለካከት በይነቴክስታዊነት በቴክስቶች ላይ በሁለት ምክንያቶች ሊከሰት ይችላል። አንደኛው አዲሱ ቴክስት እንዲነበብና ተቀባይነት እንዲያገኝ ለማድረግ፣ ከአንድ በሰፊው ተቀባይነትን ካገኘ ወይም በብዛት ከተነበበ ቴክስት ጋር በማዛመድ የሚፈጠር

ሲሆን ይህም ለአዲሱ ቴክስት እውቅና ለማስገኘት ሲባል ይሁነኝ ተብሎ የሚደረግ ነው። ሁለተኛው በይነቴክስታዊነት የሚፈጠርበት ምክንያት ደግሞ አንዳንድ ጊዜ በአዲሱ ቴክስት ላይ ከዚህ በፊት የነበረ ሌላ ቴክስትን መገልገላችን የግድ ሲሆን ነው። በዚህ ምክንያት የሚፈጠረው በይነቴክስታዊነት ለአንዳች ኪናዊ ፋይዳ ሲባል የግድ ሆኖ ሲገኝ የሚካሄድ ብቻ ነው። ከእነዚህ ምክንያቶች ውጭ አንድ ቴክስት ከሌሎች ቴክስቶች ጋር ባጋጣሚ በይነቴክስታዊነት ሊፈጥር ይችላል። ይህም የሚያመለክተው መፈጠሪያ መንገዶቹ በርካታና ውስብስብ መሆናቸውን ነው።

እንደ Kristeva እና ተከታዮቻቸው አመለካከት የሥነ ጽሑፍ ስራ ማለት ራሱን ችሎ ብቻውን ሊጠና የማይችል፣ ቋሚ ያልሆነ፣ ብቻውን ምሉዕ ያልሆነና አንድን የሥነ ጽሑፍ ስራ ለመሄስ በሁለት ቴክስቶች መካከል ያለውን ግንኙነት ከመፈተሽ ውጭም ከሌሎች ጥበቦች ጋር ያለውን ዲሲፕሊናዊ ቁርኝት ከግንዛቤ ውስጥ መግባት አለበት።

በአጠቃላይ በይነቴክስታዊ ትውራ በተለያዩ የሥነ ጽሑፍ ስራዎች ውስጥ ከእነሱ በፊት በተደረሱ ስራዎች ውስጥ የሚገኙ ገፀሰቦችን፣ ሀሳቦችን፣ ድርጊቶችን ወይም ታሪኮችን በሚያጣቅስ ጊዜ የሚወለደውን የመጽሐፍ ዝምድናዎች የሚመረመሩበት ነው። እሳቤው ከአንድ ቀደምት ስራ በቀጥታ ቃል በቃል መጥቀስ ሳይሆን በርቀት ቀዳሚውን ንባብ የማመለከትን ወይም የማሳሰብ ስልትን ይገልጻል።

የዚህ ጥናት አቀራረብም በይነቴክስታዊ (Intertextuality) ሲሆን፣ የመተንተኛ ስልቱ ደግሞ ፍክራ ነው። “የሥነ ጽሑፍ ጥናት የተለያዩ ስልቶችን አልፎ በይነዲሲፕሊናዊ ፈር በሚቀነቀንበት በዚህ ወቅት በይነቴክስታዊ ትውራን መከተል ዋና የሂስ ማቀንቀኛና የቴክስቶችን ዘርፈ ብዙነት ማሳያ” እንደሆነ ቴዎድሮስ ገብሬ (2008) ያስረዳሉ። አንድን ቴክስት በነጠላ ፍቺ ከማየት ይልቅ ከባህል ትርጓሜ አንጻር እያዋደዱ ማየቱ ተገቢ እየሆነ መጥቷል። ይህ ጥናትም በይነቴክስታዊ ትውራን በመጠቀም ታላሚ የሆኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ከሥነ ጽሑፍ አስተማሪዎች ጋር በማናበብ የተፈከረበት ነው። ትውራው ተመራጭ የሆነበት ምክንያት በልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎቹን ከመጽሐፍ ቅዱስ አውድ አንጻር ለመፈከር አስፈላጊ ሆኖ ስለተገኘ ነው። ስለሆነም ይህ ጥናት በይነቴክስታዊ ትውራን በመጠቀም ታላሚ የመጽሐፍ ቅዱስ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ከልቦለዶቹ ውስጥ በመፈለግ ከመጽሐፍ ቅዱስ (ብሉይና ሐዲስ ኪዳን) መጽሐፎች ጋር በማስተማሰልና በማናበብ የተደረገ ነው።

በቀጣይ ንዑስ ክፍልም በመጸሐፍት ምርጫ፣ በመተንተኛ ስልት የሚገናኙ እና በርዕስ ጉዳይ ምርጫ ከዚህ ጥናት ጋር ተዛምዶ ያላቸው ጥናታዊ ጽሑፎች አንድነትና ልዩነት እንዲሁም የትኩረት አቅጣጫቸው በዝርዝር እንደሚከተለው ተቃኝተዋል።

2.3. የተዛማጅ ጽሑፎች ቅኝት

በዚህ ንዑስ ክፍል ከዚህ ጥናት ጋር በቅርብም ይሁን በሩቅ የሚዛመዱ ነገር ግን የየቅል ዓላማን ያነገቡ፣ አዲስ አበባና ጅማ ዩኒቨርሲቲዎች የተሰሩ ሦስት የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናቶች እና አንድ በውጭ ሀገር የተሰሩ ጥናታዊ ጽሑፍ፣ በአጠቃላይ አራት ተዛማጅ ጽሑፎች ተቃኝተዋል። ጥናቶቹ በሁለት መልኩ ቅኝት ተደርጎባቸዋል። በመጀመሪያ የታየው ይህ ጥናት በሚያተኩርባቸው መጽሐፎች ላይ የተሰሩ ጥናታዊ ጽሑፍ ሲሆን በጥናት ርዕስ ጉዳይ የተለየ አንድ ጥናት በጥቅል ተዳስሷል። በሁለተኛ ደረጃ የተቃኙት ደግሞ በጥናት ርዕስ ጉዳይ ተቀራራቢነት ያላቸው ሁለት የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጽሑፍና አንድ በውጭ ሀገር ጥናታዊ መጽሔት ላይ የወጣ ጽሑፍ ነው። እነዚህኞቹ ጥናቶች በጥልቀት ተቃኝተዋል።

የመጀመሪያው ተዛማጅ ጽሑፍ ቅኝት በውብነሽ ወንድሙ “ሚታዊ ሁነቶች ለታሪክ ማስኬጃነት ያላቸው አበርክቶ በዝጎራ እና መርብብት ልቦለዶች ማሳያነት” በሚል ርዕስ የተሰሩ ጥናታዊ ጽሑፍ ሲሆን ዋና ዓላማው በዝጎራ እና መርብብት ልቦለዶች ውስጥ ሚታዊ ሁነቶች ለልቦለዶቹ ታሪክ ማስኬጃነት ያበረከቱትን አስተዋጽኦ መተንተን ነው። የጥናቱ ዘዴ አይነታዊ ሲሆን የመተንተኛ ስልቱ ደግሞ ብዙሀ ግብር (Multifunctionalism)ን መሰረት ያደረገ ፍክራ ነው። በመረጃ አሰባሰብ ሂደቷም በዝጎራ እና መርብብት ልቦለዶች ውስጥ ሚታዊ ባህርያት ያሏቸውን ሁነቶች ለይታ በማውጣት ለትንተና በሚያመች መልኩ በመመደብ ከልቦለዶቹ ታሪክ ጋር እንዴት ውህደት እንደፈጠሩና ቀጣይነት ላይ ስላበረከቱት አስተዋጽኦ ለመመርመር ሞክራለች።

ውብነሽ የሚቶሎጂና ሥነ ጽሑፍን ድንበር መሰረት ያደረጉ ትውፊቶችን ለጥናቷ በሚያመች መልኩ አሰናድታ ለትንተናው ማስኬጃነት አውላለች። በጥናቷ ውጤት ለማሳየት እንደሞከረችው በልቦለዶቹ ውስጥ ሚታዊ ባህርያት ያሏቸው ሁነቶች በታሪኮቹ ውስጥ በመግባታቸው በልቦለዶቹ ታሪክ ውስጥ ያሉ ሁነቶች ጥምረት የሰመረ እንዲሆን፣ ትልማቸውን ለመገንባትና ጥብቅ እንዲሆን ለማድረግ፣ ታሪኮቹ ተአማኒነትን እንዲላበሱ፣ ታሪኮቹ ተገቢ

በሆነ መንገድ አቅጣጫቸውን እየቀየሩ የልቦለዶቹ ይዘት እንዲሰፋና ታሪኩ ወደ ፊት እንዲቀጥል ጉልህ ሚና እንደተጫወቱ አሳይታለች።

የውብነሽ ጥናት ከዚህ ጥናት ጋር የሚያገናኘው የአንድ ደራሲ ስራዎች ለጥናት መምረጣቸው ሲሆን ውብነሽ እመገን በጥናት ስራዋ አለማካተቷና የጥናት ትኩረቷ ሚታዊ ሁነቶች ለታሪክ ማስኬጃነት ያላቸው አበርክቶ መሆኑ የዚህ ጥናት ትኩረት ደግሞ የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች አጠቃቀም ስልት መሆኑ ይለያያቸዋል።

ሁለተኛው ተዛማጅ ጥናት የቴዎድሮስ አለበል “ልጅነት በማህሌትና አለንጋና ምሥር፣ ሥነ ልቡናዊ ንባብ” በሚል ርዕስ በ(2006) ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጽሑፍ የተሰራ ነው። ጥናቱ የአዳም ረታ ሥነ ጽሑፍ ሥራዎች በሆኑት ማህሌትና አለንጋና ምሥር “ልጅነት”ን በእንደምን አይነት ሥነ ልቡናዊ እሴቶች፣ እንደሳለ «በይነቴክስታዊ» ንባብን መሰረት በማድረግ መተርጎምን ዋና ዓላማው አድርጎ የተመለከተ ሲሆን ከዚህ ጥናት ጋርም «በይነቴክስታዊነታቸው» ያዛምዳቸዋል። የቴዎድሮስ ጥናት እንደመፈከሪያነት የተጠቀመው ሥነ ልቡናዊ ትውፊት ሲሆን ይህ ጥናት ደግሞ ከሱ በተለየ ሁኔታ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጠቃሽ ዘይቤን መሰረት በማድረግ በበይነቴክስታዊ ትውፊት ተፈክሯል።

ቴዎድሮስ የገፀባህርያቱን ሥነ ልቡና በታላሚ ቴክስቶቹ አማካይነት ለመፈተሽ ሞክሯል። በመሆኑም በግኝቱ አዳም ባህላዊና ሚታዊ አስተማሪዎችን እንደ ኪናዊ «ተውህቡ» ማላቂያ እንደሚጠቀም፣ የሚሰላቸው ገፀ ልጆችም የኢሪክሰንን «ማህበረ-ልቡናዊ» እና የፍሮይድን «ሳይኮሌክሻል» የዕድገት ደረጃዎች በ«አፍራሽ» ጎኑ የሚያጠናቅቁ እንደሆኑ ለማሳየት ሞክሯል። «ማህበረ-ባህላዊ» ፍንገጣ የሚስተዋልባቸውና ለማህበራዊ ኃላፊነቶች ብቁ ያልሆኑ የቀቢጸ-ተስፋ፣ ብቸኝነትን የመምረጥና የቦታኝነት ስሜቶች የሚስተዋሉባቸው፣ ወዲህም የጨቅላነት «ፊክሽን»አቸውን ወደ ተለያዩ ማህበራዊ ቅቡልና «ውጉዝ» (ራስ ድሪያ) ወደ ሆኑ ጉዳዮች ያስቀየሱ መሆናቸውን አሳይቷል።

ሌላኛው ከዚህ ጥናት ጋር በቅርበት ተዛምዶ ያለው የእንዳለ በሽር (2009) “Thematic Significance of Biblical Allusion in Contemporary Amharic Songs” በሚል ርዕስ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ በውጭ ቋንቋዎችና ሥነጽሑፍ ትምህርት ክፍል ለእንግሊዘኛ ሥነ ጽሑፍ ሁለተኛ ዲግሪ ማሟያነት ጽሑፍ የተሰራ ነው። የጥናቱ ዋና ዓላማ በአማርኛ ዘመናዊ ሙዚቃ ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ለጭብጡ ያበረከቱትን ጠቀሜታ መመርመር

ሲሆን ከዚህ ጥናት ጋርም የዓላማ መመሳሰል ይስተዋልባቸዋል። ነገር ግን የእንዳለ ጥናት የትኩረት አቅጣጫ ለጭብጣዊ ፋይዳ መሆኑ የዚህ ጥናት የትኩረት አቅጣጫ ደግሞ የአጠቃቀም ስልት መሆኑ ያለያያቸዋል። እንዲሁም ለኪነ ጥበብ የሚያበረክቱትም አስተዋጽኦ ያመሳሰላቸዋል። ነገር ግን ይህ ጥናት ከኪነ ጥበብ ዘውጎች መካከል በሥነ ጽሑፍ ስራዎች ላይ መካሄዱ ከእንዳለ ጥናት ልዩ ያደርገዋል። እንዳለ በጥናቱ ይወክሉልኛል ያላቸውን ሃያ አምስት የአማርኛ ዘመናዊ ሙዚቃዎችን በዓላማ ተኮር የናሙና አመራረጥ ዘዴ ተጠቅሞ ጥናቱን አካሂዷል። በዚህም ከዚህ ጥናት ጋር ይመሳሰላል።

በጥናት ግኝቱም አርቲስቶች መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን በዘፈን ግጥሞቻቸው ውስጥ መጠቀማቸው የዘፈኖቹን ጭብጦች ለማጎልበት፣ መልዕክቶቻቸውን በተገቢው ሁኔታ ወደ አድማጭ ለማድረስ፣ በአድማጮች አዕምሮ ውስጥ ምስል ለመፍጠር፣ ድምጸት ለመጨመር፣ ምልሰት ለመፍጠር፣ ትዕምርት ለመፍጠር፣ ተምሳሌት ለመፍጠር፣ ዘመን ተሻጋሪ ለማድረግ በአጠቃላይ በኢትዮጵያ ባህላዊ፣ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ለውጥ ለማምጣት የራሳቸውን አዎንታዊ ሚና እንደተጫወቱ አረጋግጧል። እንዳለ በጥናቱ ትውፊት ማህቀፍ አልተጠቀመም። ይህ ክፍተትም በዚህ ጥናት ይሞላል ተብሎ ይታሰባል። በመሆኑም ለዚህ ጥናት እንደ መነሻ ሀሳብ በመሆን አገልግሏል።

የመጨረሻው ተዛማጅ ጽሑፍ በPanasenko N. እና Šestáková M. በ2013 እ.ኤ.አ “Biblical Motifs and Allusions in the Short Stories by Ray Bradbury” በሚል ርዕስ የታተመ ጥናታዊ ጽሑፍ ሲሆን ዋና ዓላማው በዘመናዊ ሥነ ጽሑፍ ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ያሳደሩትን ተጽዕኖ መመርመር ነው። የBradbury አጫጭር ልቦለዶችም እንደማሳያነት ተወስደዋል። በጥናታቸው ደራሲው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን እንዴት ለሥነ ጽሑፍ መባያነት እንደተጠቀመባቸው አሳይተዋል። መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ መረጃዎቹን ምዕራፍና ቁጥር ጠቅሰው ተጨማሪ መረጃዎች ይሆኑ ዘንድ በመጨረሻዎቹ የጥናቱ ገጾች በሰንጠረዥ ገልጸዋል።

በጥናታቸው ግኝትም መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ያለፈውን ዘመን ታሪክ ከአሁኑ ዘመን ታሪክ ጋር ለማስተሳሰር አይነተኛ ሚና እንደሚጫወቱ አስረድተዋል። ጊዜን ለማስተሳሰርና ባህልን ለማስቀጠልም የራሳቸው የሆነ ድርሻ እንዳላቸው አብራርተዋል። በአጠቃላይ ባህላዊ፣ ታሪካዊና ሥነ ምግባራዊ እሴቶችን ለማስቀጠል እንደሚበጁም ያረጋግጣሉ። ስልጣኔን ለማስቀጠል፣ የሉላዊነትን ችግር ለመቅረፍ፣ የእርስ በርስ ግንኙነትን

ለማጠናከርና ከእውነት የራቀ ዕምነትን ለማስወገድ Bradbury በዘመናዊ የፈጠራ ጽሑፎቹ ጥረት አድርጎል ሲሉ በድምዳሜያቸው ይገልጻሉ። የእነ "Panassenko" ጥናት በ"Bradbury" አጫጭር ልቦለዶች ማሳያነት የአሜሪካውያንንና የእንግሊዛውያን ደራስያን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በመባያ ጉዳይነት ላይ ያላቸውን ትኩረት ለማሳየት የሞከሩ ሲሆን ይህ ጥናት ደግሞ ከእነሱ በተለየ ሁኔታ የራሱን ሦስት መለኪያዎች በማውጣት የአለማየሁ ዋሴ ልቦለዳዊ ስራዎችን ከአጠቃቀም ስልት አንጻር መርምሯል። የእነሱ ጥናት ለዚህ ጥናት ዓለማቀፋዊ ነባራዊ እውነታዎችን ተመልክቶ ወደ ጥናቱ ለመንደርደር አግዟል።

ምዕራፍ ሦስት
የጥናቱ ስነ ዘዴና ንድፍ

3.1. የጥናቱ ዘዴዎች

ይህ ጥናት አይነታዊ የምርምር ስነ ዘዴንና ገላጭ የጥናት ንድፍን የተከተለ ሲሆን በይነቴክስታዊ ትውራ (Intertextuality literary theory) ደግሞ የተሰበሰቡ መረጃዎችን ለመተንተንና ለመፈክር አገልግሎት ላይ ውሏል። አይነታዊ የምርምር ስነ ዘዴ የተመረጠበት ምክንያት የተሰበሰቡት መረጃዎች በቁጥር የተገለጹ ሳይሆኑ በአይነት የቀረቡ በመሆናቸው ነው። ምክንያቱም በገለጻ ወይም በተረክ መልክ የቀረቡ ጥናቶችን ለመተንተን ከመጠናዊ የመተንተኛ ዘዴ ይልቅ አይነታዊ የመተንተኛ ዘዴ ቅርበት ስላለው ነው። “አይነታዊ ምርምር ተመራማሪው የሚያጠናቀው ጉዳዮች ሁሉ በመጠን ይህን ያህል ተዛምዶ ወይም ልይይት (variation) አላቸው ብሎ ያገኛቸውን መረጃዎች በስታቲስቲካዊ ዘዴ አይገልጻቸውም። መረጃዎቹን ተንትኖ የጥናቱን ውጤት ላንባቢ የሚያቀርበው ትረካዊ ወይም ገለጣዊ መንገድን ተከትሎ ነው” (ያለው፣ 2004፣ 20)። ገላጭ የጥናት ንድፍ የተመረጠበት ምክንያት ደግሞ በልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ የቀረቡት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ምን ምን እንደሆኑ እና በሥነ ጽሑፍ ስራዎቹ ውስጥ የአጠቃቀም ስልትን ለመለየት ስለሚያስችል ነው። መረጃዎቹን ለመተንተን በይነቴክስታዊ ትውራ (Intertextuality literary theory) አገልግሎት ላይ የዋለውም በልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎቹን ከመጽሐፍ ቅዱስ አውድ አንጻር ለመፈክር አስፈላጊ ሆኖ ስለተገኘ ነው።

3.2. የመረጃ ምንጮች

ጥናቱ ሁለት አይነት የመረጃ ምንጮችን ተጠቅሟል። እነሱም፡- ቀዳማይ እና ዳህራይ የመረጃ ምንጮች ናቸው። ቀዳማይ የመረጃ ምንጮች ሆነው ያገለገሉት እመን፣ ዝጎራ እና መርበብት የተሰኙት ረጅም ልቦለዶች ሲሆኑ ዳህራይ የመረጃ ምንጭ ሆነው ያገለገሉት ደግሞ መጽሐፍ ቅዱስ (የብሉይና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት)፣ ለጥናቱ የሚጠቅሙ የተለያዩ መጻሕፍት፣ የመመረቂያ ጽሑፎች፣ ሂሳዊ ጽሑፎችና መጣጥፎች ናቸው።

3.3. የልቦለድ አመራረጥ መሥፈርት/መመዘኛዎች

ጥናቱ ዓላማ ተኮር ናሙና (purposive) ዘዴን የተከተለ ነው። በዚህ የናሙና አመራረጥ ዘዴ ተመራማሪው ምን መውሰድ እንዳለበት የሚወስነው ራሱ ነው። እነዚህ በጥናቱ ውስጥ ቢካተቱ

የዳበረ፣ የጠለቀና የሰፋ መረጃ ይሰጡኛል ከሚል ግላዊ ግምገማ በመነሳት ይመርጣቸዋል። በመሆኑም ጥናቱ በዋናነት ይዘት የተነሳው የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አጠቃቀም ስልት የመመርመር ዓላማ ነው። ለዚህም አመቺ ናቸው ተብሎ የታመነባቸው የአለማዊው ዋሴ ረጅም ልቦለዶች እመን፣ ዝጎራ እና መርበብት ሲሆኑ፣ የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በሰፊው የቀረቡባቸው ልቦለዶች ናቸው ተብለው ስለታመነባቸው፣ የተመረጠውን የጥናት ርዕሰ ጉዳይ ለመስራት ስለሚያስችሉ በዓላማ ተኮር የናሙና አመራረጥ ዘዴ ተመርጧል።

3.4. የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች

በዚህ ጥናት፣ መረጃዎች በዋናነት የተሰበሰቡት በተመረጡት ረጅም ልቦለዶች ላይ በተደረገ የትኩረት/ጥልቅ ንባብ (Close reading of the selected novel) ነው። በመሆኑም አጥኚው በቅድሚያ በቅድመ ምርምር ዳሰሳው የተመለከታቸውን የእመን፣ ዝጎራ እና መርበብት መጻሕፍት፣ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ላይ ጥልቅ ንባብና ምርምር አካሂዷል። በመቀጠልም ከላይ ዳህራይ የመረጃ ምንጮች ብሎ በገለጸቸው የጥናቱ ቀጥተኛ ተተኪ ላልሆኑ፣ ነገር ግን ጥናቱ ይካሄድ ዘንድ የመረጃ ድጋፍ የሚሰጡትን፣ ስለሥነ ጽሑፍ ጥናት የሚያወሱ ጽሑፎች በተለይም ንቡር ጠቃሽ ዘይቤን የሚመለከቱ ጉዳዮችን፣ መጽሐፍ ቅዱስን፣ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ጥናቶችንና ሌሎችንም ተዛማጅ ጥናቶችን በማንበብ መረጃዎቹ ተሰብስበው ጥናቱ ተካሂዷል።

3.5. የመረጃ አደረጃጀት

የተሰበሰበው መረጃ ለትንታኔ ያመች ዘንድ ስልታዊ ፍች፣ ቀጥተኛ ፍች እና መዋቅራዊ ፍች በሚሉት ዋና ዋና የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አይነቶች ተደራጅተዋል። በመሆኑም ከመረጃው ውስጥ የስልታዊነት ፍችን የሚይዙት በአንድ ጥላ ስር፣ ቀጥተኛ ፍችን የሚይዙት በሌላ ጥላ ስር እና መዋቅራዊ ፍች የሚታይባቸው እንደዚሁ በሌላ ጥላ ስር እንዲደራጁ ተደርጓል። እንዲሁም የተሰበሰቡት መረጃዎች ከሚኖራቸው ኪናዊ ፋይዳ አንጻር ለረጅም ልቦለዶቹ ተነባቢነት ከማስገኘት እና ማራኪነትን ከማላበስ አንጻር በሚል በየምድባቸው ተደራጅተዋል።

3.6. የመረጃ መተንተኛ ዘዴ

ለዚህ ጥናት በመረጃ መተንተኛነት አገልግሎት ላይ የዋለው በይነቴክኒካዊ ትውራ (Intertextuality literary theory) ሲሆን ይህም የተመረጠበት ምክንያት የመረጃው ባህርይ ከጥናቱ ዓላማ ጋር የሰመረ ግንኙነት እንዳለው ስለታመነ ነው። ስለሆነም ደራሲ አለማየሁ ዋሴ በረጅም ልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ ያሉትን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በምን አይነት አጠቃቀም ስልት እንደተገለገለባቸው ከመጽሐፍ ቅዱስ አውድ አንጻር እየተተነተኑ ተፈክረዋል።

ምዕራፍ አራት የመረጃ ትንተና

በዚህ ክፍል የተተኮረው ቀደም ባሉት ክፍሎች እንደተጠቀመው፣ በረጅም ልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ የገቡት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች የአጠቃቀም ስልት መተንተንና መፈክር ነው። “አንድን ልቦለድ ስናነብና አስተያየት ስንሰጥበት፣ ... ከዚያም ዘለቅ ብለን ወደ አመሳሰሉ (representation) ሥልት በመግባት፣ ዘይቤና ትዕምርቱ (የቋንቋው አወቃቀር)፣ የሁኔታዎችና የድርጊቶች አገላለጽ፣ የዐረፍተ ነገሮች አሰካክ፣ ወዘተ. እያልን ... በጥልቀት እንተነትነዋለን” የናስ (“አስረኛ እንኩዋ?”፣ 1992፣ 77)። በመሆኑም በረጅም ልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ የሚገኙትን ታላሚ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በነጠላ ፍቻቸው ከማየት ይልቅ ከማህበራዊና ባህላዊ አውድ አንጻር ከመጽሐፍ ቅዱስ ትርጓሜዎች ጋር እያዋደዱ መተንተኑ አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል። ከዚህም የተነሳ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎቹ በይነቴክስታዊ ትውራ (Intertextuality literary theory)ን በመጠቀም ከረጅም ልቦለድ ስራዎቹ ጋር በማናበብ ተተንትነዋል። ወደ ትንተናው በቀጥታ ከመገባቱ በፊት ግን የሚተነተኑትን ረጅም ልቦለዶች ጭምቀ ታሪክ በአጭሩ ማሳየት ተገቢ ስለሆነ እነሱን በማስቀደም ትንተናው ይከተላል።

4.1 የልቦለዶቹ ጭምቀ ታሪክ

ደራሲ አለማየሁ ዋሴ እመን (2007)፣ ዝጎራ (2008) እና መርብብት (2010) ያሳተማቸው ልቦለዶቹ ናቸው። እመን የሚለው የመጽሐፍ መጠሪያ የግዕዝ ቃል ነው። ቃሉ ከሁለት የግዕዝ ቃላት የተመሰረተ ሲሆን እንዲህ ከሚለው “ውስተ ከርህ እመ ንል ሐቃላዊት ይሄሉ” (እመን፣ 205) (አጽንኦት የኔ) የግዕዝ ዐረፍተ ነገር የተወሰደ ነው። የአማርኛ ትርጉሙም “በቆለኛዋ የልጅ እናት ሆድ ውስጥ ይኖራል” የሚል ነው። ስለዚህ እመን ማለት “እመ እና ንል” ከሚሉት ሁለት ቃላት የተገኘ ነው። “እመ” እናት ማለት ሲሆን “ንል” ማለት ደግሞ ልጅ ማለት ነው። ትርጓሜውም “የልጅ እናት” የሚል ይሆናል። በዚህም ደራሲው ለማሳየት የፈለገው ቅድመ የሰው ዘር መገኛ ኢትዮጵያ እንደሆነች ነው።

ዝጎራ የሚለው የመጽሐፍ መጠሪያ ደግሞ ዝጎራ (2008፣ 320) (አጽንኦት የኔ) በሚለው ቅኔ ውስጥ እንደሚከተው ሰፍሮ ይገኛል።

“ኢትክስት ወኢትንግር ስመ ዝ ጎራ

እስመ አኮ መካነ ሁከት ወነጎርጎር

ዘእንበለ መካነ ጸሎት ወአርምሞ”

የአማርኛ ትርጉሙ ‘ይህ ተራራ የጸሎትና የአርምሞ እንጂ የግርግርና የወረት አይደለምና ስሙን አትግለጸው’ የሚል ነው። በዚህ መሰረት “ዝጎራ” ማለት “ይህ ተራራ” የሚል ፍች ይኖረዋል። ከዚህ በመነሳት ተራራ የቤተ ክርስቲያን፣ የኃይማኖት ምሳሌ ነው ማለት ይቻላል። አሁን ያለው የኢትዮጵያ ወቅታዊ ሁኔታ ሲታይ ደግሞ በሁከትና ግርግር የተሞላ ነው። የመጽሐፉ መጠሪያም ኢትዮጵያ ሁከትና ግርግር መፍጠሪያ ሀገር ሳትሆን የሰላም ሀገር ናትና አርፋችሁ ተቀመጡ የሚል አንደምታ እንዳለው ከንባቡ አውድ መረዳት ይቻላል።

“መርበብት” የሚለው የሦስተኛው መጽሐፍ መጠሪያ ደግሞ ‘መርበብተ ሰሎሞን’ (መርበብት፣ 2010፣ 250) ከሚለው የተወሰደ ነው። “መርበብት” ማለት መረብ፣ የጥበብ መረብ ማለት ሲሆን የሰሎሞን የጥበብ መረብ ማለት ነው። ይህ መጽሐፍ የጥንት አባቶች ልዩ ልዩ አስማቶችንና ዕዎችን በማሰናዳት አጋንንትን ለማዘዝ የሚጠቀሙበት መጽሐፍ ነው።

“ይህ መጽሐፍ የተለያዩ ገቢሮችን የያዘ ስለሆነ ከጥበበኛው ሰሎሞን የተገኘ ለማስመሰል ‘መርበብተ ሰሎሞን’ ይባላል። ይሁን እንጂ አጋንንትን ማዘዝ መናፍስትን መጥራት ለሰው ልጅ ያስተማረው የሴት ልጆች ከደብር ቅዱስ ወርደው ከቃየን ልጆች ጋር ከተጋቡ በኋላ የተወለደው ‘ስማዝያ’ የተባለው ሰው ነበር። ከመጽሐፈ ሄኖክ ታገኘዋለህ” አሉ (መርበብት፣ 2010፣ 251)።

ከመጽሐፉ ርዕስ መረዳት የሚቻለው በተለያዩ ጊዜ ለተረጨት ክፉ ስራዎች ኢትዮጵያዊያን ተገዢ መሆን እንደማይገባቸው ነው።

ደራሲው እነዚህን ረጅም ልቦለዶች ሲደርስ ከገፀባህርያት ስም አወጣጥ ጀምሮ እስከ ታሪክ ማቀናበሪያ መንግዶቹ ድረስ እንዲሁም መቼቶቹ ሙሉ በሙሉ በኃይማኖታዊ ስርዓቶች የታደቡ ናቸው። ይህ ጥናትም ትኩረት አድርጎ መረጃዎቹን የሚተነትነው በደራሲው ረጅም ልቦለድ ስራዎች ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች የአጠቃቀም ስልት ነው።

4.1.1 የእመን ረጅም ልቦለድ ጭምቀ ታሪክ

የእመን ልቦለድ ዋና ገፀባህርይ ሲሳይ በየገዳማቱ ከባህር ዳር ጀምሮ በጎጃም፣ በወሎ፣ በጎንደርና በሰሜን ሸዋ ያደረገውን እልህ አስጨራሽ ጉዞ፣ የቃላቱን ትርጓሜ ለማወቅ ወደ አሜሪካ

የሄደበትን ጉዞና በእያንዳንዱ ጉዞ ይዞት የሚመለሰውን ድል ወይም ውጤት በተለይም ፍለጋ የተሰማራበትን ቅዱስ ጽዋ በማግኘት የተፈጸመውን አስደማሚ ጉዞ ይተርካል።

በምልሰት ትረካ የቀረበው የፍለጋው የመጀመሪያ ጉዞ የሚሆነው ሲሳይ በዕለተ ሐሙስ በወርታ ሚያዚያ ጠዋት ቢሮው ውስጥ የዕለት ተግባሩን በማከናወን ላይ እያለ በአንድ ወጣት አማካይነት በስልክ ጥሪ “ታመሀል እኛ የገዳም አባቶችህ ደግሞ መድኃኒቱ አለን ሳይበረታብህ ሳትውል ሳታድር ብቅ በል” የሚል መልዕክት ከናዳ ማርያም አበምኔት አባ መርሐ ጽድቅ ይደርሰዋል። ሲሳይም ከሳምንት በኋላ ናዳ ማርያም ይሄዳል። አባ መርሐ ጽድቅም ገዳሙን አስጎብኝተው ስለህመሙ ሳይገልጹለት ለበረከት የሚሆን ፍራፈሬ አስይዘው ወደ ቤቱ ይሸኙታል። በመንገዱም ቆለኛዋ እማሆይ ወደ አቡነ አሮን ገዳም እንደሚሄድ ፍንጭ ይሰጡታል። ወደ ቤቱ ከተመለሰ ከወር በኋላ ደግሞ መቄት አቡነ አሮን ገዳም ይሄዳል። በጉዞው መኃል ጨጨቆ መድኃኒያለም ገብቶ ይሳለማል። አቡነ አሮን ገዳምን በአይነ ሰውሩ አባት በአባ ተወልደ መድኅን መሪነት ጎብኝቶ የጻድቁ አባ አድራልን ዐዕም ሲሳለም ምስጢራዊ ጽሑፍ ያገኛል። ከዚያ ወደ ባህር ዳር ይመለሳል። ባህር ዳርም ግዕዝ የሆኑትን ቃላት በቅኔ መምህር ቀጸላ አስተርጉሞ የሁለቱን ቃላት ትርጉም ለመፈለግ ደግሞ አሜሪካ ለመሄድ ዕቅድ ይነድፋል።

ሁለቱን ቃላት ለመተርጎም በኢትዮጵያ አየር መንገድ ወደ አሜሪካ ይጓዛል። በጉዞውም አንዲት ወጣት ዲቪ ደርሷት በደስታ አገሯን ለቃ ስትሄድ አይቶ በውስጡ በማዘን ይተቻል። እዚያም እንደደረሰ በዶ/ር ሻሮን አመቻችነት ፕሮፌሰር ራምስፊልድን አግኝቶ በቀና ትብብራቸው የቃላቱን ትርጉም ማወቅ ይችላል። በነበረው ቆይታም ዘመናዊነት ይዘብን የመጣውን ጣጣ ሲነቅፈው ይስተዋላል። በመልስ ጉዞው አማርኛ ቋንቋን ጠንቅቀው ከሚያውቁ ሚ/ር አንድሪው ከተባሉ የቀድሞ የፒስ ኮር አባል አሜሪካዊ ጋር የመጣበትን ጉዳይ ሲያጫውታቸው እሳቸውም ያበረታቱታል። አንዳንድ ፍንጮችም ይሰጡታል። ከአሜሪካ መልስ የሚፈልገው ነገር ግልጽ ይሆንለታል። ነገር ግን አሁንም የት ብሎ እንደሚፈልገው እንቆቅልሽ ይሆንበታል። በሀሳብ ሲባዝን ሰንብቶ አንድ ቀን ማታ የአማራ ቴሌቪዥን ዜና እወጃ ወደ ሰሜን ሸዋ ዞን መንዝ እመን ቆላ መሄድ እንዳለበት ፍንጭ ይሰጠዋል።

መንዝ እመን ቆላ ከዚህ በፊት ይሰራበት የነበረ አካባቢ በመሆኑ ግራ ሳይጋባ ወደዚያው ይሄዳል። በምልሰትም ስለመንዝ ማህበረሰብ ታሪካዊ አመጣጥ፣ እንግዳ ተቀባይነት፣ እሴት፣ ሁለንተናዊ ገጽታና ማህበረሰባዊ ፍልስፍና ያወሳል። እንዲሁም ስለእሱና የስራ ባልደረቦቹ አኗኗር ይተርክልናል። የቀድሞዋ ስርጉት ተስፋዬም ከደብረ ሊባኖስ ከመጡ አባት ጋር በድንገት ከአዲስ አበባ መጥታ የኮሌጅ ትምህርቷን አቋርጣ እመን ኩራኤል መንኩሳ እንደቀረች ይገልጻል። ሲሳይም ከአስራ ስምንት ዓመት በኋላ ሲመለስም ያረፈው የቀድሞዋ ስርጉት የአሁኗ እማሆይ እሴተ ማርያም ዘንድ ነው። ከአባ አድራል አዕም አግኝቶት የነበረው ፍንጭም “ውስተ ከርሠ እመ እንል ሐቃላዊት ይሄሉ ወይም በቆለኛዋ የልጅ እናት ሆድ ውስጥ ይኖራል” የሚል ነው። ይህም ቅዱስ ጽዋ የት እንዳለ ከእማሆይ መጠየቅ ይጀምራል። እሳቸውም ቅዱሱ የኪዳን ቅርስ ከእመን ተራሮች በአንዱ ወይም በዋሻው ውስጥ ሊኖር እንደሚችል

አምነውም እንደተቀበሉ ይነግሩታል። እሱ ግን ካላየሁ አላምንም ስላለ አባ አክሊሉ ወደ ተባሉ መነኩሴ አርባሃራ መድኃኒያሉም ይልኩታል።

ለአባ አክሊሉም ማን እንደላከውና የመጣበትን ጉዳይ ገልጸላቸው እዛው ባደረበት ታመው ሲያያቸው ለህክምና ደብረ ብርሃን ይወስዳቸዋል። ለህክምና በሄዱበት አጋጣሚምም አባ አክሊሉ ጀርመን ዘመናዊ ትምህርት እንደተማሩና ከገዢያ የተገኙ አባት እንደሆኑ ይረዳል። ከዛ እንደተመለሱም ጓሳ መገራ ፓርክን ይጎበኛል። ከጉብኝቱ መልስ አባ አክሊሉን ስለ ቅዱሱ ጽዋ ካልነገሩኝ ብሎ ሲያስጨንቃቸው ከዋሻው ፍንጭ ሊያገኝ እንደሚችል ይመሩታል። ከዋሻው ያገኘውን የካርታ መረጃም ይዞ ወደ እመን ቆላ ይሄዳል። በመረጃው መሰረት ቅዱሱ ጽዋ ያለበት ዋሻ ውስጥ ደርሶ መጋረጃውን ገልጦ ሲገባ አንዳች የሆነ ምትሃታዊ ኃይል ወደ ላይ አንስቶ ይወረወራል። ከዚያም እማሆይ እሴተ ማርያም በቃሬዛ አስወስደውት ራሱን ሞላሌ ጤና ጣቢያ ያገኛል። ከድንዛቤው እንደነቃም እማሆይንና አባ አክሊሉን ይመለከታል። አባ አክሊሉም ገበጻው ይመክሩታል። ሲሳይም “እንደኔ በኃይልም ይሁን እንደ እናንተ በእምነት መቀበል ለሚፈቅዱት ግን እላችኋለሁ።”

“ለካሰዋ በኮሳ”

“ውስተ ከርሠ እመ እንል ሐቃላዊት ይሄሉ”

ብሎ ታሪኩ ይቋጫል።

4.1.2 የዝጎራ ረጅም ልቦለድ ጭምቀ ታሪክ

ታሪኩ የሚጀምረው በአንድ የዱባይ ሬስቶራንት ውስጥ በዋናው ገፀባህርይ ሲሳይና በሚስተር ራምዚ አንቶን የምሳ ጭውውት ላይ ሲሆን ሲሳይ ሙዚያሙን በመጎብኘት ላይ እያለ ድንገት ወደ ሀገር ቤት ለመመለስ መፈለጉ ከምን የመነጨ ሀሳብ እንደሆነ በቀረበለት የሚስተር አንቶን ጥያቄ መሰረት በሳይት 09 የጥናት ቡድኑ ከገጠመው የመጀመሪያው አስገራሚ ፈተና አንስቶ ከአባ መዝገበ ስላሴ ሦስት አይነት ዕቃዎችን ከሦስት ቦታዎች እንዲያመጣ መታዘዙን ይነግረዋል። ነገር ግን በተሰጠው የብራና ወረቀት ላይ ከአንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅስ ውጭ የሚታይ ጽሑፍ እንደሌለው፤ አባ መዝገበ ስላሴ ግን ተጽፏል ማለታቸው ግርምትና ድንጋጤ እንዳጫረበት። ትዕዛዙን ባይፈጽም ደግሞ ከዕድሜው እየቀነሰ እንደሚሄድ ነበር። ለመመለስ ያሰበውም በዱባይ ሙዚያም ውስጥ የራሱን ችግር የሚፈታበት የመፍትሔ ገጠመኝ በማየቱ ነበር።

ሲሳይ ከዱባይ ተመልሶ ስውሩን ጽሑፍ የሎሚ ውሃ አድርጎ በኤሌትሪክ በማሞቅ እንዳነበበው ለንደኛው ክብረ በዓል ይነግረዋል። ሲይም የአሥር ቀን እረፍት ይወስድና ከንደኛው ክብረ በዓልና ለስራ አይክል ከሚሄደው ሽፈራው ጋር ከማሳበረ ስላሴ፣ ዕፀ ሲናን ሊያመጣ ይጓዛሉ። በቂስ ገዳሙ መሪነት ከብዙ ውጣ ውረድ በኋላ ማሳበረ ስላሴ ገዳም ደርሶ ንግስት ዘውዲቱ አሰርተውት ስለነበረው የውሃ ማቆሪያ፣ ስለአጼ ቴዎድሮስ እዛ መማርና አጽማቸው እዚያ ስለማረፉ በአንድ አባት ገለጻ ይደረግለታል። በገዳሙ ስለሚገኙ ዕዕዎት ሲገልጹለትም ከክረምት ይልቅ በበጋ ስለሚለመልመው ዕፀ ሲና ሲተርኩለት የመጀመሪያዋን ዕዕ ያገኛል። ከእርሷ

ቆርጠው የሰጡትን ይዞ ከገዳሙ በፍጥነት ይመለሳል። ከዚያም በጎንደር ሽሬ አድርጎ ወደ ጴንጤሊዎን ገዳም ይጓዛል።

አክሱም እንደደረሰም ከማኅበረ ስላሴ የተላከውን ዕጣን ለአባ ተክለ ጽዮን አድርሶ ወደ ጴንጤሊዎን ገዳም ያመራል። አባ ወልደ አረጋዊ ስለገዳሙ ገለጻ እየሰጡት የሚነገረውን አፈ ታሪክ ሲተርኩለት እዚያ ቦታ እንዲያመጣ የታዘዘውን ዕፀ ኅርመት በአጋጣሚ ያያል። በኋላ ትውስጥ ይሉትና ሲመጡ በቦታው ያጡታል። አባም ታምሩን እንድታይ ብዬ ነው ይሉትና እሳቸውም አብረውት እንደሚጓዙና ይዘውለት እንደሚመጡ አክሱም ጽዮን ይቀጣጠራሉ። ጉዟቸውንም ወደ ይምርሐነ ክርስቶስ ያደርጋሉ። በጉዟቸው ስለአድዋና የእርስ በርስ ጦርነት እየተረኩ ስለጎጥ ፖለቲካ እየተቸ ከትግራይ ምድር ወጥተው ሰቆጣ ያድራሉ። የዋጎችን ትዝታ እያነሱና በተራቆተው የመሬት ገጽታ እያዘኑ ይምርሐነ ክርስቶስ ደብር ይደርሳሉ። ሲሳይ ገዳሙ ውስጥ ዕፁን ፍለጋ አታክቶት ወደ ሽለቆው ሲወርድ ይወድቃል። አባ ወልደ አረጋዊ ደርሰው ፀበል ሲረጨት ዕፁ ይገለጽለታል። በመሆኑም ሦስተኛውን ዕፁ ተክህኖ ያገኛል።

ፈረንሳዊው ሽምበር በኢትዮጵያ የዕዕዋት ሀብት ላይ ስለፈጸመው ደባ እየተረኩለት ወደ ደብረታቦር ይጓዛሉ። እሳቸውን እናቲቱ ማርያም ትቷቸው እሱ ወደ ህብረት ሆቴል ያመራል። እዛም ከሽፈራው ጋር ይገናኛል። ሽፈራውም መተማ ሄድኩ ብሎ ደብረታቦር የተገኘበትን ምስጢር ይጠይቀዋል። ሲሳይም፣ ፈረንሳይ ውስጥ ዶ/ር ሀሮልድን ሲያገኛቸው “የቤተ ክርስቲያኑን ደን ምስጢር ደረስክበት ወይ?” ብለው እንደጠየቁትና እንዳልሄደ ሲነግራቸው ወቅሰው እንዳበረታቱት ይነግረዋል። አስከትሎም በሳይት 09 መካነ ኅርመት ገዳም ደን ውስጥ እሱና ዶ/ር ማግዳሊና በተመደቡበት አቅጣጫ ስለተፈጠረ ምትሐት ይተርክለታል። በመስክ ስራቸው ወቅትም ዶ/ር ማግዳሊና አንድ ትልቅ ዛፍ ከቦታ ቦታ ሲንቀሳቀስ አየሁ ትለዋለች። ይህን ችግር ለመፍታትም የተለያዩ ሙከራዎችን ቢያደርግ ከአቅሙ በላይ ይሆንበታል ይባስ ብሎም ዛፉ ስር በቅጽበት ጠቅልሎ ጥሎት አባ መዝገበ ስላሴ ዕቃ ቤት ራሱን እንዳገኘው ይነግረዋል። ከዚያ በኋላ ሦስቱን ዕዎች እንዲያመጣ እንደታዘዘ ይተርክለታል። ሽፈራውም አበረታቶ ወደ ቦታው ይሸኘዋል።

ሲሳይም ጉዞውን ወደ መካነ ኅርመት ያደርጋል። አባ መዝገበ ስላሴ ተቀብለውት ወደ ቤተልሄሙ ሄደው ከተመለሱ በኋላ በቀጣዩ ቀን ረፋዱ ላይ ትልቁ ዛፍ አካባቢ እንዲገኝ ይነግሩታል። ሲሳይም በተባለው ሰዓትና ቦታ ያለፈውን ታሪኩን በትዝታ እያሰበና በቦታው ተፈጥሯዊ ውበት እየተደመመ ሳለ ከዚህ በፊት ዕዎቹን ፍለጋ ሲንከራተት ያገኛቸው አባቶችና የልብ ጓደኛው ዶ/ር ክብረበዓል ምንኩስናን ተቀብሎ ወደእሱ ሲመጡ ይመለከታል። በጓደኛው ሁኔታም ሲገረም ግርማ ሞገሳቸው የክበደ ረዘም ያሉ አዛውንት መነኩሴ ከወደደኑ አካባቢ ብቅ ሲሉ ይመለከታል። አባ መዝገበ ስላሴ ጠጋ ብለው በፍጹም ስውራኑና በሚታዩት መነኮሳት መካከል ያሉ አባት እንደሆኑ፣ ማወቅ የሚፈልገውን ነገር እንዲጠይቃቸው ለሲሳይ ይነግሩታል። ትልቁ አባት ሲሳይ ፈልጎ ያመጣቸውን ዕዎች ይዘዋቸዋል። ዕዎቹ ግን ሲሳይ ጋር እንደነበሩ የጠወለጉ ሳይሆኑ ፍጹም የለመለሙ ነበሩ። ሁሉም ሲመለከቷቸው በአክብሮት እራሳቸው ዝቅ በማድረግ መስቀላቸውን ከተሳለሙ በኋላ ታላቁ አባት ቃላቸውን አክብሮ ዕዎቹን ይዞ በመምጣቱ ካመሰገኑት በኋላ በተሰጠን እያንዳንዱ ቀን እንዴት መኖር እንደሚገባ፤

ኢትዮጵያዊነት ማለት ምን ማለት እንደሆነ፤ ዕውቀትን እንዴት መጠቀም እንደሚገባ፤ ተማራማሪ ማለት የሁሉንም ምስጢር የሚፈታ ማለት እንዳልሆነ፤ በምዕራቡ ዓለም ዕውቀት ብቻ ሁሉም ምስጢር የሚደረስበትና የሚፈታ አለመሆኑን፤ በሀገር ቤት እንደዘበት ቸል የተባለ ዕውቀት መኖሩን፤ ሌላውን ለመምሰል ከመጣር ይልቅ ራስን መስሎ ማደግ የተሻለ እንደሆነ፤ ወዘተ. መልዕክቶችን ከተናገሩ በኋላ ያየውንና የሆነውን “የተናቀውንና የተረሰውን የሚፈልገው ትውልድ እስከሚመጣ ድረስ በእምነት አደራችንን በአርምሞ የምንጠብቅበት ስፍራ ነውና ከዚህ በላይ አትድፈረው” ብለው ይመክሩታል።

ሲሳይ በስሜት “ከእናንተ ጋር ልኑር?” ብሎ ሲጠይቃቸው አሁን እሱ ባለበት ሁኔታ መሆን እንደማይችል ነግረውት፤ ቦታው የድል ፈላጊዎች ሳይሆን የድል አድራጊዎች መሆኑን ይነግሩታል። ዕዎቹን ፈልጎ እንዲያመጣ የተደረገበት ብርቱ ምስጢር እንደሆነና ወደፊት ወንድሙ አባ መዓዛ ቅዱሳን እስኪነግሩት በልቡ እንዲጠብቀውና በእምነቱና በትጋቱ ልክ የሰራ ድርሻ እንደሚኖረው ነግረውትና ባርከውት በምርኩዛቸው ሲነኩት ብዥ ይልበታል። ሲነቃም ዶ/ር ማግዳሊና ሲንቀሳቀስ ካየችው ዛፍ ስር ራሱን ያገኛል። ከራስጌው ያገኘውን የተጠቀለለ ብራና ገልጦ ሲያነብ “ይህ ተራራ የጸሎትና የአርምሞ እንጂ የግርግርና የወረት አይደለምና ስሙን አትግለጸው” ይላል። ትዕዛዛቸውንም እንደሚጠብቅ ለራሱ ቃል ሲገባ ታሪኩ ይደመደማል።

4.1.3 የመርበብት ረጅም ልቦለድ ጭምቀ ታሪክ

የመርበብት ታሪክ ከኔዘርላንድስ ወደ ጣሊያን ሲሲሊ በሚደረግ ጉዞ ይጀመርና ከመካነ ጎርመት ወደ ባህር ዳር በሚደረግ ጉዞ ይጠናቀቃል። ሲሳይ በርቤርቶ ግብዣ ሲሲሊ ይሄዳል። እዛም ከሚስተር እስጢፋኖ ኢቶሬ ግብዣ ተደርጎለት ሞሶሎኒ ኢትዮጵያን በወረረበት ወቅት ስለነበራቸው ቆይታ ያወጉትና ታሪክን ለባለታሪኩ በሚል መርህ አንድ ምስጢራዊ የአደራ ሳጥን ያስረክቡታል። ይህን ምስጢር ከሀገሯ እንዳይወጣ ያልፈቀደችው ልጃቸው ናታሊያ ለማስነጠቅ ብዙ ጥረት አድርጋ አልሳካ ይላታል። ሲሳይም ጥበብ ተጠቅሞ ምስጢሩን ወደ ሀገሩ ያደርሳል።

ከወረቀቱ ላይም የካርታውን መልዕክት ለመረዳት ይሞክራል። ከዚያም ‘ፍሪሞና’ የተባለን ቦታ ለመፈለግ በጎንደር አድርጎ ወደ አድዋ ይሄዳል። በቄስ ጸጋ ዘአብ አጋዥነት አድዋ አካባቢ ባሉ አድባራት ምስጢሩን ለመመርመር ቢሞክርም ሳይሳካለት ቀርቶ ወደ ባህር ዳር ይመለሳል።

ባህር ዳር አካባቢ በብዙ ጥረት አሮጌው ጎርጎራ ጣና ሐይቅ ውስጥ በአቶ አወቀ መሪነት ምስጢሩ በጥቁር ሳጥን ተቀብሮ ያገኘዋል። ከዚያም ወደ ቤቱ ይወስድና ለብዙ ዘመን ውሃ ውስጥ የቆየ አካል ችግር ሊፈጥር ይችላል በሚል በጉርድ በርሜል ውሃ ሞልቶ ውስጡ ያስቀምጠዋል። በዚህ መሀልም ሚስቱ ትታመማለች። ወደ አንድ ሆቴልም ይወስድና በኤክስሬይ ማሽን ሲመለከት ሳጥኑ በሁለት ክፍል የተከፈለ ሲሆን በአንዱ ክፍል መጽሐፍና የሽንኩራ ጉማጅ የመሰለ እንጨት በሌላኛው ክፍል ደግሞ አንዴ ባዶ አንዴ በማህፀን ውስጥ ያለ ህጻን የሚመስል ነገር እጥፍጥፍ ብሎ ተችቶ ያያል። ሲሳይም የሚስቱ ህመም ከዚህ ጉዳይ ጋር የተያያዘ መሆኑን ስለገመተ ወደ አባ ተስፋ ጽዮን ዘንድ ይዞ ይሄዳል። አባም አደገኛ ነገር

እንደሆነ ገልጸውለት ወደ ሊቀ ጠበብት አስተርአየ ዘንድ ይመሩታል። የመጣበትንም ጉዳይ እንደነገራቸው ሊቀ ጠበብት ዕፅ ያመጡና ሳጥኑ ሲከፈት እባብ ሲወጣ ሲሳይ ይደነግጣል። በአንዱ ክፍል ውስጥም መጽሐፍና አንድ ቅርፊት የሌለው ዕፅ ያገኘ ሲሆን ሌላኛው ክፍል ግን ባዶ ነበር። መጽሐፉ በግዕዝ የተጻፈ ቢሆንም በርካታ የዕብራይስጥና የአረብኛ ቃላትንም ይዟል። መጽሐፉ “መርበብተ ሰሎሞን” እንደሚባል፣ ስለአጠቃቀሙ ያስረዱትና በመጥፎ ሰው እጅ ከገባ ላልተገባ ስራ እንደሚውል ይገልጹለታል። በመሆኑም ወደ በቁ አባቶች ዘንድ መውሰድ እንዳለበት ይነግሩታል።

በማግስቱም ጉዞውን ወደ መካነ ኅርመት ያደርጋል። በጉዞውም መጽሐፉንና ዕፁን በተግባር ሞክሮ የሰይጣንን ስራ ያረጋግጣል። ወደ ገዳሙም ሲጠጋ በድንገት “ኡ... ኡ... ኡ... አስጥሉኝ” የሚል ድምጽ ይሰማና የአካባቢው ህዝብ ይስበሰባል። ድምጹም ግራ አጋቢ ይሆንና ጥይት ሲተኮስ ዝም ይላል። በዚህ መሀል አባ መዝገበ ስላሴ ከደኑ ውስጥ ብቅ ይሉና “አይሟችሁ ቀላል ነው” በማለት ህዝቡን ያረጋገታል። ሲሳይም “ኃይለ ጊዮርጊስ አንተ ጉደኛ” ብለው አቅፈው ከሳሙት በኋላ አይዞህ ብለውት ወደ ውስጥ ይዘውት ይዘልቃሉ። ከዚያም ወደ ትልቁ የሎል ዛፍ ያመራሉ። ከዛፍ ስርም ትልቁ አባት በሌሎች አባቶች ተከበው ጸሎት ያደርጋሉ። ሲሳይም ከትልቁ አባት ቡራኬ ተቀብሎ ጸሎቱ ለግማሽ ሰዓት ከቆየ በኋላ ሳጥኑ በአባ መዝገበ ስላሴ እንዲከፈት ይደረጋል።

ትልቁ አባት በበትረ መስቀላቸው አማተቡና ከመሬት አፈር ዘግነው እንደመርጨት ሲያደርጉ እንደ ጭስ ትጉልል በማለት ከሳጥኑ ወጥቶ ትልቅ ቀንድ ያለው አስፈሪ ዘንዶ መስሎ ይቆማል። አካባቢውን እንደመገላመጥ አለና ከአስፈሪ ድምጽ ጋር የአሳት ነበልባል ካፉ ይለቃል። ታላቁ አባት በድጋሜ በመስቀላቸው ሲያማትቡበት ይቀየርና ራሙኤል እጅና እግሩ በሰንሰለት በታሰረ ሰው አምሳል ይቆማል። ድጋሜ ሲያማትቡበት ይጨስ ጀመር። ቅርናታም ጠረጎም በአካባቢው ይለቅቃል። ደግመው ሲያማትቡበት መለፍለፍ ይጀምራል። እንዳይሰቃይም በብዙ ይማጸናቸዋል። ነገር ግን ታላቁ አባት “የአምላካችን የጸሐዬ ጽድቅ ኢየሱስ ክርስቶስ የፍርድ ቀን እስክትደርስ ወደ ጥልቁ ጨለማ በርባርስ ትወርዳለህ። በዚያ ማንንም ሳታስት ትኖራለህ!!!” አሉና በትረ መስቀላቸውን ሦስት ጊዜ ከፍ ዝቅ አድርገው እሱ ከቆመበት አንጻር ወደ መሬት ሲያመለክቱ ድንገት መሬት ይከፈታል። ዋይ... ዋይ... ዋይ... ብሎ እየጮኸ ቁልቁል ሲወርድ ኩኩኩ... የሚል ገደል ሲናድ የሚሰማ አስፈሪ ድምጽ ይሰማል። መሬቱ ይናወጠ፣ ዛፎቹም ይወዛወዙ ጀመር፣ ከሲሳይ በስተቀር የፈራና የደነገጠ አልነበረም። ታላቁ አባት ወደፊት ራመድ አሉና አባ መዝገበ ስላሴ ከሳጥኑ ውስጥ ዕፁን እንዲያወጡና መጽሐፉን ግን ሳጥኑ ውስጥ ዘግተው ከጉድጓዱ እንዲጥሉት ይነግሯቸዋል። አባም እንደተባሉት ያደርጋሉ። ታላቁ አባት በመስቀላቸው የጉድጓዱን ጫፍ ሲነኩት ከመቅጸበት ይደፈንና መሬቱ ይታተማል። በእግራቸው መታ መታ አድርገው በጸሎት ያሳርጋሉ። ወደ አባ መዝገበ ስላሴም ዘወር ብለው ፍትሐት ዘወልድን፣ መጽሐፈ ኪዳንን እና ትምርተ ኅቡዓትን እየደገሙ ለሦስት ቀን እንዲያጠምቁትና እሱም እንዲጸልይ ተናግረው አሳልመው ወደ ደኑ ይሄዳሉ።

ሲሳይ መካነ ኅርመት በሄደ በሁለተኛው ቀን ከአባ መዝገበ ስላሴ የጸሎት መጽሐፍ ጎን ከሳጥኑ ውስጥ ያገኘውን ዕፁ ምኩናን ሲመለከተው ከዚህ በፊት ፈልጎ ወደዚህ ስፍራ ያመጣቸው ዕዎች

በአንድ ተጣብቀውና ተቀርጸው መሰራታቸውን በማስተዋሉ ተገርሞ እንዴት አንድን ነገር ሁለት ጊዜ ደግሞ ሊሰራ እንደቻለ ሲናገር የሰሙት አባ መዝገበ ስላሴ የሀይወትን አዙሪት በማስረጃ አስደግፈው ያብራሩለታል። በሦስተኛው ቀን ሲሳይ አባ መዝገበ ስላሴን ተሰናብቶ ወደ ቤቱ ሲመለስ ራሙኤል የሞላው ጎማ ተንፍሶ፤ ተክሎት የነበረው የዶንጋ ዛፍ ከላይ እስከታች ደርቆ በማየቱ ይገረማል። በመጨረሻም ስለበደሉ ምህረት ይደረግለት ዘንድ እየጠየቀና እየተጸጸተ በለቅሶ ሲጸልይ ታሪኩ ይጠናቀቃል።

ደራሲ አለማየሁ ዋሴ ከፍ ሲል በተገልጹት ሦስቱም ረጅም ልቦለዶቹ ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ተጠቅሟል። በመሆኑም በዚህ የጥናት አብይ ክፍል ውስጥ በደራሲው ሦስት የረጅም ልቦለድ ስራዎች ውስጥ የሚገኙትን ዋና ዋና መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ለቅሞ በማውጣት በመተንተንና በመፈክር የደራሲውን አጠቃቀም ስልት ለማሳየት ተሞክሯል።

4.2. በስልታዊ ፍች የተገለጹ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጠቃሾች ትንተና

በእመን ረጅም ልቦለድ ውስጥ ሲሳይ በአሜሪካ ኒው ኦሪሊያንስ ከተማ የሆርቲካልቸር ኤግዚቢሽን ለመሳተፍ በሄደበት ወቅት ያየው ሁሉ ከኢትዮጵያዊነት የሥነ ምግባር እሴት ጋር አልጣጣምልህ ይለዋል። ታዲያ ኤግዚቢሽን ለመሳተፍ አሜሪካ የተገኘ አንድ የልዑካን ቡድኑ ባልደረባ ከተማዋ ቀልቧን ጥላ በማየቱ ለሲሳይ በግርምት እንዲህ ሲል ይገልጽለታል፦

“ይህች ከተማ እኮ ማታ ማታ ነነዌ ናት” አለ።

ሲሳይ ደግሞ በበኩሉ፦

“አይ...!!! ነነዌ እንኳን ከጥፋቷና ከአብደቷ ተምራ ተመልሳለች። ይህች ግን እንደ ሰዶምና ገሞራ ናት” አለው (እመን፣ 2007፣ 16)።

እነ ሲሳይ ይህን ያሉበት ምክንያት ከተማዋ ከአሥር አመት በፊት ካትሪና በተባለ ከባድ ውሽንፍር አዘል አውሎ ነፋስ ተመትታ ስለነበር እንዲሁም የከተማዋ ነዋሪዎች ከሰብዓዊነት እሴት ያፈነገጡ ድርጊቶችን ሲፈጽሙ በማየታቸው ነው። እነ ሲሳይም ታዲያ ለዚህ ሀሳባቸው መሰረት ያደረጉት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙ ነነዌ፣ ሰዶምና ገሞራ የተባሉ ቦታዎችን ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የነነዌ ሰዎች የፈጣሪያቸውን ትዕዛዝ በመጣሳቸው በነብዩ ዮናስ ትምህርት እንዲመለሱ ተደርገዋል።

ተነስተህ ወደዚያች ወደ ታላቁቱ ከተማ ወደ ነነዌ ሰዎች ሂድ፥ የምነግርህንም ስብከት ስበክላት አለው። ዮናስም ተነስቶ እንደ እግዚአብሔር ቃል ወደ ነነዌ ሄደ፤ ነነዌም

የሦስት ቀን መንገድ ያህል እጅግ ታላቅ ከተማ ነበረች። ዮናስም የአንድ ቀን መንገድ ያህል ወደ ከተማይቱ ውስጥ ሊገባ ጀመረ፤ ጮኸም። በሦስት ቀን ውስጥ ነነዌ ትገለባበጣለች አለ። የነነዌ ሰዎችም እግዚአብሔርን አመኑ፤ ለጾም አዋጅ ነገሩ፥ ከታላቁም ጀምሮ እስከ ታናሹ ድረስ ማቅ ለበሱ። ወሬውም ወደ ነነዌ ንጉስ ደረሰ፤ እርሱም ከዙፋኑ ተነስቶ መጎናጸፊያውን አወለቀ ማቅም ለበሰ፥ በአመድም ላይ ተቀመጠ። አዋጅም አስነገረ፥ በነነዌም ውስጥ የንጉሱንና የመኪንንቱን ትዕዛዝ አሳወጀ፥ እንዲህም አለ። ሰዎችና እንሰሶች ላሞችና በጎች አንዳችን አይቅመሱ፤ አይሰማሩም ውሃንም አይጠጡ (ዮና. 3፥2-6)።

የሰዶምና ገሞራ ሰዎች ግን በጥፋታቸው ሳይጸጸቱ በመቀጠላቸው ከፈጣሪያቸው ቅጣትን እንደተቀበሉ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንዲህ ተጽፎ ይገኛል።

ምድርም በሁለንተናዋ ዲንና ጨው መቃጠልም እንደሆነባት፥ እንዳትዘራም እንዳታበቅልም፥ ማናቸውም ሳርና ልቅምቃሜም እንዳይወጣባት፥ እግዚአብሔር በቁጣውና በመዓቱ እንደ ገለባበጣቸው ሰዶምና ገሞራ እንደ አዳማና እንደ ሲባዮ እንደሆነች ባዩ ጊዜ፥ አህዛብ ሁሉ። እግዚአብሔር በዚህ ምድር ስለምን እንደዚህ አደረገ? ይህስ በቁጣው ታላቅ መቅሰፍት ምንድነው? ይላሉ (ዘዳ. 29፥23-24)።

ሰዶምና ገሞራ በእነርሱም አጠገብ የነበሩት ከተሞች እንደተገለበጡ፥ ይላል እግዚአብሔር፥ እንዲሁ በዚያው ሰው አይቀመጥም የሰው ልጅም አይኖርባትም (ኤር. 49፥18)።

እንዲሁም እንደእነርሱ ዝሙትን ያደረጉና ሌላን ስጋ የተከተሉ ሰዶምና ገሞራ በዙሪያቸው የነበሩ ከተማዎች በዘላለም እሳት እየተቀጡ ምሳሌ ሆነዋል (ይሁዳ 1፥7)።

ደራሲው እነዚህን የመጽሐፍ ቅዱስ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ወስዶ መጠቀሙ የድርሰት ፍሬ ሀሳቡን የበለጠ አስፋፍቶ ለመጻፍና ለማብራራት ረድቶታል። የሥነ ምግባር እሴቶቻችን ከየት ተነስተው የት ላይ እንደደረሱ፤ በተለይም በከተሞች አካባቢ ጭፈራ ቤቶችና ዝሙት ቤቶች መስፋፋታቸውን፤ ከነነዌ ሰዎች ጋር ባስ ሲልም ከሰዶምና ገሞራ ሰዎች ጋር በማስተማሰል ገልጿቸዋል። ሰዶምና ገሞራ ከሀገራችን ኢትዮጵያ በተለያዩ አጋጣሚዎች ወደ ምዕራባውያን ሀገሮች ዘምተው ለሚመለሱ ሰዎች የማሰናከያ መንገዶች ሆነው የተሳሉ (የተወከሉ) ናቸው። በተለይም በተለያዩ የውጭ ሀገራት ተምረው የሚመለሱ ሰዎች ስልጣኔን ያዘን እያሉ ነባሩን

የአባቶች ባህልና እሴት የማፍረስ አባዜ እንደሚስተዋልባቸው ለማጠየቅ የገቡ ናቸው። ሲሳይም ታዲያ ይህንን ጉዳይ ሲታዘብና ሲተች በረጅም ልቦለዱ ውስጥ በጉልህ ይስተዋላል።

ደራሲው እንደገና ወደ ሀገራችን ኢትዮጵያ ገጠራማው ክፍል ወደ መንዝ ማህበረሰብ ዘንድ ይጓዝና ደግሞ ቱባ የሆነውን ያልተበረዘ ባህልና እሴት ለማሳየት ይሞክራል። ዋናው ገፀባህርይ ሲሳይ መንዝ ላሎ ምድር የግብርና ባለሙያ ሆኖ በሰራባቸው ዓመታት የሰውን ልጅ ሰብዓዊ እሴቶች አብሮ መብላትና ከሌለው ላይ የማካፈል ልምዱን ሲያወድስላቸው ይስተዋላል። አቶ አሽኔ የተባሉ አርሶ አደር ከቤታቸው በድርቅ ምክንያት የሚበላ ጠፍቶ የሽንብራ እሽት በአረቄ ማወራረጃነት ሲጋብዟቸው ሲሳይ አቶ አሽኔ ለእንግዶቹ ባሳዩት ሰብዓዊነት ውስጡ ይነካና ፈጣሪውን እንዲህ ሲል ይማጸናል። “የሰማይ አምላክ ሆይ! እባክህ ይህ ቅዱስ ህዝብ የሚወደው መስጠትን እንደልቡ ያከናውን ዘንድ የሰማይ መስኮትን ክፈትለትና ዝናብ ምህረትን አውርድለት” (እመን፣ 2007፣ 91)። ለሲሳይ ተማጽኖ መሰረቱ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በብሉይ ኪዳን መጽሐፍ የሚገኝ የነህምያ ቃል ነው።

አቤቱ የሰማይ አምላክ ሆይ፥ ለሚወድዱህና ትዕዛዝህን ለሚያደርጉ ቃል ኪዳንና ምህረትን የምትጠብቅ፥ ታላቅና የተፈራህ አምላክ ሆይ፥ እኔ ባሪያህ ዛሬ በፊትህ ስለባሪያዎችህ ስለእስራኤል ልጆች ሌሊትና ቀን የምጸልየውን ጸሎት ትሰማ ዘንድ ጆሮህ ያድምጥ፥ ዓይኖችህም ይከፈቱ (ነህ. 1፥5-6)።

በዚህኛው ጥቅስ ውስጥ ደግሞ ሰዶምና ገሞራን ከገለጸበት በተቃራኒ አቅጣጫ ትዕዛዛትንና ህግጋትን ስለሚያከብሩ የእስራኤል ልጆች በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አብራርቷል። እነዚህንም የእስራኤል ልጆች መንዝ ውስጥ ላለው ደግ ህዝብ በማንጸረያነት ተጠቅሞ ሀሳቡን ለማብራራት የሞከረ ይመስላል።

እንደገናም በሌላ በኩል ድንበር ተሻጋሪ የሆነ ፍቅርንና ደግነትን ለማሳየት ሞክሯል። ሲሳይ ከአማራ ክልል ዋና ከተማ ባህር ዳር ተነስቶ ወደ ትግራይ ክልል አድዋ ከተማ በሚሄድበት ወቅት እንደአባጉና የተባለ ገጠራማ አካባቢ መኪናው ተበላሽታበት አደይ አብረኸት ቤት ለማደር ይገደዳል። አደይ አብረኸትም ለሲሳይ ቤት ለጠቆሙት እረኞች ያላቸውን አራግፈው አብልተው ለሲሳይና ለራሳቸው እራት ለመጋገር ጉድ ጉድ ሲሉ አይቶ ልቡ በሀዘን ተሰብሮ “አደይ እርስዎ እንደዚያች መበለት ሴት ነዎት። እኔ ግን ነብዩ ኤልያስን አይደለሁም! ያጎደልኩትን የዱቄት

ማድጋና የዘይት ማሰር በላይ በላዩ የሚያበረክት ኃይል ወይም ጸጋ የለኝም። አራቱኛ ከመሄድ ውጭ ሌላ ምን እፈይዳለሁ” (ዝጎራ፣ 2008፣ 129) በማለት ሀዘኑን ይገልጻል።

ደራሲው ይህንን የሲሳይን ንግግር ከመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ብሉይ ኪዳን መጽሐፍ፣ መጽሐፈ ነገስት ቀዳማዊ ቀንጭቦ የወሰደው ነው። “እርስዎም ሄዳ እንደ ኤሊያስ ቃል አደረገች፤ እርስዎና እርሱ ቤትዎም ብዙ ቀን በሉ። በኤልያስም እጅ እንደ ተናገረው እንደ እግዚአብሔር ቃል ዱቄቱ ከማድጋው አልተጨረሰም። ዘይቱም ከማሰርው አልጎደለም” (1 ነገ.፣ 17፣15-16)። ይህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ የሚያመለክተው ትውልዱ በራሱ ላይ እምነት እንደጎደለው ነው።

ዮናስ (አስረኛንኩዋ፣ 1992፣ 78) “ልብ ወለድን ማንበብ ማለት፣ በፊት ለፊት ከተነገረን ጀርባ ያለውን ትርጉምና አንደምታ (meaning and significance) ፈልፍሎ ማውጣት ማለት ነው” ። ብለው እንደገለጹት ይህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ የገባበትም ኪናዊ ፋይዳ ታዲያ የእነሲሳይ ትውልድ ፍቅርና መተሳሰብ እንደጎደለው፤ የእነአደይ አብረኸት ትውልድ ደግሞ ፍቅርና መተሳሰብ ያለው እንደሆነ እንዲሁም በመስጠት ያተረፈ እንደሆነ ለማሳየት ነው። የመጽሐፍ ቅዱሷን ሴት ያየን እንደሆነ የነብዩ ኤልሳን ቃል በማመን ከሰጠችው በላይ እጥፍ አትርፋለች። ማድጋዋ በዱቄትና ዘይት ተትረፍርፏል። የሞተው ልጇ ከሞት ተነስቷል። ወደ ዝጎራዋ አደይ አብረኸት ስንመለስም ልክ እንደ ሰራጥታዋ መበለት ደግና ፋህፋህ ሆነው እናገኛቸዋለን። ለዚህ ማሳያው ደግሞ ሲሳይ “አደይ እርስዎ እንደዚያች መበለት ነዎት” (ዝጎራ፣ 2008፣ 129) ሲላቸው እንሰማለን። ከየት ነው የመጣኸው? ብሔርስ ምንድነው? ሳይሉ በተሰባበረ አማርኛና ትግርኛ ቋንቋ በማናገር ያለ ስስት ደረታቸውን እየደቁ (በሀዘኑታ) በፍቅር ተቀብለው ከሌለቻቸው ላይ አካፍለው በማሳደር ሲሸኙት ያሳያል።

በመሆኑም አደይ አብረኸት እሴቱን ጠብቆ የኖረው ያ የቀደመው ዘመን ትውልድ ተምሳሌት ተደርገው የተቀረጹ ናቸው። ሲሳይ ደግሞ እምነቱንና እሴቱን የረሳው የእዚህ ዘመን ትውልድ ተምሳሌት ተደርጎ የተሳለ ነው። ሲሳይ የሆነ የሚያብሰለስለው ጉዳይ በውስጡ ይዞ የሚዞር ሰው ይመስላል። ይህ ጉዳይ እንደትናንት አባቶቹ ባህልና እሴቱን ጠብቆ መቀጠል አለመቻሉ ወይ ደግሞ አዲስ አስተሳሰብ ይዞ አለመምጣቱ ሁሉ ሲያብሰለስለው እንደሚችል መገመት ይቻላል። በመሆኑም የመጽሐፍ ቅዱሶቹን ታሪክ ያነበበ አንባቢ በዕዝን ልቦናው ወደ መጽሐፍ ቅዱሳት ታሪክ በመንገዝ እነዚህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ለመተርጎም ይሞክራል። እራሱንም በየትኛው የሥነ ምግባር እሴት ላይ እንዳስቀመጠ እንዲመረምር

ይገፋፋዋል። የደራሲ ሚና የዘመኑን መንፈስ ማሳየት እንደመሆኑ መጠን አለማየሁ ዋሴም በአማራና ትግራይ ህዝቦች መካከል የነበረውን የህዝብ ለህዝብ ግንኙነት በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች እንደማስተሳሰሪያ ገመድ ለመጠቀም መሞከሩን መረዳት ይቻላል።

የሁለቱ ህዝቦች የግንኙነት ታሪክ በተለዩ ሥነ ምግባራዊ እሴትና ባህል ላይ የተመሰረተ እንደሆነ ለማሳየት ነው። ሁለቱ ህዝቦች በአሁኑ ዘመን ልክ እንደ ጥንታዊ አያቶቻቸው ዘመን ከእሴትና ባህላቸው መፋታት እንደሌለባቸው ለማጠየቅ የተደረገ ስልት ነው። ከእነዚህ እሴቶች መካከል ከፍ ብለን በጠቀስናቸው ገፀባህርያት አማካይነት በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎቹ የተጠቀሙት ለባህልና ልማድ መገዛት ወይም የወል እምነቶችን ማክበርና ጠብቆ ማቆየት፣ ለሌሎች መራራት፣ ቸርነትና ደግነት፣ ክራስ ጥቅም፣ ፍላጎትና ስሜት ሌሎችን ማስቀደም እንደሚገባ ነው። እነዚህ ህሊናዊ መገለጫዎች በዛሬ ቁሳዊ ኃይሎች መለወጥ እንደሌለባቸው ይጠቁማል።

በሌላ በኩል ደግሞ አሁን በኢትዮጵያ ያለው የሰው ልጅ ክፋት መስፋፋት የእሴታችን አካል እንዳልሆነ ለማሳየት ሞክሯል። በቅኝ ገዢዎች የተዘራብንን የክፋት ዘር የቀደሙት መልካም እሴቶቻችን ሊያጠፉት እንደሚችሉ ደራሲው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን በማሳያነት እንደሚከተለው ተጠቅሞ እንመለከታለን።

“በኦሪት ዘጸአት እንደተጻፈው ሙሴና አሮን በፈርኦን ፊት በቆሙ ጊዜ እግዚአብሔር እሥራኤላውያንን እንዲለቅ መልዕክተኛ ሆነው መምጣታቸውን ለማረጋገጥ የአሮን በትር ወደ እባብነት ተለወጠች። ‘ፈርኦንም ጠቢባንንና መተተኞችን ጠራ፤ የግብጽም ጠንቋዮች በአስማታቸው እንዲሁ በትራቸውን ጣሉ፤ እባቦችም ሆኑ። የአሮን በትር ግን ሁሉንም ዋጠቻቸው’ ይላል። አየህ! የአሮን ኃይልና ጥበብ ከእግዚአብሔር ስለነበረ ከሰይጣን የሆነውን የግብጽ አስማተኞችን ኃይልና ጥበብ በልጦ ዋጠው። ልብ ማለት ያለብህ ግን በቅዱሱ መጽሐፍም በሰይጣን ኃይል ተአምር ማሳየት የታወቀና አዲስ አለመሆኑን ነው። ሚርት፣ ጥንቆላ፣ አስማት በእግዚአብሔር ዘንድ የተጠላ ቢሆንም መኖሩ ግን እርግጥ ነው” አሉና ዝም ብለው ቆዩ (መርቦብት፣ 2010፣ 251-252)።

ደራሲው ይህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ መጠቀሙ የመጽሐፍ ቅዱስ ምስሎችን እና ምሳሌዎችን ለጭብጦቹ ማዳበሪያነት እና ለኪነት ማስገጫነት እንዲያውል አግዞታል። ደግሞም ልቦለዱ ከባህላዊ፣ ኃይማኖታዊ፣ ባህላዊ፣ ርዕዮተ ዓለማዊ ነገሮች እንደተሰራ መረዳት

ይቻላል። ልቦለዱ ከርቱዕ የሥነ ልሳን ተግባሩ አልፎ ባህልን፣ ኃይማኖትን፣ ታሪክን ይነግረናል። በተደራሰቦቻችንም ዘንድ ይህንን የማመስጠር ጥረት ይፈልጋል። በመሆኑም ትውልዱ ከገባበት የክፉ ስራ አዙሪት እንዲነቃ በር ይከፍታል።

በውስጡ ይዘት የተነሳው ትናንትን፣ ዛሬንና ነገን ያገናዘበ በመሆኑና በጥሩ ቋንቋ ከመቅረቡ የተነሳ ተደራሰቦቹን ከተለያዩ አቅጣጫ አንጻር እንዲተረጎሙት ያደርጋቸዋል። የረጅም ልቦለድ ስራዎቹ ከአንድ ነጠላ ገጠመኝና እውነት ይልቅ ዘመናቸውን ተሻግረው ተሰሚነት ይኖራቸው ዘንድ ከተለያዩ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች የተለያዩ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን በመውሰድ አገልግሎት ላይ ለማዋል ተሞክሯል። የአጻጻፍ ስልቱ ቋንቋው የተሞሸረው ከመጽሐፍ ቅዱስ በተወሰዱ ጥቅሶችና በኃይማኖታዊ መጻሕፍት የአጻጻፍ ስልት በመሆኑ ረጅም ልቦለዶቹ ልክ እንደ መጽሐፍ ቅዱስ ለተለያዩ የማህበረሰብ ክፍሎች ያማከሉ ይሆናሉ።

ለአብነት ይሆን ዘንድ አንድ ማሳያ ወስደን እንመልከት። “ተነሥ፤ አልጋህን ተሸክመህህ ሂድ” (መርብላት፣ 2010፣ 156)። ደራሲው ለመግለጽ እንደሞከረው ይህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ በኃይለ ሥላሴ ዘመነ መንግሥት ወቅት በሁዳዴ ጾም “መጻገዕ” በተባለው አራተኛው ሳምንት በጎንደሩ ሊቅ መልአክ ሰላም ሳሙኤል ተረፈ የትምህርት ኃይለ ቃል ሆኖ እንደቀረበ ነው። ሊቁ በኃለ ቃሉ ተመስርተው ዕለቱን በተመለከተ ለመጻገዕ የተደረገውን የመዳን ትምህርት ለምዕመኑ ያስተምራሉ። “በትምህርቱ ማብቂያ በሊቁ ትምህርት የተነኩ በኃጢአት የተጣበቁበትን የዐመፃ አልጋ በቅድስና ተሸክሙ፣ ሕሙማን በቃሉ ተፈወሱ፣ ምዕመናን በተስፋ ሐሴት አደረጉ” (መርብላት፣ 2010፣ 156)። በዚህ ጊዜ የንጉሡ ባለሟሎችና ፀጉር ሰንጣቂ ደህንነቶች “ንጉሡ በተገኙበት ጉባዔ ‘ተነስ፤ አልጋህን ተሸክመህ ሂድ’ ማለት እንዴት ያለ ድፍረት ነው!” (መርብላት፣ 2010፣ 157) በማለት በሌላ ትርጓሜ አልጋን የሥልጣን የዙፋን ተምሳሌት በማድረግ አልጋው ተዛወረ፣ አልጋው ተናጋ፣ ስለዚህ አልጋህን ተሸክመህ ሂድ ማለቱ ኃይለ ሥላሴ ሆይ ሥልጣን በቃህ! ዙፋንህ ይብቃህ! ወደ ምትሄድበት ሂድ! ልቀቅ! ማለቱ ነው ተብሎ ይመነዘራል። ንጉሡም ‘እንዴት በአደባባይ አልጋህን ተሸክመህ ሂድ’ ተባልኩ ብለው ይቀየማሉ።

ደራሲው ይህን በንጉሡ ዘመን የተፈጸመ ድርጊት በዚህ ዘመንም አዙሮ ለመጠቀም የፈለገ ይመስላል። በተለይም መጽሐፉ በተጻፈበት ዘመንና ከዚያም ቀደም ባሉት ጊዜያት በኢትዮጵያ የመንግሥት ተቃውሞ ሰልፎች በዝተው ስለነበር እነዚህን ተቃውሞዎች ለመግለጽ ሆን ብሎ የተጠቀመበት ስልት ነው። ይህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ምንጩን ስንመለከት

በመጽሐፍ ቅዱስ (ዮሐ.፣ 5፡1-18) መግባት ተብሎ የሚጠራ ሰው ሠላሳ ስምንት ዓመት ሽባ ሆኖ “ቤተ ሳይዳ” በምትባል መጠመቂያ አቅራቢያ ይኖር ነበር። የእግዚአብሔር መልአክ ውሃውን ባናወጠ ጊዜ ቀድሞ ወደ ውሃው የሚያስገባው ሰው የሌለው በመሆኑ ለዘመናት እንደትጌን ካልጋው ጋር ተጣብቆ የሚኖር ምስኪን ነበር። ኢየሱስ ክርስቶስ እየተዘዋወረ በሚያስተምርበት ጊዜ በአንዱ ቀን ወደ ቤተ ሳይዳ መጠመቂያ ይመጣል። መግባቱም “ጌታ ሆይ ሰው የለኝም አድነኝ” ብሎ ይጮኻል። ሁሉን የሚያውቀው ክርስቶስ ያዘንለትና በቃሉ ማዳን “ተነሥ አልጋህን ተሸክመህ ሂድ” ይለዋል። ወዲያው ድኖ አልጋውን ተሸክሞ ይሄዳል።

ደራሲው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤውን የተለያዩ ብሔራዊ ጉዳዮችን ለማመስጠር ተጠቅሞበታል። አንደኛው ከላይ እንደተገለጸው በትረ መንግሥቱን የተቆናጠጠውን የኢህአዲግ መንግሥት በቃህ ሥልጣንህን ልቀቅ የሚል ሲሆን በሌላ በኩል ደግሞ በየሐኪም ቤቱ ህክምና አጥተው የሚገላሉትን፤ በየፍርድ ቤቱ የፍትህ ያለህ የሚሉትን፤ በየወህኒ ቤቱ ስቃይና እንግልት ላይ ያሉትን ወዘተ ወገኖች እንዲህ እንደክርስቶስ ሁሉም በየሙያ መስመሩ ኃላፊነቱን በመወጣት ማገልገል እየተቻለ ስንቱን አሰራር በእምነት ማጉደል ሽባ አድርጎ እንዳስቀረው ለማጠየቅ የተጠቀመበት ስልት ሆኖ እናገኘዋለን።

በመሆኑም ደራሲው የሚጠቀማቸው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ከተለያዩ አቅጣጫዎች አንጻር ሊፈከሩ ስለሚችሉ በየዘመኑ የሚከሰቱ ተደራስያን ካለው ነባራዊ ሁኔታ ጋር በማዛመድ እንዲረዱ የማድረጊያ ስልት ነው። የልቦለድ ስራዎቹም ያለመንጠፍ ይነበባሉ።

ስለዚህ በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎቹ ደራሲው የቀደመው ሀገርኛ እሴትና ባህል እንዲመለስ በስልት ያሳስባል። ሥነ ምግባራዊ እሴቶቹና ባህሎቹ በረጅም ልቦለዶቹ ውስጥ በቀጥታ ያልተነገሩ ሀገርኛ እሴቶችና ባህላዊ ሁነቶችን ስለሚያስገነዝቡ የረጅም ልቦለዶቹን ኪናዊ ፋይዳዎች የማገላትና የማስፋት ችሎታ አላቸው።

4.3. በቀጥተኛ ፍች የተገለጹ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጠቃሾች ትንተና

በዚህ ንዑስ ክፍል ቅኝት የተደረገባቸው በዓለም አቀፍ ደረጃ ሰፊ ተቀባይነት ያላቸው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ናቸው። ሲሳይ ወደ አሜሪካ ተገዞ በፕሮፌሰር ዴቪድ ኮምፒዩተር አማካኝነት “ለካሳዋ በኮሳ” የሚሉትን ሁለት ቃላት ፍቺ ካገኘ በኋላ በኮምፒዩተር ስክሪን ላይ የታየው የማመሳከሪያ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅስ ማቴ. 26፥ 27 ላይ እንዲህ የሚል ነበር። “ጽዋውን አንስቶ ይህ ስለብዙዎች የሚፈስሰው የአዲስ ኪዳን ደሜ ነው። ሁላችሁም

ከእርሱ ጠጡ” (እመገታ፣ 2007፣ 77)። ደራሲው ይህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ የተጠቀመበት ምክንያት ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በሀገራችን በአዲሱ ትውልድ ላይ እየተስፋፋ የመጣውን ግለሻነትና ራስ ወዳድነት ለማጠየቅ ይሆናል የሚል እምነት አለው አጥኚው። ለምሳሌ፦ ከዝቋላ የኦሮሞው ማህበረሰብ ምድር የተገኙት አባት አባ አክሊሉ ከሰሜን ኢትዮጵያ አማራው ማህበረሰብ ዘንድ የተገኘው ሲሳይን እንዲህ እያሉ ሲገስጹት እንመለከታለን።

“ከታሪክ ፍቅርንና ልማትን ሳይሆን ጥላቻንና ጥፋትን ለይታችሁ ትቆፍራላችሁ። ከዚያም ቀጥላችሁ የከበረ ማዕድን እንዳወጣችሁ ሁሉ በኩራት ደረታችሁን ነፍታችሁ ሳትመርጡ ሁሉን በአደባባይ ትዘሩታላችሁ፤ እናም ወደ ኋላ ስለታሪካችሁና ስለቅርሳችሁ ባሰባችሁ ቁጥር ፍርሃትና ሃፍረት ይሰማችኋል። ስለሆነም ከኋላ ታሪካችሁና ክብራችሁ እየራቃችሁ መጣችሁ። የአሸናፊነትንና የተሸናፊነትን ትርጉም በአንድ ላይ የያዙ ሃውልቶችን ታቆማላችሁ። ለግልጽነትና ለነጻነት እያላችሁ በምታደርጉት ሽኩቻ እርቃን ወደ መሆን ወረዳችሁ” (እመገታ፣ 2007 164)።

ከጥቅሱ እንደምንረዳው ከታሪካችን ጥንት የነበረውን የአባቶች ጥበብና ዕውቀት ፈልፍለን ማውጣት ሲገባን ነገር ግን ቁምና ቁርሾን እያወጣን ትውልዱን እንደምንበርዘው ደራሲው በአባ አክሊሉ ልሳን ለማብራራት ሞክሯል። ይህም የዕድገታችን አንዱ መሰናክል እንደሆነ ለመረዳት አያዳግትም። በመሆኑም ደራሲው በዘመናችን ከገባንበት አዝቅት ወጥተን ትክክለኛውን የአባቶቻችንን ማንነት ፈልገን ማግኘት እንዳለብን ተስፋን ለማጫር ሲታትር ይስተዋላል።

ስለኢትዮጵያ ቀደም ባለው ጊዜ በርካታ የውጭ ታሪክ ጸሐፍት እንደጻፉላት ድርሳናት ህያው ምስክሮች ናቸው። አንዳንዶቹም ለኃይማኖታዊ አስተምህሮት በሚል ወደ ኢትዮጵያ መጥተው እዚህ ቀርተዋል። ሚ/ር አንድራውም ሲሳይን በፍለጋው እንዲበረታ ሲመክሩት የሚስተዋለው ይህንኑ ሀሳብ ያጠናክራል።

“አባ አድራል ከሶርያ ምድር ተነስቶ ሲፈልገው የነበረው በኋላም ተሳክቶለት ያገኘው ኢየሱስ ክርስቶስ በቅዱስ እጆቹ ከፍ አድርጎ ይዘት የነበረው ጽዋ ለመሆኑ ቅንጣት ያክል ጥርጣሬ የለኝም። ... ያችን ሀገር ካወቅሁበት ጊዜ ጀምሮ ብዙ ምስጢሮችን ደብቃ የያዘች ራሷም ለዓለም ምስጢር የሆነች ሀገር እንደሆነች ይሰማኝ ነበር። እንደልቤ መውጣትና መውረድ የምችልበት ዕድሜዬ ላይ ብሆን ኖሮ አብሬ በፍለጋው ብሳተፍ ደስ ይለኝ ነበር” አሉና እጄን በእጃቸው በደንብ ጠበቅ አድርገው ይዘው “በምንም

ምክንያት ፍለጋህን እንዳታቋርጥ ቃል ግባልኝ” አሉ (እመን፣ 2007፣ 78) (አጽንኦት የኔ)።

የዚህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ መሰረትም በአዲስ ኪዳን መጽሐፍ ውስጥ እንደሚከተለው ተጽፎ ይገኛል። “ጽዋንም አንስቶ አመስግኖም ሰጣቸው እንዲህም አለ። ሁላችሁ ከእርሱ ጠጡ፤ ስለብዙዎች ለጋጠኤት ይቅርታ የሚፈስ የአዲስ ኪዳን ደሜ ይህ ነው” (ማቴ. 26፥27-28)። የዚህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤም እንደሚከተለው ለማብራራት ተሞክሯል።

“ጽዋው” የጋርዮሽ ስርዓተ ማህበር (አብሮነት) ተምሳሌት ነው። የአንዱ ድክመት በሌላኛው ጥንካሬ የሚሞላበት፤ በሌላ በኩል ደግሞ የተረኛነትም ተምሳሌት ሊሆን ይችላል። አባቶቻችንም ይህን የኢየሱስ ክርስቶስን ጽዋ መነሻ በማድረግ የተለያዩ ስርዓተ ማህበራትን አቋቁመዋል። ከእነዚህም መካከል ሰንበቴውን፣ ዕድሩን፣ ዕቁቡን፣ ደቦውን፣ ክብረ በዓላቱን፣ ልደቱን፣ ሰርጉን፣ ለቅሶውን፣ ቅርጫውን ወዘተ መጥቀስ የሚቻል ሲሆን እነዚህ ስርዓተ ማህበራት አንዱ ሌላኛውን እየደጎመ እርስ በርስ የሚተጋገዙባቸው ናቸው። ከዚያም ባሻገር ደግሞ ዋነኛ ዓላማቸው እርስ በርስ በማስተሳሰር የተጣላው ዕርቀ ሰላም እንዲያወርድ የማድረጊያ ስልቶች ናቸው። የማይተዋወቀው እንደዚሁ ትውውቅ የሚፈጥርበት ነበር። በጥቅሱ ለማሳየት የተሞከረው ታዲያ ስለሌሎች ፍቅር ሲባል ዋጋ መክፈልን ነው። ኢየሱስ ክርስቶስ ለሰው ልጆች ድህነት ሲል የሞትን ጽዋ እንደተጎነጨ ሁሉ ኢትዮጵያውያንም ከእርስ በርስ መቦጫጨቅ ወጥተን አንዳችን ለሌላኛችን መከታ መሆን እንዳለብን ለማሳየት የተጠቀመው ይመስላል። በአሁን ወቅት ታዲያ እነዚህ እሴቶች እየተሸረሸሩ ስለመምጣታቸው የማያጠያይቅ እውነታ ነው። ደራሲውም እነዚህን እየተሸረሸሩ ያሉ እሴቶች መልሶ ለመገንባት በተለያዩ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ሲያጠይቅ ይስተዋላል።

“በደላችን በዝቶ ተመቀኘኸን፣ ተለያይተን ጉራማይሌ ሆነንብህ፡ ለእኛ ለህዝቦችህ የማትነግረን ከሆነ ከታራራው ጥግ እንቆይሃለን፤ ከመካከላችን ሙሴን አስነሳና ወደ ተራራው ጫፍ አውጥተህ ንገረው። ወይም ኢትዮጵያዊ ዳዊት አስነሳና ግርግር ሳንፈጥር እርስ በርሳችን ሳንገዳደል በባረክህለት ወንጭፍ ድህነትን ግንባሩን ይፍለጠው። ወይ ኢትዮጵያዊ ኢየሱስን አስነሳና በየአሥር ዓመቱ እየተመላለሰ እንደ ዛር ውላጅ አስጎርቶን የሚሄደውን ድርቅ ተመልሶ እንዳይመጣ እንደገባኦን ፀሐይ አቁሞ ያስቀረው” (ዝጎራ፣ 2008፣ 40) (አጽንኦት የኔ)።

ደራሲው እነዚህን የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች የወሰዳቸው ከብሉይ ኪዳን መጽሐፍ (ዘጸ. 14፥21፣26፣27፣31፤ 1 ሳሙ. 17፥40-50፤ 2 መቃ. 8፥23) ሲሆን በዋናው ገፀባህርይ ሲሳይ አማካኝነት አገሪቱ አሁን ከገባችበት አዘቅት ለመውጣት አንዳች የሆነ ለውጥ እንደሚያስፈልጋት የሚያወሳ ነው። እነዚህ ረጅም ልቦለዶች በተጻፉበት ዘመን ኢትዮጵያዊያን በተለያዩ አዘቅቶች ውስጥ ተነክረው ይገኛሉ። በሦስቱም ረጅም ልቦለዶቹ የዘመኑን መንፈስ ለመዋጀት ሞክሯል። የትውልዱ አስተሳሰብ እንደቀደምት አባቶቹ ባለበት የማይጸና ወላዎይ በመሆኑ አመንዝራ እያለ ሲገልጸው ይስተዋላል። ለአብነትም መርብብት (2010፣ 176) እንውሰድ።

“በነንዝህላል ዘመን፣ በነግዴለው ትውልድ፣ በቢሮክራሲ ግርሻት፣ በፉክክር ዛር በቅዱሱ ሐይቅ ላይ የቃል ኪዳን ጥሰት ነው። እንቦጭ! በአንድ ሀሳብ የማይስማማው አመንዝራው እሳቤያችን ያመጣው ቂጥኝ፣ ችግርን በወቅቱ ለመፍታት የሚያንደፋድፈን ስንፍናችን ያሰራጨው እክክ፣ በደንቆሮ ግብርናችን በተራሮቻችን ላይ የፈጸምነው ግፍ ያሳደገው ካንሰር ነው”።

በመሆኑም ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ሙሴ፣ ዳዊትና ኢያሱ የተባሉ ገፀሰቦችን በመውሰድ ለሀገራችን መጻኢ ዕድል እንደእነዚህ አይነት መንገድ ጠራጊ መሪዎች እንደሚያስፈልጓት በማንጸረያነት ተጠቅሞባቸዋል።

በመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ሙሴ እስራኤላውያን ወገኖቹን በፈጣሪው ትዕዛዝ ከግብጽ የባርነት ቀንበር ነጻ አውጥቶ፣ ወገኖቹን እየመራ ቀይ ባህርን በበትሩ ከፍሎ ያሻገረና ሀገራቸው ያስገባ ነብይ እንደሆነ ተጽፎ ይገኛል። ዳዊት ደግሞ ከበግ እረኝነት ተጠርቶ የተቀባ ንጉስ ሲሆን ጠላቱ ጎሊያድን በአንድ የወንጭፍ ድንጋይ ያሸነፈ ነብይ ነው። በታሪኩ እንደተጻፈው ዳዊትና ጎሊያድ አካላዊ ግዝፈታቸው ሲነጻጸር ዳዊትን ትንሽ ጎልያድን ደግሞ እጅግ ግዙፍ አድርጎ ይገልጻል። ነገር ግን ዳዊት፣ ጎልያድን ፈጣሪው በሰጠው ኃይልና ጉልበት በአንዲት የወንጭፍ ጠጠር መትቶ እንደጣለው ተጽፏል። የኢያሱም እንደዚሁ እንደሚከተለው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተብራርቷል።

ኢያሱ አምስቱን የከነዓን ነገሥታትን በአንዲት ቀን በአንዲት ዋሻ እንደ አጠፋቸው፣ ሠራዊቶቻቸውንም ያጠፋቸው ዘንድ በጸሎቱ ፀሐይን በገባያን እንደ አቆመ፣ የኤዌዎንንና የከናኔዎንን፣ የፌርዜዎንንና የኬጤዎንን፣ የኢያቡሴዎንንም ሠራዊት እስኪያጠፋቸው

ድረስ ፀሐይ በሰማይ መካከል ቆሟልና በአንድ ጊዜ ሃያ ሺህ ያህል ሰውም እንደ ገደለ፥ እነርሱንም እንደ ገደላቸው፥ እግር ከአንገትም አድርጎ እንደ አሰራቸው፥ በዋሻም በጦር እንደ ገደላቸው፥ ደንጊያም እንደ ገጠመባቸው፥ በክፉ ሥራቸው እግዚአብሔርን የሚያሳዝኑትንም ሰዎች እንደዚህ ያለ መከራ ያገኛቸዋል (2 መቃ. 8፡23-24)።

ደራሲውም ከዚህ አንጻር ሀገራችን አሁን ከገባችበት አጣብቂኝ እንድትወጣ እንደሙሴ ያለ መሪ መንገድ ጠርጎ እንዲያሻግረን፤ እንደዳዊት ከድህነት የሚያወጣን እንዲሁም እንደኢያሱ ያለ ጸሎተኛ ሰው እንደሚያስፈልጉን ለጭብጥ ማስረገጫ ተጠቅሞበታል።

4.4. በመዋቅራዊ ፍች የተገለጹ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጠቃሾች ትንተና

በዚህ ንዑስ ክፍል ስር የሚታዩት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በሚከተለው መልኩ ተብራርተዋል። ሲሳይ ቅዱሱን ጽዋ ለማየት ጓጉቶ እማሆይ እሴተ ማርያምን እንዲያሳዩትና እሳቸውስ እስካሁን አስችሏቸው እንዴት እንዳላዩት ሲጠይቃቸው በገዳም አባቶች የተነገራቸውን ቃል አምነው እንደተቀበሉ በእመን መጽሐፍ ውስጥ በሚያደርጉት ምልልስ እንመለከታለን። ደራሲውም የእማሆይን ሀሳብ ለማጽናት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን በመውሰድ ተጠቅሟል።

“በወንጌል ላይ ታሪኳ የተጻፈውን ደም ይፈስሳት የነበረች ሴት ታሪክ ታስታውስ የለ?” አሉና፤ “ሰዎች ሁሉ ክርስቶስን ለማየት፣ ለማናገር፣ ለመዳሰስ፣ ቤታቸው ለመጋበዝ ሲጋፉ፣ እንዲህ አለች ‘ለእኔ ግን የልብሱን ጫፍ ብቻ የዳሰስኩ እንደሆነ እድናለሁ’ ብላ የለበሰውን የቀሚስ ጫፍ ከኋላ ሂዳ ነካች። ከሕመሟም ወዲያውኑ ተፈወሰች። ወደ ቅዱሱ ኪዳን ወዳለበት ስፍራ መጠራቴን ያወቅሁት ቀን ነፍሴ ሰላምና ዕረፍት አግኝታለች። ከዚህ በላይ አያስፈልገኝም!” አለች (እመን፣ 2007፣ 119)።

ይህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤም በሐዲስ ኪዳን መጽሐፍ (ማቴ. 9፡20-23 እና ሉቃ. 8፡43-48) በቅደም ተከተል እንዲህ ተጽፎ ይገኛል።

እነሆም፥ ከአሥራ ሁለት ዓመት ጀምሮ ደም የሚፈስሳት ሴት በኋላው ቀርባ የልብሱን ጫፍ ዳሰሰች፤ በልብዋ ልብሱን ብቻ የዳሰሰሁ እንደሆነ፥ እድናለሁ ትል ነበረችና። ኢየሱስም ዘወር ብሎ አያትና ልጅ ሆይ፥ አይዘኝ፤ እምነትሽ አድናሻል አላት። ሴቲቱም ከዚያች ሰዓት ጀምሮ ዳነች።

ከአሥራ ሁለት ዓመትም ጀምሮ ደም የሚፈሳት ሴት ነበረች፤ ትዳርዋንም ሁሉ ለባለመድኃኒቶች ከስራ ማንም ሊፈውሳት አልተቻለውም። በኋላውም ቀርባ የልብሱን ጫፍ ዳሰሰች፤ የደምዋም ፈሳሽ በዚያን ጊዜ ቆመ። ኢየሱስም የዳሰሰኝ ማን ነው? አለ። ሁሉም በካዱ ጊዜ፤ ጴጥሮስና ከእርሱ ጋር የነበሩት። አቤቱ፤ ሕዝቡ ያጫንቁሃልና ያጋፋህማል፤ የዳሰሰኝ ማን ነው ትላለህን? አለ። ኢየሱስ ግን አንድ ሰው ዳሰሰኛል፤ ኃይል ከእኔ እንደ ወጣ እኔ አውቃለሁና አለ። ሴቲቱም እንዳልተሰወረች ባየች ጊዜ እየተንቀጠቀጠች መጥታ በፊቱ ተደፋች፤ በምን ምክንያትም እንደዳሰሰችው ፈጥናም እንደ ተፈወሰች በሕዝቡ ሁሉ ፊት አወራች። እርሱም። ልጄ ሆይ፤ እምነትሽ አድኖሻል፤ በሰላም ሂጂ አላት።

ከዚህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ መረዳት የሚቻለው አሥራ ሁለት ዓመት ደም ይፈስሳት የነበረችበት ሴት የእማሆይ እሴተ ማርያም ተምሳሌት ተደርጋ የቀረበች እንደሆነች ነው። ሴትዮዋ እምነቷ እንዳዳናት ሁሉ እማሆይም ወይም የቀድሞዋ ስርጉት ከመሀል አዲስ አበባ የኮሌጅ ትምህርቷን አቋርጣ መጥታ መንዝ እመን ቆላ መቅረቷ በገጠሩ ማህበረሰብ ውስጥ ያልተበረዘ እምነትና ባህላዊ እሴት እንዳለ ለማሳየት ነው።

ከከተማ ወደ ገጠሩ ማህበረሰብ ክፍል በዘለቅን ቁጥር የሰብዓዊነት እሴት እየሰፈነ ሲሄድ እንመለከታለን። በተቃራኒው ወደ ከተማ በሄድን ቁጥር ደግሞ የሰብዓዊነት እየነጠፈ ሲሄድ ወይም ማኅበራዊነት ዋጋ ሲያጣ ይታያል። ለምሳሌ፦ የእመን ኡራኤል እናቶች ለእማሆይ የሚያደርጉላቸው እንክብካቤ፤ የኅጃም ባላባቶች ፈረንጆቹን ከመንገድ ላይ ጠልፈው ወስደው የሚያደርጉላቸው ግብዣ፤ የአቶ አሸኔ የሽንብራ እሸት ግብዣ፤ የመንዝ የሰርግ ባህል፤ የመነኮሳቱ ስጦታዎች ላይ የምናየው ልግስና መስጠትን የደስታ ምንጭ አድርጎ ሲያቀርብ ሲሳይን እንግዳዬ ነህ የሚለው የፕሮፌሰሩ ጥቁር ቡና ግብዣ ደግሞ መርገምን እስከመፈለግ የሚደርስ ስግብግብነት እንደሆነ ጥሩ ማሳያዎች ይሆናሉ። ቅዱሱ ጽዋ እንደሚታወቀው ደመ አምላክን ማቀበል በራሱ በአምላክ የተጀመረበት ቅዱስ ንዋይ እንደሆነ ነው። እንደ ክርስትና አስተምህሮ ደግሞ የሰው ልጅ ከሚመገበው ነገር ብቸኛው ህይወት ያለውና ህይወትንም መስጠት የሚችለው ስጋውና ደሙ ብቻ ነው። በትረካው ላይ እንደምናየው ይህን ቅዱስ ጽዋ የሚጠብቁ እንኳ ወይም ያዩት ቢሞቱም አስከሬናቸው አይፈርስም ይላል። ከእነዚህ ድርጊቶች በመነሳት ጽዋው ህይወትን ወክሎ በትዕምርትነት የቀረበ ይመስላል። ለዚህም ይመስላል “እማሆይ ውጫዊ ሰውነታቸው በመንፈሳዊ ተጋድሎ በመጎሳቆሉ ትንሽ ጠቆር ያሉ ቢመስልም

ፈገግ ሲሉ ግን ሙሉ የደስታ ብርሃን ፊታቸው ላይ ይታያል። ውስጣቸው በሰላምና በደስታ በእርጋታ የተሞላ ለመሆኑ ነጋሪ አያሻም” (እመን፣ 2007፣ 111) ሲል ተራኪው የሚገልጻቸው። ይህ የሚያመለክተው ደግሞ በሀገራችን የገጠሩ ማህበረሰብ ምንም እንኳን ልብሱ ቢቆሽሽና የተጎሳቆለ ቢመስልም ውስጡ ግን ሰላምና ደስታን የተሞላ እንደሆነ ለማጠየቅ የገባ ጥቅስ ነው።

ሲሳይ ጽዋውን ይፈልገዋል እንጂ ለምን እንደሚፈለግ እንኳን በወጉ የተረዳም አይመስል። ልክ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ክርስቶስን ለማየት፣ ለማናገር፣ ለመዳሰስና ወደ ቤታቸው ወስደው ለመጋበዝ ይጋፉ እንደነበሩት የዋህን ሰዎች ሁሉ እርሱም ቁሱን የማየት፣ የማስተዋወቅ ፍላጎቱ ከፍተኛ ነው። ሄዶ ለፓትርያርኩ መንገር፣ ጋዜጠኛ መጥራት፣ ለዓለም ማወጅ፣ የመሳሰሉትን ይተርክልናል። ካንጸባረቀው ሀሳብም ተነስተን ቁሱን የሚፈልገው ለታይታና ለወረት እንደሆነ መረዳት ይቻላል። ለምን ተፈላጊ እንደሆነ እንኳን መረዳት አልቻለም። ይህ የሚያሳየው ደግሞ የዘመኑ ትውልድ ህይወቱን የሚለካው አባቶቹ ባቆዩለት መለኪያ ሳይሆን ምዕራባውያኑ ባስቀመጡት መስፈርት እንደሚለካ መረዳት ይቻላል። ይህ የሚያሳየው ደግሞ በእጅ አዙር ቅኝ ግዛት እንደተቀፈደደ ነው። እማሆይ ግን “ ‘ወደ ቅዱሱ የኪዳን ቅርስ ወዳለበት ስፍራ መጠራቱን ያወቅሁት ቀን ነፍሴ ሰላምና ዕረፍት አግኝታለች። ከዚህ በላይ አያስፈልገኝም!’ ” (እመን፣ 2007፣ 120) ሲሉ ይስተዋላል። ከዚህም ጋር አያሩሳሌም ስትጮህ፣ ቆጵሮስ ስትጣራ፣ ሮም ስትቃትት፣ እንግሊዝ ስትቦተልክ፣ እመን ቆላን ለምን ዝም አልሽ እያለ ይጠይቃል ጽዋውም እንደዚህ በሌሎቹ ማብራሪያዎች እንደተገለጸው የእርስ በርስ መዋደድና መተሳሰብ ተምሳሌት ተደርጎ መቅረቡን ነው።

ደራሲው በረጅም ልቦለድ ስራዎቹ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን አዘወትሮ መጠቀሙ ላለው ወቅታዊ ሁኔታ ምስል ፈጥሮ የሚጽፈው ነገር በውል እንዲታይለትና እንዲሰማለት በመፈለጉ ነው። ለዚህም በምሳሌነት የሚጠቀሰው በገ/ጎራ ረጅም ልቦለድ ውስጥ የሚታየው የገዳም አባቶች ምትሐታዊ ስራ ነው። በአማርኛ ረጅም ልቦለዶች ውስጥ ብዙም ያልተለመደውን ምትሐታዊ ክስተቶች ሲጠቀም ይስተዋላል። ለምሳሌ በመካነ ኅርመት ዶ/ር ማግዳሊና አንድ ትልቅ ዛፍ ከቦታ ቦታ ይንቀሳቀሳል ብላ ለሲሳይ ስትነግረው ያሳያል።

በመኃሉ የፍርሃትና የአድናቆት በሚመስል ቃና ዶ/ር ማግዳሊና፦ “ሲሳይ” አለችኝ።

“አቤት” ብዬ ፊቴን ወደ እርሷ ሳዞር ፊት ለፊት ወደ ታች እጂን ዘርግታ፦

“Oh my God, I think that tree is moving!” (ኦ አምላኬ! ያ ዛፍ ይንቀሳቀሳል) አለች።

“Yaa every tree moves the wind” (አዎን ማንኛውም ዛፍ በነፋስ ይንቀሳቀሳል) አልኳት ለማቃለል ብዬ። እንደ እውነቱ ከሆነ እኔም በከፍተኛ ፍርሃት ውስጥ ነበርኩ።

“No, no I mean it is moving not swinging” (አይደለም አይደለም! መወዛወዝ ሳይሆን ይንቀሳቀሳል ነው ያልኩህ) አለች ኮስተር ብላ

“What?!” (ምን?!) አልኩ።

“በእርግጥ አይቸዋለሁ! አንድ ጊዜ ወደ ግራ ሌላ ጊዜ ወደ ቀኝ ከነስሩ እንደ ሰው ሲንቀሳቀስ አየሁት” አለች አፋን ክፍታ በመገረም (ዝጎራ፣ 2008፣ 214)።

ደራሲው ይህን ጽንሰ ሀሳብ ከገፀባህርይዎ ስም አወጣጥ ጀምሮ እስከ ታሪኩ ድረስ ከሐዲስ ኪዳን መጽሐፍ (ማቴ. 27፣56፣61፣28፣1፣ ማር. 28፣1፣ 15፣40-41፣ 16፣1፣9፣ ሉቃ. 24፣10፣ ዮሐ. 20፣11፣18) የወረሰው ነው። የወሰደበትንም መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሰረት ብንመለከት “ከሳምንቱ በመጀመሪያው ቀን ማልዶ በተነሳ ጊዜ፣ አስቀድሞ ሰባት አጋንንት ላወጣላት ለመግደላዊት ማርያም ታየ” (ማር. 16፣9) የሚለውን ማግኘት ይቻላል። “ማግዳሊና” የሚለው የፈረንጅ (እንግሊዘኛ) ስም ወደ አማርኛው ሲተረጎም “መግደላዊት” የሚለውን አቻ የአማርኛ ስም ይዞ ይገኛል። ይህ ስም ደግሞ ከላይ እንደታየው በቀጥታ ከመጽሐፍ ቅዱስ የተወሰደ ነው። የትልቁን ዛፍ ከቦታ ቦታ መንቀሳቀስ ያየን እንደሆነ ደግሞ ኢየሱስ ክርስቶስ ሞትን ሽሮ መቃብርን ፈንቅሎ እንደተነሳ ከሚያወሳው ተአምራዊ የሐዲስ ኪዳን መጽሐፍ ላይ የተወሰደ ታሪክ እንደሆነ ማመሳከር ይቻላል። ደራሲው ይህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ለአዲሱ ሀሳብ ማንጸሪያነትና እውነታውን ለማስረገጥ ተጠቅሞበታል።

ሁለተኛው ማሳያ ደግሞ ሊቀ ጠበብት አስተርአየ ስለበቁ አባቶች ተአምራት ለሲሳይ ሲያብራሩለት እናያለን።

... ‘ሰዎች ሁሉ የፈጣሪዬን ኃይል ያዩ ዘንድ ከሥርሽ ተነቅለሽ ወደኔ ነይ’ አሏት። ሰዎቹ ሁሉ ለዚያች ዛፍ ሊሰግዱ ወደው ሳለ ዛፊቱ ከሥሯ ተነቅላ፣ ነይ ብለው እንዳዘዟት ወደ ተክልዬ ሄደች” አሉ በደስታ እየተቁነጠነጡ።

“እና አየህ! የእነርሱ የብቃት ነው። ለድሎትና ለምችት ወይም ለክፋት አይደለም። ምዕመናንን ለማጽናት በእነርሱ አድሮ ስራ የሚሰራው እርሱ ቸር አምላካችን መሆኑን ለማሳወቅና የእግዚአብሔርን ክብር ከፍ ለማድረግ ነው” አሉ።

“ግሩም ነው! እውነት ነው!” አለ ሲሳይ (መርቦብት፣ 2010፣ 265)።

የሊቀ ጠበብት አስተርአየ ምክረ ሀሳብም እንደሌሎቹ ሁሉ መሰረታቸው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሆኖ እናገኘዋለን። የተወሰደውም ከአዲስ ኪዳን መጽሐፍ ነው። እንዲህም ተጽፎ ይገኛል።

ኢየሱስም ስለ እምነታችሁ ማነስ ነው፤ እውነት እላችኋለሁ። የሰናፍጭ ቅንጣት የሚያህል እምነት ቢኖራችሁ። ይህን ተራራ። ከዚህ ወደዚያ እለፍ ብትሉት ያልፋል፤ የሚሳናችሁም ነገር የለም (ማቴ. 17፡20)።

ጌታም አለ። የሰናፍጭ ቅንጣት የሚያህል እምነት ቢኖራችሁ። ይህን ሾላ። ተነቅለህ ወደ ባህር ተተክል ብትሉት። ይታዘዝላችሁ ነበር (ሉቃ. 17፡6)።

ይህ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅስም የሚያስረዳው በእምነት ስለሚደረጉ ተአምራቶች ነው። በተለይም ሀገርኛ እሴቶች ላይ ተመስርቶ መጻፉ ቀደም ሲል የነበሩንን ሰብዓዊ እሴቶች ለማስቀጠል ተጠቅሞበታል። ደራሲው እንዲህ አይነት ስልቶችን በመጻፍ ረገድ ቀዳሚ ነው ተብሎ ይታሰባል። በመሆኑም ተደራስያን ከራሳቸው ገጠመኞች ጋር እያገናኙ ያነቡታል የሚል እሳቤ ሊኖር ይችላል። ደራሲው እነዚህን ተአምራት የፈጠረው ከመጽሐፍ ቅዱስ ባገኘው ዕውቀቱ ተመስርቶ መሆኑን ለመረዳት ይቻላል። በረጅም ልቦለዶቹ ውስጥ ተአምራትን መፍጠሩ የተለያዩ ጠቀሜታዎችን አስገኝቶለታል። ከነዚህም ውስጥ፦

- ❖ የልቦለዶቹን ጉዞ በአጭር እንዳይቀጭ አድርጓቸዋል። ምክንያቱም በጣም ልብ አንጠልጣይ እየሆኑ እንዲሄዱ ሚና ተጫውቷል።
- ❖ ለተደራሲያን ልዩ አቀራረብ በመሆኑ ተደራስያን እንዲመስጡ ያደርጋቸዋል።
- ❖ መጽሐፍ ቅዱስን በተሻለ ሁኔታ ለሚያነቡ ተደራስያን ደግሞ ደራሲው ያመላክታቸውን ሰብዓዊ ገጠመኞች ቃላቱ ከሚናገሩት በላቀና በተስፋፋ ሁኔታ ልብ ለማድረግ ስለሚያስችላቸው የረጅም ልቦለዶቹን ፈጠራዊ ጽሑፍ በመጽሐፍ ቅዱስ ከሚያውቁትና ካነበቡት እውነታ ጋር እያገናዘቡ እንዲተረጉሙ ይረዳቸዋል።

4.5. የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ጠቃሾች ኪናዊ ፋይዳ በአለማየሁ ዋሴ ልቦለዶች

ደራሲ አለማየሁ ዋሴ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶችንና ታሪኮችን በማስገባት እንዲሁም የአጻጻፍ ስልቶችን በመጠቀም መጻፉ የበለጠ ውጤታማና በሳል ድርሰት እንዲሆንለት አስችሎታል። ደራሲው ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አስፈላጊ የሆኑ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ሲወስድ በቀጥታ ቃሉን ምንም ሳይቀይር ወስዶ በልቦለዶቹ ውስጥ የደባለቃቸው፤ እንዲሁም የተወሰነ ማሻሻያ በማድረግ የወሰዳቸውም አሉ። ከዚህም ባሻገር ደራሲው ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ከመውሰድ በተጨማሪ የአጻጻፍ ስልቶችንም ለረጅም ልቦለድ ስራዎቹ አመቺ እንዲሆን በማድረግ ያስገባቸው ስልቶችም አሉ።

በአጠቃላይ ደራሲው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጥቅሶችንና ታሪኮችን በልቦለዶቹ ውስጥ መጠቀሙ የተለያዩ ጠቀሜታዎችን አስገኝቶለታል።

4.5.1. ልቦለዶቹ ተነባቢነት

መጽሐፍ ቅዱስ ተነቦ የማይሰለች፤ በውስጣቸው ያሉት ይዘቶችም ሁሌም በተደጋጋሚ ስናነባቸው የአዲስነት ባህርይን የተጎናጸፉ ናቸው። የአለማየሁ ዋሴ የረጅም ልቦለድ ስራዎችም ተከሽነው የተጻፉት በመጽሐፍ ቅዱስ በምናውቃቸው ቃላቶች ከመሆኑ የተነሳ (ይህ ሲባል ግን ሙሉ በሙሉ ሳይሆን መሰረቱን ለመግለጽ ነው) ስናነባቸው ስሜትን የሚነኩና በማራኪ ቋንቋ የተቀናበሩ ናቸው። ከዚህም የተነሳ ልቦለዶቹ ተነባቢ እንዲሆኑ አድርጓቸዋል፤ ወይም ለተነባቢነታቸው አንዱን ሚና ተወጥቷል ማለት ይቻላል። ደራሲው የረጅም ልቦለድ ስራዎቹን የአከዋወን ጣጣ፤ ድርሰቶቹን የሚመስልባቸው ሁኔታዎችና ሰዎችን የሚመስልበት መንገድ ዘፈቀዳዊ አይደለም። ምርጫዎቹ በአንባቢዎች መጠነ ርዕይና ዝንባሌ፤ አንዳንዴም በወቅታዊ ፍላጎት የሚወሰኑ ናቸው። ለምሳሌ፦ ሲሳይ ጎርጎራ ከተማ፣ በፍለጋ ላይ ተሰማርቶ እያለ በአንድ መናፈሻ ክብብ ውስጥ የተማሩ የሚመስሉ አንድ ጎልማሳና አራት ወጣቶች ከሚያደርጉት ወግ የአንዱን ወጣት ንግግር በማሳያነት ወስደን እንመልከት።

አንዳንዱ እርሱ ሥልጣን ሲያገኝ ጠቅላላ የብሔሩ ሰው ሁሉ ሥልጣን ላይ የወጣ የሚመስለው፤ እርሱ ሲያልፍለት ሕዝቡ ሁሉ ያለፈለት የሚመስለው፤ በአንጻሩ እርሱ ሲጎድልበት ሕዝቡም አብሮ የጎደለበት የሚመስለው አለ። በባዶ ሜዳ ያዙኝ ክቡርኝ የሚል ራሱን ሙሴ አድርጎ ከኋላው መላው እስራኤል በምድረ በዳ የእርሱን በትር አምኖ የተከተለው የሚመስለው እንደ ሲሞን መሰሪ ራሱን ባዶ አየር ላይ የሚያንሳፍፍ

ጴጥሮስ ሲመጣ ወርዶ የሚፈጠፈጥ ስንቱን አየን (መርቦብት፣ 2010፣ 200) (አጽንኦት የኔ)።

ተደራሰያን እነዚህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች በሚያነቡበት ወቅት ከሀገራችን ወቅታዊ ሁኔታ ጋር እያዛመዱ ሊያነቡት ይችላሉ የሚል እምነት ይኖራል። በተለይም ያሳለፍናቸውን ሃምሳ ዓመታት በፅደብ ልቦናቸው መለስ ብለው እንዲያስታውሱ ያደርጋቸዋል። ባለፉት ሃምሳ ዓመታት ኢትዮጵያን የመሩት መንግስታት ደራሲው እንደገለጸው ራሳቸውን ሙሴ አድርገው የኢትዮጵያ ብሔር ብሔረሰቦች ወኪል ነን ህዝብ መርጦናል፤ ህዝብ ይወደናል በሚል ፈሊጥ ሀገራችንን ስጋዋን በልተው በአጥንቷ እንዳስቀሯት ከዘይቤዎቹ መረዳት ይቻላል። እንዲሁም “እንደ ሲሞን መሰሪ ራሳቸውን ባዶ አየር ላይ የሚያንሳፍፉ ጴጥሮስ ሲመጣ ግን ወርደው የሚፈጠፈጡ” በሚል መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ የተገለጸ ዐረፍተ ነገር እናገኛለን።

ሲሞን መሰሪ በመጽሐፍ ቅዱስ፣ አዲስ ኪዳን መጽሐፍ ውስጥ የሚገኝ የሰማርያን ህዝብ ሲያስት የነበረ ጠንቋይ ሲሆን በኋላም እነ ጴጥሮስ በእግዚአብሔር ጸጋ ሲያጠምቁና ሲፈውሱ አይቶ በገንዘቡ ጸጋን ሊገዛ የሞከረ ሰው ነው። ባሳለፍናቸው ዓመታትም የነበሩ ባለስልጣናት ልክ እንደዚህ ሰው ህዝባቸውን እኛ ነን ያለንልህ ከእኛ በላይ መንግስት ላሳር እያሉ በመዋሸትና በመቅጠፍ ፍትህን በገንዘብ ሲቸረቸሩ እንደነበር በማንጸሪያነት ተጠቅሞበታል። እንደ መታደል ሆኖ ደግሞ የደራሲው መጻሕፍት ተደራሰያን ዘንድ ደርሰው በተነበቡ ማግስት የመንግስት ለውጥ በሀገራችን ተከሰተ።

ደራሰያን ነገን በመተንበይ ህዝብን በጥበብ ይመራሉ እንደሚባለው ይህ ደራሲም ትንቢቱ ተሳክቶለታል ማለት ይቻላል። የለውጡንም መንግስት ተደራሰያኑ ከእውነተኛው የእግዚአብሔር ሰው ጴጥሮስ ጋር እያነጻጸሩ እንደነሱሞን መሰሪ ያሉ አስመሳይ መሪዎችን ሊኮንኑ ይችላሉ የሚል አንደምታ ይኖረዋል።

እነዚህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችም ከብሉይና አዲስ ኪዳን መጻሕፍት እንደተወሰዱ በቅደም ተከተል እንደሚከተለው ማረጋገጥ ይቻላል።

የእስራኤል ልጆች ግን በባሕሩ ውስጥ በየብስ ሄዱ፤ ውጥኞችም በቀኛቸውና በግራቸው እንደ ግድግዳ ሆኑላቸው። እግዚአብሔር በዚያን ቀን እስራኤልን እንደዚህ ከግብጻውያን እጅ አዳነ፤ እስራኤልም የግብጻውያንን ሬሳ በባሕር ዳር አዩ። እስራኤልም እግዚአብሔር

በግብፃውያን ላይ ያደረጋትን ታላቁቱን እጅ አይ፣ ሕዝቡም እግዚአብሔርን ፈሩ፣ በእግዚአብሔርም በባሪያውም በሙሴ አመኑ (ዘጸ. 14፣ 29-31) (አጽንኦት የኔ)።

... ሲሞን የሚሉት አንድ ሰው ግን እኔ ታላቅ ነኝ ብሎ፣ እየጠነቀለ የሰማርያንም ወገን እያስገረመ ቀድሞ በከተማ ነበረ። ከታናናሾችም ጀምሮ እስከ ታላላቆቹ ድረስ ታላቁ የእግዚአብሔር ኃይል ይህ ነው እያሉ ሁሉ ያደምጡት ነበር። ከብዙ ዘመንም ጀምሮ በጥንቆላ ስላስገረማቸው ያደምጡት ነበር። ነገር ግን ስለ እግዚአብሔር መንግሥትና ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ስም እየሰበከላቸው ፊልጶስን ባመኑት ጊዜ፣ ወንዶችም ሴቶችም ተጠመቁ። ሲሞን ደግሞ ራሱ አመነ፣ ተጠምቆም ከፊልጶስ ጋር ይተባበር ነበር፤ የሚደረገውንም ምልክትና ታላቅ ተአምራት ባየ ጊዜ ተገረመ። ... ሲሞንም በሐዋርያት እጅ መጫን መንፈስ ቅዱስ እንዲሰጥ ባየ ጊዜ፣ ገንዘብ አመጣላቸውና እጄን የምጭንበት ሁሉ መንፈስ ቅዱስ ይቀበል ዘንድ ለእኔ ደግሞ ይህን ሥልጣን ስጡኝ አለ። ጴጥሮስ ግን እንዲህ አለው። የእግዚአብሔርን ስጦታ በገንዘብ እንድታገኝ አስበሃልና ብርሀ ከአንተ ጋር ይጥፋ። ልብህ በእግዚአብሔር ፊት የቀና አይደለምና ከዚህ ነገር ዕድል ወይም ፈንታ የለህም (ሐዋ. 8፣ 9-13፤ 18-21) (አጽንኦት የኔ)።

ደራሲው እነዚህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች ለተለያዩ ኪናዊ ፋይዳዎች እንደተጠቅሞባቸው እንመለከታለን። መጀመሪያ አካባቢ ላይ “ራሱን ሙሴ አድርጎ ከኋላው መላው እስራኤል በምድረ በዳ የእርሱን በትር አምኖ የተከተለው የሚመስለው” በሚል የሚገልጸው ምጸትን ለማስረጽ ሲሆን የነበረው ስርዓት ሙሴ ይፈጽመው ከነበረው ድርጊት በተቃራኒው ይፈጽም እንደነበር ተደራስያን አሟልተው ሲያነቡት ይችላሉ። አስከትሎም የነበረውን እውነታ ለማስረገጥ ይሞክራል። “እንደ ሲሞን መሰሪ ራሱን ባይ አየር ላይ የሚያንሳፍፍ ጴጥሮስ ሲመጣ ወርዶ የሚፈጠፈጥ” ከጥቅሱ መረዳት እንደሚቻለው እንደሲሞን መሰሪ ሲያታልለን ኖሮ እንደጴጥሮስ ያለው እውነተኛ ሰው ሲመጣ ግን እውነት ሲገለጥ እንደሚችል ለተደራሲ ጥቆምታ ይሰጣል።

ሲሳይ የአራቱን ወጣቶች የብሶትና ቁጭት ንግግሮች ሲከታተል ቆይቶ ጎልማሳው እንዲህ ባለ መልኩ ተስፋ ሰጪ በሆኑ ንግግሮች ሲያጠቃልል እንመለከታለን።

“መንግሥተ ሰማያት በመጠባበቅ አትመጣም፤ በመካከላችሁ ናትና እንዲል ታላቁ መጽሐፍ፤ መሲሔ እና አርድእቱ በመካከላችን ናቸው። ጨለማው ሲነጋ፣ የደፈረሰው

ሲጠራ፣ አባራው ሲሰክን ከመካከላችን ይነሳሉ። በግብራቸው ይታወቃሉ። ሥልጣን አይሹም ሕዝቡ ግን ይሾማቸዋል። ታውቃላችሁ ይባላሉ እንጂ እናውቅላችኋለን አይሉም። ክብር አይፈልጉም ሕዝቡ ግን ያክብራቸዋል። እነርሱም እየተራቆቱ ያለብሱታል፣ እየደከሙ ያበረቱታል፣ እየወደዱ ያዋድዱታል፣ ትሑት ሆነው ጀግና ያደርጉታል፣ በምጽዋት ሳይሆን በላቡ ያክብሩታል” (መርብብት፣ 2010፣ 204-205) (አጽንኦት የኔ)።

ደራሲው ይህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ቀደም ሲል ተብራርቶ ለነበረው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አያይዞ በማምጣት በአዲሱ ትውልድ ላይ ተስፋን ለማጫር የተጠቀመበት ስልት ይመስላል። “መንግሥተ ሰማያት በመጠባበቅ አትመጣም፤ በመካከላችሁ ናትና እንዲል ታላቁ መጽሐፍ፤ መሲሐ እና አርድኦቱ በመካከላችን ናቸው”። የምትለውን ዐረፍተ ነገር መዘን ብንመለከት በተለይም በአሁን ወቅት ላለው የሀገራችን ነባራዊ ሁኔታ ተደራሲያን ላይ ተስፋን ለማጫር ታስቦበት የመጣ ይመስላል። እግዚአብሔር አዳምን ከልጅ ልጅህ ተወልጄ አድንህለሁ ብሎ በገባለት ቃል ኪዳን መሰረት አያሱስ ክርስቶስ ከሐዋርያቱ ጋር በምድር ላይ እየተመላለሰ በሚሰብክበት ጊዜ “ፈሪሳውያንም የእግዚአብሔር መንግሥት መቼ ትመጣለች ብለው ቢጠይቁት፥ መልሶ የእግዚአብሔር መንግሥት በመጠባበቅ አትመጣም፤ ደግሞም እንኳት በዚህ ወይም እንኳት በዚያ አይሉአትም። እነሆ፥ የእግዚአብሔር መንግሥት በመካከላችሁ ናትና አላቸው” (ሉቃ. 17፥ 20-21) (አጽንኦት የኔ)። ተብሎ እንደተጻፈው አሁን ባለው የሀገራችን ነባራዊ ሁኔታም ልክ እንደመጽሐፍ ቅዱሱ መሲህ መልካም መሪ እንደከሰተ እንዲሁም እንደአርድኦቱ ሁሉ ሀገራቸውን ለማገልገል ቆርጠው የተነሱ ሰዎች እንዳሉ፤ ህዝቡ ደግሞ በሩቅ ከመመልከት ተቆጥቦ ወደ ውስጡ በመመልከት የሀገራችንን ብሔራዊ ጥቅምና ደህንነት ማረጋገጥ እንደሚገባው ለማጠየቅ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤው ጥቁምታ ይሰጣል።

ይህንኑ ከላይ የተገለጸውን ሀሳብ የሚያዳበር ሌላ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ወስደን እንመልከት።

የብርሃኑ አምድ ወዳለበት ወደ ከፍታው ሲወጡ ሁሉም ይከተላቸዋል። ለኢትዮጵያ አምላክ የታመኑ ናቸውና የአምላክ ጸጋ አይለያቸውም። እርሱም የሥራ ፍሬያቸውን ያሳድጋል፣ የድካማቸውን ውጤት ይባርካል። ከሞተ አንበሳ ሆድ ውስጥ ማር ያወጡ ዘንድ የተባረኩ ናቸው (መርብብት፣ 2010፣ 207) (አጽንኦት የኔ)።

በዚህ የንባብ አውድ መሰረታዊ መነሻነት ደራሲው የተጠቀመውን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ብንመለከት “ከሞተ አንበሳ ሆድ ውስጥ ማር ያወጡ ዘንድ የተባረኩ ናቸው” የሚለው ዐረፍተ ነገር በቀጥታ የሚወስደን ወደ ብሉይ ኪዳን መጽሐፍ፣ መጽሐፈ መሳፍንት ነው። ቃሉም እንዲህ የሚል ሆኖ እናገኘዋለን። “ ... እነሆም፥ በአንበሳው ሬሳ ውስጥ ንብ ሰፍሮበት ነበር፥ ማርም ነበረበት። በእጁም ወስዶ መንገድ ለመንገድ እየበላ ሄደ፤ ወደ አባቱና ወደ እናቱ መጣ፥ ማሩንም ሰጣቸው፥ እነርሱም በሉ፤ ማሩንም ከአንበሳው ሬሳ ውስጥ እንደወሰደ አልነገራቸውም” (መሳ.፣ 14፥ 8-9)። ይህ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጥቅስ የሚተርከው የእግዚአብሔር ኃይል ስለወረደለት ሶምሶን ስለተባለ ሰው ነው። ሶምሶን በትንቢት የተወለደ ሰው ነው። የአንበሳ ደቦል ሊበላው እያገሣ ወደ እርሱ በደረሰ ጊዜ የእግዚአብሔር ኃይል በእርሱ ላይ ወርዶለት ጠቦትን እንደሚቆራርጥ በእጁ ምንም ሳይኖር አንበሳውን ቆራረጠው ይላል። ከጥቂት ቀናት በኋላም በአንበሳው ሬሳ ውስጥ ንብ ሰፍሮበት፣ ማርም ያገኛል። ከማሩም ይበላል። “እርሱም ከበላተኛው ውስጥ መብል ወጣ፥ ከብርቱም ውስጥ ጥፍጥ ወጣ” (መሳ.፣ 14፥ 14) ይላል።

እንደሚታወቀው የሞተ አንበሳ ጠረኑ የሚያስጠላ፣ ለዓይን ደስ የማይሉ ነፍሳት የሚራቡበት እንጂ ማር ይወጣል ተብሎ አይታሰብም ነገር ግን ከታሪኩ እንደተረዳነው ሶምሶን ሞቶ ከሰነበተ የአንበሳ ሬሳ ሆድ ውስጥ ማር አውጥቶ በልቷል። ይህን ትረካ በተለያዩ መንገድ ልንተረጉመው እንችላለን። በዚህ የንባብ አውድ ውስጥ ደራሲው ለማሳየት የፈለገው በኢትዮጵያ ስለተከሰተው የሰላም መደፍረስና መጻኢ የሀገሪቷ ዕጣ ፋንታ ነው። ባለፉት ሀምሳ ዓመታት በኢትዮጵያ የዜጎቿን ስቃይና እንግልት የሚያባብሱ የተለያዩ ክስተቶች ተስተውለዋል። በዚህም የተነሳ ዜጎቿ ለስደት፣ ለረሃብ፣ ለእርዛት፣ ለእስር ወዘተ ተዳርገዋል። የሀገሪቷ ሀብት እየተዘረፈ ወደ ውጪ ተልኳል። ቁስሏን ለማከም በየጊዜው የሚነሱ ፖለቲከኞችም ሲያድኗት ሳይሆን ቁስሏን ሲያመረቅዱበት ይስተዋላሉ። ሀገሪቷ ምንም እንኳን በተለያዩ የተንኮል ሴራዎች ብትተበተብም እስካሁን ግን አልፈረሰችም።

በዚህም መሰረት ለኢትዮጵያ የሞተው አንበሳ ሬሳ ተምሳሌት ተደርጎ የቀረበ ነው። ከሞተው አንበሳ ሬሳ ማር እንደወጣ ሁሉ የኢትዮጵያ መጻኢ ዕድልም መልካም ይሆናል የሚል አንደምታ ይኖረዋል። ከዚህ በኋላ የሚመጡት መሪዎችም ፈጣሪው ለሶምሶን ኃይልን በክንዱ አድርጎ አንበሳውን እንደሰባበረ እነሱም በህዝባቸው ተመርጠው ኢትዮጵያን ዳግም ወደ ከፍታው ማማ ያወጧታል። በመሆኑም “ከሞተ አንበሳ ሆድ ውስጥ ማር ያወጡ ዘንድ የተባረኩ ናቸው”

የሚለውን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ትንቢት ለመንገር ተጠቅሞበታል። ኢትዮጵያ ወደፊት የተሻለች ሰላማዊ ሀገር ልትሆን እንደምትችል ለተደራሰያን ተስፋን ያጭራል። ሁለተኛውን ማሳያ እንመልከት።

ለእስራኤሎች መዳን ሙሴ በምድረ በዳ እባብን እንደሰቀለ ድህነትን በኢትዮጵያ ዐደባባዮች ላይ ድርሳነ ልማትን ደግመው ይሰቅሉታል። ትዕምርተ ጥበባትን እያመለከቱ በወንዞቿ ግርጌ ችጋርን ጉሮሮውን ሰንገው ያጋድሙታል። በጥልቅ እሳቤያቸው የስንፍናና የጥላቻ አረንጓዴን ያደርቃሉ። በእናት ምድር ውስጥ የበይ ተመልካች እንዳይኖር ፍትሕ ይበይናል። ፊቱ ለወዛ ሀብቱ ለበዛ አያዳሉም። በወርቃማው ዘመን ሳይደርሱ ለሞቱት ይለቀስ እንደሆነ እንጂ በፍትሕ እጦት የሚፈስ የሕዝብ እንባ የለም (መርበብ፣ 2010፣ 207) (አጽንኦት የኔ)።

በዚች ሀገር ክፋቶች ሁሉ ተሰርተው ስላለቁ እንደሰው የሚቀረን መልካም ስራን መስራት ነው። መጨረሻው ዘመን ለኢትዮጵያ ብሩህ መሆኑን ለማጠየቅ “ለእስራኤሎች መዳን ሙሴ በምድረ በዳ እባብን እንደሰቀለ ድህነትን በኢትዮጵያ ዐደባባዮች ላይ ድርሳነ ልማትን ደግመው ይሰቅሉታል” የሚለውን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ተጠቅሟል። ይህም መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ከብሉይ ኪዳን መጽሐፍ “ ... እግዚአብሔርም ሙሴን እባብን ሰርተህ በዓላማ ላይ ሰቀል፤ የተነደፈውም ሁሉ ሲያያት በሕይወት ይኖራል አለው። ሙሴም የናሱን እባብ ሰርቶ በዓላማ ላይ ሰቀል፤ እባብም የነደፈችው ሰው ሁሉ የናሱን እባብ ባየ ጊዜ ዳ” (ዘጉ.፣ 21፣ 8-9) ከሚለው ተቀንጭቦ የተወሰደ ነው። እባብ የመጥፎ ስራ ተምሳሌት ነው። በገሀዱ ዓለም እባብን ያገኘ ሁሉ ራስ ራሱን ብሎ ቀጥቅጦ በመግደልም የሚሰቅለው ከዚህ የተነሳ ይሆናል የሚል እሳቤ አለ። እባብ ተገድሎ መሬት ላይ ከተጣለ አፈር ልሶ ይነሳል ይባላል የማህበረሰባችንን እሳቤ ብናይ።

ሌላኛውን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ብንመለከት ደግሞ እንዲህ በሚል ያስረዳል። “ከተራሮቿ ላይ ቆመው የመከራውና የችጋሩ ውኃ መድረቁን፣ የብልጽግናና የሰላም ቁጠማ ዳግም መብቀሉን ለዓለም ያበስሩ ዘንድ ርግቦችን ይለቃሉ። ልዑካኖቻቸው ለብሥራት እንጂ ለልመና ወደ ዓለም አይሰማሩም” (መርበብ፣ 2010፣ 208) (አጽንኦት የኔ)። እርግብ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሰላም ተምሳሌት ናት። ከጥፋት ዘመን በኋላ ምድር ወደ ቀደመ ሁኔታ መመለሷን ቁጠማ ይዛ በመመለስ ያበሰረች ወፍ ተደርጋ ትወሰዳለች። የኢትዮጵያ መጻኢ ዕድልም ሰላም ሊሆን እንደሚችልና ልጆቿ ሰላምን ለማብሰር ወደ ተለያዩ የዓለም

ሀገራት ለልመና ሳይሆን የምስራችን ለማብሰር እንደሚሄዱ ተስፋን ለማጫር ደራሲው የተጠቀመበት ስልት ነው።

ደራሲው ከላይ በማብራሪያው እንዳየነው መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎቹን በረጅም ልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ ሲጠቀም የብዙኃን ጉዳዮችን ሊጠቁም በሚችል መልኩ በተደራሰባቸው ወቅታዊ ፍላጎትና ዝንባሌ ላይ እየተመሰርተ መጻፉ ለረጅም ልቦለዶቹ ተነባቢነት ጉልህ ድርሻ ተወጥቷል ተብሎ ይታሰባል። ስራዬ ብሎ ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ትኩስ ትኩስ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ፈልጎ በማበጀት ሀሳቡን ገልጸባቸዋል።

4.5.2. ስራዎቹን ማራኪነት ማላበስ

የደራሲው ረጅም ልቦለድ ስራዎች ሲነበቡ የሚመስጡና ማራኪ ናቸው። ለምሳሌ፦ የመቼት አገላለጽ ሲታይ ኃይማኖታዊ ተቋማትን (ናዳ ማርያም፣ ጨጨሆ መድኃኒያለም፣ ደብረ አርን፣ እመን ኡራኤል፣ አምስትያ ተክለኃይማኖት፣ አርባ ሃራ መድሃኒያለም፣ ማህበረ ስላሴ፣ አክሱም ጽዮን፣ ጴጥሪያን ገዳም፣ ይምርሃነ ክርስቶስ፣ መካነ ኅርመት) መጠቀሙ፣ የገፀባህርያት አሳሳሉ ሲታይ ደግሞ አንዳንዶቹ ማንነታቸውን በመፈለግ የሚባዝቁ ሌሎች ደግሞ ማንነታቸውን በወጉ የተረዱ ሆነው እናገኛቸዋለን። ለምሳሌ፦ ሲሳይ በእነ አባ መርሐ ጽድቅ “ታመሀል” የሚል ጥሪ ደርሶት ቅዱሱን ጽዋ ፍለጋ በሚል ሲንከራተት እንመለከታለን።

ሲሳይ የተባለው ገፀባህርይ ዘመናዊ ነኝ የሚለው የዚህ ዘመን ትውልድ ወኪል ተደርጎ የቀረበ ነው። ደራሲው የዚህን ገፀባህርይ ግብር ከመጽሐፍ ቅዱሱ ቶማስ ጋር ያመሳስለዋል። “እንደ ቶማስ በአይንህ ካላየህ፣ በእጅህ ካልዳሰስከው አትረካም” (እመን፣ 2007፣ 165)። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ቶማስ የተባለ ከአሥራ ሁለቱ ሐዋርያት አንዱ የኢየሱስ ክርስቶስን ከሞት መነሳት ሐዋርያቱ በነገሩት ጊዜ ካላየሁ አላምንም ነበር ያለው።

ነገር ግን ከአስሥራ ሁለቱ አንዱ ዲዲሞስ የሚሉት ቶማስ ኢየሱስ በመጣ ጊዜ ከእነርሱ ጋር አልነበረም። ሌሎቹም ደቀ መዛሙርቱ። ጌታን አይተነዋል አሉት። እርሱ ግን የችንካሩን ምልክት በእጆቹ ካላየሁ ጣቴንም በችንካሩ ምልክት ካላገባሁ እጄንም በጎኑ ካላገባሁ አላምንም አላቸው። ከስምንት ቀን በኋላም ደቀ መዛሙርቱ ደግመው በውስጥ ነበሩ። ቶማስም ከእነርሱ ጋር ነበረ። ደጆች ተዘግተው ሳሉ ኢየሱስ መጣ፤ በመካከላቸውም ሰላም ለእናንተ ይሁን አላቸው። ከዚያም በኋላ ቶማስን ጣትህን ወደዚህ አምጣ እጆቹን እይ፤ እጅህንም አምጣና በጎኔ አግባው፤ ያመንህ እንጂ ያላምንህ አትሁን

አለው። ቶማስም ጌታዬ አምላኬም አለው ብሎ መለሰለት። ኢየሱስም ስላየህኝ አምነህል፤ ሳያዩ የሚያምኑ ብጹዓን ናቸው አለው (ዮሐ. 20÷24-29) (አጽንኦት ዮኔ)።

ሲሳይም ልክ እንደ ቶማስ በገዳማውያን አባቶች የሚሰጡትን ትዕዛዛት ካላየሁ አላምንም የሚል መንፈስ ያለው ገፀባህርይ ነው። ገዳማውያን አባቶችን ያየን እንድሆነ ደግሞ በዘመናዊ ትምህርት ዓለም ከፍተኛ ማዕረግ የደረሱ ነገር ግን ገዳማዊ ህይወትን የመረጡ ተደርገው የተሳሉ ናቸው። ገዳማውያን አባቶች የተሳሉበት መንገድ ደግሞ ታሪክ ያቆዩ የትውልዱ ባላደራ ተደርገው ሲሆን የእዚህን ዘመን ትውልድ በሲሳይ ወኪልነት ታሪክን ለማውረስ ሲጥሩ ያሳያል። የሲሳይ ትውልድ ደግሞ ከተግባር ይልቅ ታይታን፣ መስሎ መታየትንና ጥርጣሬን ያንጸባርቃል።

የሲሳይ ህመምና ቅዱስ ጽዋ ፍለጋም የሚያሳዩን የትውልዱን ማንነታዊ መታመም ነው። ከዚህም የተነሳ ደራሲ አለማየሁ ዋሴ በእነ አባ አክሊሉ አማካይነት ኢትዮጵያዊ ህመማችንን ለማክም ጥረት አድርጓል። እንዲሁም በርካታ ኃይማኖታዊ ቁሳዊ ባህሎችን በረጅም ልቦለዶቹ እየጠቀሰ ማስገባቱ ስራዎቹ ማራኪነት እንዲኖራቸው አድርጎለታል።

በዝጎራ ረጅም ልቦለድ ውስጥ ትውልዱ ከድንዛዜው እንዲወጣ ለማድረግ “ከእንግዲህ ወዲህ ሌሊት አይሆንም፣ ጌታ አምላክም በእነርሱ ላይ ያበራላቸዋልና የመብራት ብርሃን፣ የፀሐይ ብርሃን አያስፈልጋቸውም” (ዝጎራ፣ 2008፣ 15) በማለት ይገልጻል። ይህን አገላለጽም የተጠቀመው በተደራስያን ዕዝነ ልቡና አብርሃን ለመፍጠር ነው።

በሌላ በኩልም ደራሲው በድርሰቱ ውስጥ ቅኔን በግዕዝ ቋንቋ ማቅረቡ፣ እንዲሁም የተለያዩ መልዕክቶችን በግዕዝ እየጻፈ ማቅረቡ ስራዎቹ ማራኪ እንዲሆኑ አድርጎለታል። ለምሳሌ፦ ሊቁ ተዋናይና አጼ በካፋ ከዘመናት በፊት አብረው ሲማሩ፣ የተጨዋውቱትን ተዋናይ በቅኔ ለንጉስ በካፋ በማይጎረብጥ መልኩ እንዲህ ባለ መልኩ ልኮላቸዋል።

‘ ኢትርሃዕ በካፋ ዘተዋናይነ ክልዔነ፣

እንዘ አበ አብርሃም አንተ ውብእሲተ አብርሃም አነ፣’

በሚል ቅኔ (መርበብ፣ 2010፣ 260)።

ትርጉሙም ተዋነይ እና በካፋ መጀመሪያ ቃል የተግባቡት ሲጸዳዱ ስለነበረ ነገሩን በዘመኑ በነበረው አማርኛ በግልጽ እንዳይጽፍ ለንጉሥ የማይገባ ጸያፍ ይሆንበታል። ስለዚህ ሊቅ ስለነበረ እነዚህን ቃላት በሰምና ወርቅ የሚገልጽለት ቅኔ መቀኘት ያስባል። ይህን ሲያስብ የአብርሃም አባት ስሙ 'ታራ' ሲሆን የሚስቱ ስም ደግሞ 'ሣራ' ነው። ስለዚህ በቅኔው "የአብርሃም አባት (ታራ) አንተ (በካፋ) ሆነህ፤ እኔም የአብርሃም ሚስት (ሣራ) ሆኜ ሁለታችን የተነጋገርነውን አትርሳ ማለት ነው። በቀላል አማርኛ 'አንተም ስታራ እኔም ሣራ' " ማለት ነው። እነዚህ ከላይ ቅኔ ለመቀኘት ያገለገሉት ሁለት ስሞች መጽሐፍ ቅዱሳዊ ስሞች ሲሆኑ ምንጫቸውም ብሉይ ኪዳን መጻሕፍ (ዘፍ. 11፡24-32፤ 17፡15) ነው። ይህ የአጻጻፍ ስልትና ቋንቋ ለድርሰቱ ማራኪነት ራሱን የቻለ ኪናዊ ፋይዳ አበርክቷል።

ምዕራፍ አምስት

ማጠቃለያና አስተያየት

5.1. ማጠቃለያ

መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ ማለት በሥነ ጽሑፍ ስራዎች ውስጥ ከመጽሐፍ ቅዱስ አንዳንድ ጥቅሶችን እንዲሁም ታሪኮችን በመውሰድ መጠቀም ማለት ነው። መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን በሥነ ጽሑፍ ስራ ውስጥ መጠቀም በቅርብ ጊዜ የተጀመረ ሳይሆን ከቀደምት ዘመናት ጀምሮ ደራስያን ይገለገሉበት የነበረ ነው። በደራሲ አለማየሁ ዋሴ የረጅም ልቦለድ ስራዎችም ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች መንጸባረቃቸው ልቦለዶቹ አጽንኦት አግኝተው ይነበቡ ዘንድ እንዲሁም ከፍተኛ የሆነ ተቀባይነትን እንዲያገኙ አስተዋጽኦ አበርክተዋል።

በደራሲ አለማየሁ ዋሴ እመን (2007)፣ ዝኅራ (2008) እና መርበብት (2010) በተሰኙት ረጅም ልቦለዶች ውስጥ በርካታ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶችን፣ ታሪኮችን እንዲሁም የሀሳብ አገላለጽ ስልቶችን እናገኛለን። ደራሲው እነዚህን ጥቅሶች የልቦለድ አላባወያኑን በተገቢው መንገድ ለማሳካት ሲል በተለይም ደግሞ ለታሪክ ማቀናበሪያነት ይበልጥ እንደተጠቀመባቸው ያሳያል። አለማየሁ ከፍ ሲል የተጠቀሱትን የረጅም ልቦለድ መጻሕፍት ከመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶችን እየመረጠ፣ እያስገባና እያቀነባበረ ሲጽፍ የራሱን ግላዊ ተሞክሮዎች ተጠቅሟል። ደራሲው ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አስፈላጊ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን ሲወስድ በቀጥታ ቃሉን ምንም ሳይቀይር ወይም መሰረታቸውን መጽሐፍ ቅዱስ ላይ አድርጎ መጠነኛ ማሻሻያ በማድረግ ለምናባዊ ፈጠራው ምቹ እንዲሆኑ በማድረግ ተጠቅሞባቸዋል።

ከዚህም በተጨማሪ ደራሲው መቼቶቹን ሲገልጽ በኦርቶዶክስ ተዋህዶ ኃይማኖት ተከታዮች ዘንድ በይበልጥ የሚታወቁትን ኃይማኖታዊ ቦታዎች እንደ መቼት ሲጠቀም በገፀባህርያት አሳሳቱም አንዳንዶቹን ገፀባህርያት ኢትዮጵያዊ ማንነትን በመፈለግ የሚንከራተቱ ሌሎችን ደግሞ ማንነታቸውን በወጉ የተረዱ አድርጎ መሳሉን ያሳያል።

በአጠቃላይ ደራሲ አለማየሁ ዋሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎችን መጠቀሙ እንዲሁም መጽሐፍ ቅዱሳዊ የአጻጻፍ ስልቶችን በልቦለዶቹ ውስጥ ማስገባቱ የተለያዩ ጠቀሜታዎችን አስገኝተውለታል። ከነዚህም መካከል ልቦለዶቹ ተነባቢነትን እንዳስገኘላት እና

ስራዎቹ ማራኪነትን እንዲላበሱለት እንዳስቻለለት መረዳት ተችሏል። መጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎቹ የበኩላቸውን አስተዋጽኦ እንዳደረጉለት መረዳት ይቻላል።

5.2. አስተያየት

የሥነ ጽሑፍ ጥናት በተለያዩ ዘዴዎች ሊጠና ይችላል። በዚህ ጥናትም ለደራሲ አለማየሁ ዋሴ የረጅም ልቦለድ ስራዎች፣ የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች አጠቃቀም ስልት በመመርመር እንደጀመሪ አጥኚ አንድ መንገድ ለማመላከት ተሞክሯል። ደራሲው በረጅም ልቦለድ ስራዎቹ ውስጥ ማስተላለፍ የፈለገውን ፍሬ ሀሳብ በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤዎች አዋዝቶ እንዴት እንዳቀረበ የአጠቃቀም ስልቱን ለተደራሰቦቹን ይጠቁማል። በተመሳሳይ ርዕስ ጉዳይ ላይም ወደፊት ሰፊ ያለ ጥናት መስራት ለሚፈልጉ ተመራማሪዎች እንደመነሻ ሀሳብ በመሆን ያገለግላል። ከዚህ ባለፈ በደራሲው ስራዎች ላይ ከታሪካዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ፣ ሥነ ጽሑፋዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ እና ሚቶሎጂያዊ ንቡር ጠቃሽ ዘይቤ አንጻር ሥነ ጽሑፋዊ ጥናት ቢካሄድባቸው ለተደራሰቦቹን የተሻለ ጥቆማ ለመስጠትም ሆነ ለሥነ ጽሑፍ እድገት የጎላ አስተዋጽኦ ይኖረዋልና ቢተኮርበት መልካም ይሆናል።

ዋቢዎች

ለማንኛውም (2008):: “ ‘ብቻ ... ብ ...ቻ ምን ይሆናል ... ል!’፤ የባሕርይ ገጽ ባህርያት ሥነ ጽሑፍ ፋይዳ ፍክራ፣ በፍቅር እስከ መቃብርና በቴዎድሮስ እንባ ረጅም ልቦለዶች”። የህዲስ አለማየሁ የባህል ጥናት ተቋም አራተኛው ዓመታዊ አገር አቀፍ ዐውደ ጥናት መድበለ ጉባኤ። ደብረ ማርቆስ ዩኒቨርሲቲ፣ ገጽ 67-86።

ብርሃኑ ገበየሁ። (2003):: የአማርኛ ሥነ ግጥም (2ኛ እትም)። አዲስ አበባ፣ አልፋ አሳታሚዎች ማተሚያ ቤት።

ቴዎድሮስ አለበል። (2006):: “ ‘ልጅነት’ በማህሌትና አለንጋና ምሥር፤ ስነ ልቦናዊ ንባብ ” (ያልታተመ የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት)። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ የአማርኛ ቋንቋ፣ ሥነ ጽሑፍ እና ፎክሎር ትምህርት ክፍል፣ አዲስ አበባ።

ቴዎድሮስ ገብሬ። (2008):: በይኑዲሲፕሊናዊ የሥነ ጽሑፍ ንባብ (2ኛ እትም)። አዲስ አበባ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕሬስ።

አለማየሁ ዋሴ። (2007):: እመቶ፣ ባህር ዳር፣ ቲ ዜድ ህትመትና ማስታወቂያ።

_____። (2010):: ዝጎራ (5ኛ እትም)። አዲስ አበባ፣ ፋር ኢስት ትሬዲንግ ።

_____። (2010):: መርብብት (2ኛ እትም)። አዲስ አበባ፣ ፋር ኢስት ትሬዲንግ።

የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር። (1962):: መጽሐፍ ቅዱስ የብሉይና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት። መጀመሪያ በብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት ታተመ።

የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር። (2000):: መጽሐፍ ቅዱስ የብሉይና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት፣ ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ታተመ። አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ፣ (ማተሚያ ቤቱ ያልተገለጸ)።

የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር ማእከል። (1993):: አማርኛ መዝገበ ቃላት። አዲስ አበባ፣ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት።

ያለው እንዳወቀ። (2004):: የምርምር መሠረታዊ መርሆዎችና አተገባበር 3ኛ እትም። አዲስ አበባ፣ ንግድ ማተሚያ ድርጅት።

የናስ አድማሱ። (1992)። “ ‘አስረኛእንኩዋ?’ ሀዲስ አለማየሁና የማኅበራዊ ሂስ ሥልታቸው”።
የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ ጽሁፍ መጽሔት፣ ቁጥር 10፣ ገጽ 77-109።

ኪዳነ ወልድ ክፍሌ። (1948)። መጽሐፈ፡ሰዋስው፡ወግስ፡ወመዝገበ፡ቃላት፡ሐዲስ። አዲስ አበባ፣
አርተስቲክ ማተሚያ ቤት።

ውብነሽ ወንድሙ። (2012)። “ሚታዊ ሁነቶች ለታሪክ ማስኬጃነት ያላቸው አበርክቶ በዝጎራና
መርብብት ልቦለዶች ማሳያነት” (ያልታተመ የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት)። ጅማ
ዩኒቨርሲቲ፣ የኢትዮጵያ ቋንቋ(ዎች) እና ሥነ ጽሁፍ -አማርኛ- ትምህርት ክፍል፣
ጅማ።

ዘሪሁን አስፋው። (2002)። የሥነ ጽሁፍ መሠረታዊያን። አዲስ አበባ፣ በንግድ ማተሚያ
ድርጅት ታተመ።

ፋንታሁን እንግዳ። (2011)። ሥነ-ፅሁፋዊ ሙዳዬ-ቃላት ከነማሳሪ-ሪያቸው (2ኛ እትም)። አዲስ
አበባ፣ ቦሌ ማተሚያ ድርጅት።

Abrams, M.H. (1999). *Glossary of Literary Terms* (7th edition). Boston, Heinle
and Heinle: Cornell University.

Allen, Graham. (2006). *Intertextuality the New Critical Idiom*. This edition
published in the Taylor and Francis e-Library.

Bonn Julien D. (2010). *Comprehensive Dictionary Of Literature*. Balsji Offset,
Naveen Shadra, Delhi-32, Abhishek Publications.

Dobson, Darrell. (2005). *Archetypal Literary Theory in the Postmodern Era*.
Journal of Jungian Scholarly Studies Vol. 1, No. 1,
editor@thejungiansociety.org.

Cudden, J.A. (1998). *The Penguin Dictionary of Literary Terms and Literary
Theory*.(4th ed. Revised by C.E. Preston), Printed in England by Clays Ltd,
St Ives plc.

Endale Beshir. (2009). "Thematic Significance of Biblical Allusion in Contemporary Amharic Songs". (Unpublished Partial Fulfillment of The Master of Arts Degree in Literature). Addis Ababa University, Department of Foreign Language and Literature, Addis Ababa.

Jack, M. Alison. (2012). *The Bible and Literature*. London, SCM Press Editorial Office.

Martashvili K.E. (March 2018). *Taxonomy of Biblical Allusions Used in The Literary Texts of English and American Authors*. 3(10), vol.7, <http://ws-conference.com/>

Panasenko N. and Šestáková M. (2013). *Biblical Motifs and Allusions in the Short Stories by Ray Bradbury*. International Journal of Humanities and Social Science, Vol. 3No. 11; page 191-211, Center for Promoting Ideas, USA. www.ijhss

Richards, I.A. (1930). *Practical Criticism A study of Literary Judgment*. Second Impression (with a few alterations), Printed in Great Britain by The Edinburgh Press, 9 and 11 Young Street, Edinburgh.net.com

www.allusion.com